

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему: «Система антикризового управління фінансовою стійкістю
банків»**

Виконавець:

студент 69 м гр. ЦЗФН
Цибульський Михайло Миколайович
(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

К.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Сергєєва Олена Степанівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

ОДЕСА – 2024

АНОТАЦІЯ

Цибульський М. «Система антикризового управління фінансовою стійкістю банків»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» за магістерською програмою професійного спрямування «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку». – Одеський національний економічний університет. Одеса, 2024 р.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – фінансова стійкість банку як інтегративна характеристика банку, що детермінується впливом зовнішніх факторів та внутрішніх умов функціонування. У роботі розглядаються теоретичні основи функціонування система антикризового управління фінансовою стійкістю банків, а саме: уточнено сутність поняття «фінансова стійкість банку» та розроблено систему її класифікаційних ознак та видів; сформовано систему факторів, що впливають на фінансову стійкість банків; досліджено сутність та компоненти системи антикризового управління фінансовою стійкістю банку. Проаналізовано систему антикризового управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк», його фінансовий стан та рівень фінансової стійкості. Запропоновано рекомендації для підвищення ефективності системи антикризового управління фінансовою стійкістю, що включають науково-методичний підхід до визначення зовнішніх факторів впливу на основі комплексного використання статистичних тестів та економетричного аналізу; алгоритм дій суб'єктів управління, що враховують отримані результати.

Ключові слова: банк, криза, фінансова стійкість; система антикризового управління фінансовою стійкістю банку; фактори впливу на фінансову стійкість банку.

ANNOTATION

Tsybulskiy M. «System of Anti-Crisis Management of Bank Financial Stability»

Qualifying academic paper for the Master degree in Specialty "072" Finance, Banking and Insurance "according to the Master degree curriculum professional field "Managing the activities of banks at the financial market". - Odessa National University of Economics – Odessa, 2024.

The master's thesis consists of three sections. The research object is a bank's financial stability as an integrative characteristic, determined by the impact of external factors and internal operating conditions. The work explores the theoretical foundations of the system of anti-crisis management for bank financial stability, including refinement of the concept of «financial stability» and the development of its classification characteristics and types. It formulates a system of factors influencing banks' financial stability and examines the essence and components of the anti-crisis management system for bank financial stability. The system of anti-crisis management of financial stability of JSC CB «PrivatBank», its financial condition, and its level of financial stability are analyzed. Recommendations are provided to enhance the effectiveness of the anti-crisis management system for financial stability, including a scientific and methodological approach to identifying external influencing factors based on the comprehensive use of statistical tests and econometric analysis, as well as an action algorithm for management entities, taking the obtained results into account.

Keywords: bank, crisis, financial stability, anti-crisis management system for bank financial stability, factors influencing bank financial stability.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ	7
1.1 Сутність поняття «фінансова стійкість банку» та його типологія.....	7
1.2. Систематизація факторів впливу на фінансову стійкість банку	15
1.3. Науково-методичні підходи до системи антикризового управління фінансовою стійкістю банку	25
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК».....	35
2.1 Загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»	35
2.2 Система антикризового управління фінансовою стійкістю в АТ КБ «ПриватБанк»	47
2.3 Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»	56
Висновки до розділу 2	71
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»	73
3.1 Науково-методичний підхід до оцінювання впливу зовнішніх факторів на фінансову стійкість банку	73
3.2 Апробація науково-методичного підходу до оцінювання впливу зовнішніх факторів на фінансову стійкість АТ КБ «ПриватБанк»	78
3.3 Антикризова модель регулювання фінансової стійкості банку на основі результатів моделі з авторегресивними розподіленими лагами	87
Висновки до розділу 3	92
ВИСНОВКИ.....	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ.....	114

ВСТУП

Актуальність теми роботи обґрунтована тим, що протягом останніх десятиліть в Україні відбувся ряд системних банківських криз, кожна з яких спричиняла трансформацію банківської діяльності та мала значні негативні наслідки як для фінансової системи, так і для економіки країни в цілому. Повномасштабна війна, розв'язана росією проти України, генерує абсолютно нові загрози для глобальної та національної економік, водночас істотно знизивши ФСБ українських банків. Це відбулося через наростальний тиск на капітал та ліквідність банків, потребу в збільшенні резервів для покриття потенційних втрат за активними операціями, а також підвищення операційних та кіберризиків. В умовах чим далі вищої невизначеності операційного середовища та посилення нестабільності через повномасштабну військову агресію розвиток банківської системи України вимагає впровадження нових підходів до антикризового управління, включаючи проактивну оцінку ризиків, планування на випадок надзвичайних ситуацій та використання гнучких механізмів реагування. Зважаючи на зазначене, тема дослідження, присвячена вдосконаленню системи антикризового управління ФСБ України, є актуальною в поточних умовах функціонування банків України та має практичну значущість.

Метою кваліфікаційної роботи є розвиток теоретичних та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування системи антикризового управління ФСБ.

Відповідно до поставленої мети, завданнями дослідження є:

- уточнення сутності поняття «фінансова стійкість банку», класифікації та видів ФСБ;
- формування системи класифікації факторів, що впливають на ФСБ, та можуть спричинити наростання кризового потенціалу;
- дослідження сутності та компонентів системи антикризового управління ФСБ;

- аналіз фінансового стану та фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»;
- вивчення системи антикризового управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк»;
- розроблення рекомендацій для підвищення ефективності антикризового управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк» на основі вдосконалення аналітичного інструментарію.

Об'єктом дослідження є фінансова стійкість банку як інтегративна характеристика банку, що детермінується впливом зовнішніх факторів та внутрішніх умов функціонування.

Предметом дослідження є система антикризового управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк».

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові методи такі, як аналіз та синтез, індукція та дедукція, абстрагування та конкретизація (уточнення сутності поняття «ФСБ», класифікації її видів; розвитку класифікації факторів впливу на ФСБ; визначення компонентного складу системи управління ФСБ); порівняльний, коефіцієнтний, графічний та табличний аналіз (аналіз фінансового стану та фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»); статистичні тести та економетричні методи, зокрема ARDL-моделювання (розроблення науково-методичного підходу до визначення зовнішніх факторів впливу на рівень фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»).

Інформаційну базу дослідження складають закони України та нормативні акти НБУ, що встановлюють вимоги до мінімального рівня ФСБ України, системи управління ризиками та антикризового управління; праці вітчизняних та закордонних вчених, присвячених антикризовому управлінню банком в цілому та ФСБ, зокрема; фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк», дані наглядової статистики та звітно-аналітичні матеріали НБУ.

Для проведення розрахунків використано MS Office Excel (аналіз фінансового стану та фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»); EViews (апробація науково-методичного підходу до оцінювання зовнішніх факторів впливу на фінансову стійкість АТ КБ «ПриватБанк»).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в удосконаленні теоретичних підходів до формування системи управління ФСБ та розробці практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності аналітичного інструментарію на основі ARDL-моделювання. Запропонований комплекс статистичних та економетричних методів є основою для обґрунтування управлінських рішень у сфері забезпечення ФСБ України з урахуванням специфіки часових характеристик впливу зовнішніх факторів, структурованих на короткострокові ефекти та довгострокові взаємозв'язки між змінними.

Практична значущість проведеного дослідження полягає в тому, що розроблені в роботі рекомендації щодо ідентифікації зовнішніх факторів, які впливають на рівень ФСБ, подані у вигляді алгоритмів, які можуть бути впроваджені банками України в систему антикризового управління нею.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна магістерська робота є самостійно виконаним дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. По темі кваліфікаційної роботи була прийнята участь у ІХ Інтернет-конференції «Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації» та опубліковані тези на тему «Вплив зовнішніх факторів на фінансову стійкість банків в умовах воєнного стану».

Структура і зміст роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи становить 141 сторінок, зокрема 99 сторінок основного тексту, 17 таблиць, 26 рисунків, 10 додатків та список літератури з 154 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ

1.1 Сутність поняття «фінансова стійкість банку» та його типологія

Фінансова стійкість є ключовим показником здатності банку протистояти кризовим явищам, зберігати ліквідність та капітал, а також забезпечувати безперервність операційної діяльності. Особливої актуальності ефективне управління ФСБ набуває в поточних умовах функціонування, що детермінуються впливом повномасштабної війни росії проти України, яка призвела до економічних та соціальних потрясінь та трансформацій.

Для формування ефективної системи антикризового управління ФСБ необхідним є чітке визначення сутності поняття «фінансова стійкість банку», оскільки надалі це формуватиме об'єктне поле для здійснення аналізу, оцінювання, регулювання та контролю.

За результатами проведеного дослідження ми визначили, що сутність цього поняття активно досліджується науковцями, але єдиного підходу наразі не сформовано (табл. 1.1).

На основі узагальнення теоретичного доробку до визначення ФСБ можна виділити основні концептуальні підходи до розуміння цього поняття.

Згідно з першим ФСБ характеризується спроможністю банку виконувати свої функції, враховуючи вплив внутрішніх та зовнішніх факторів (Волкова В. В., Верницький Б. В.; Дзюблук О. В., Михайлюк Р. В. та інші).

Друга група авторів розглядає ФСБ як здатність банку забезпечувати стабільність діяльності, виконання зобов'язань та досягнення стратегічних цілей, попри вплив умов мінливого зовнішнього середовища (Вінниченко О. В., Громакова В. В.; Зверяков О. М. та інші).

Таблиця 1.1

Узагальнення підходів до розуміння поняття «фінансова стійкість банку»

Дослідники	Визначення
Фінансова стійкість як спроможність	
Волкова В. В., Верницький Б.В.	Спроможність виконувати свої функції, враховуючи при цьому вплив зовнішніх та внутрішніх факторів
Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В.	Спроможність ефективно працювати, досягати окреслених цілей, протидіючи різноманітним ризикам у процесі діяльності на ринку фінансових послуг, а також зберігати та поновлювати життєздатність в разі раптового її порушення.
Фінансова стійкість як здатність	
Вінниченко О. В., Громакова В. В.	Здатність забезпечувати стабільність своєї діяльності, виконувати зобов'язання перед клієнтами та партнерами, а також підтримувати достатній рівень прибутковості в умовах мінливого зовнішнього середовища
Зверяков О. М.	Здатність функціонувати згідно з його стратегією, цілями та задачами під дією різних зовнішніх і внутрішніх чинників, яка може бути оцінена різними показниками
Фінансова стійкість як інтегральна характеристика фінансового стану	
Агрес О. Г., Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В.	Якісна характеристика фінансового стану, що відзначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням фінансових ресурсів і активів за умов підтримання на достатньому рівні ліквідності й платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків, а також здатний витримати непередбачені втрати і зберегти стан ефективного функціонування.
Вольська С.П.	Інтегральна динамічна характеристика, що передбачає сталий розвиток банку в обраному стратегічному напрямі та його здатність у стислі терміни повернутися до рівноважного (або близького до нього) фінансового стану після виходу з нього під впливом несприятливих чинників.
Смиковська А. С, Грушко В. І.	Динамічна інтегральна характеристика спроможності банку як системи трансформування ресурсів та ризиків повноцінно виконувати свої функції з урахуванням наявного балансу економічних інтересів, витримуючи вплив факторів зовнішнього і внутрішнього середовища
Фінансова стійкість як сукупність певних ознак	
Рисін В. В., Біда А.П.	Збалансованість фінансових потоків, достатність коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельна діяльність
Федишин М.П., Чеботар О. С.	Три головні ознаки ефективного існування банку: ліквідність, рентабельність та безпечність (або надійність)

Джерело: складено автором за матеріалами [29, 48, 53, 54,63, 78, 125, 146]

За третім підходом дослідники розглядають ФСБ як характеристику стану банку, що забезпечує його платоспроможність, ліквідність та здатність протистояти ризикам (Агрес О. Г., Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В.; Вольська С. П.; Смиковська А. С., Грушко В. І. та інші).

Остання група авторів вважає ФСБ сукупністю певних ознак, передусім ліквідності, рентабельності, платоспроможності та безпечності, які формують основу сталого функціонування банку (Рисін В. В., Біда А. П.; Федішин М. П., Чеботар О. С. та інші).

Узагальнення результатів дослідження щодо сутності поняття «ФСБ» представлено на рисунку 1.1.

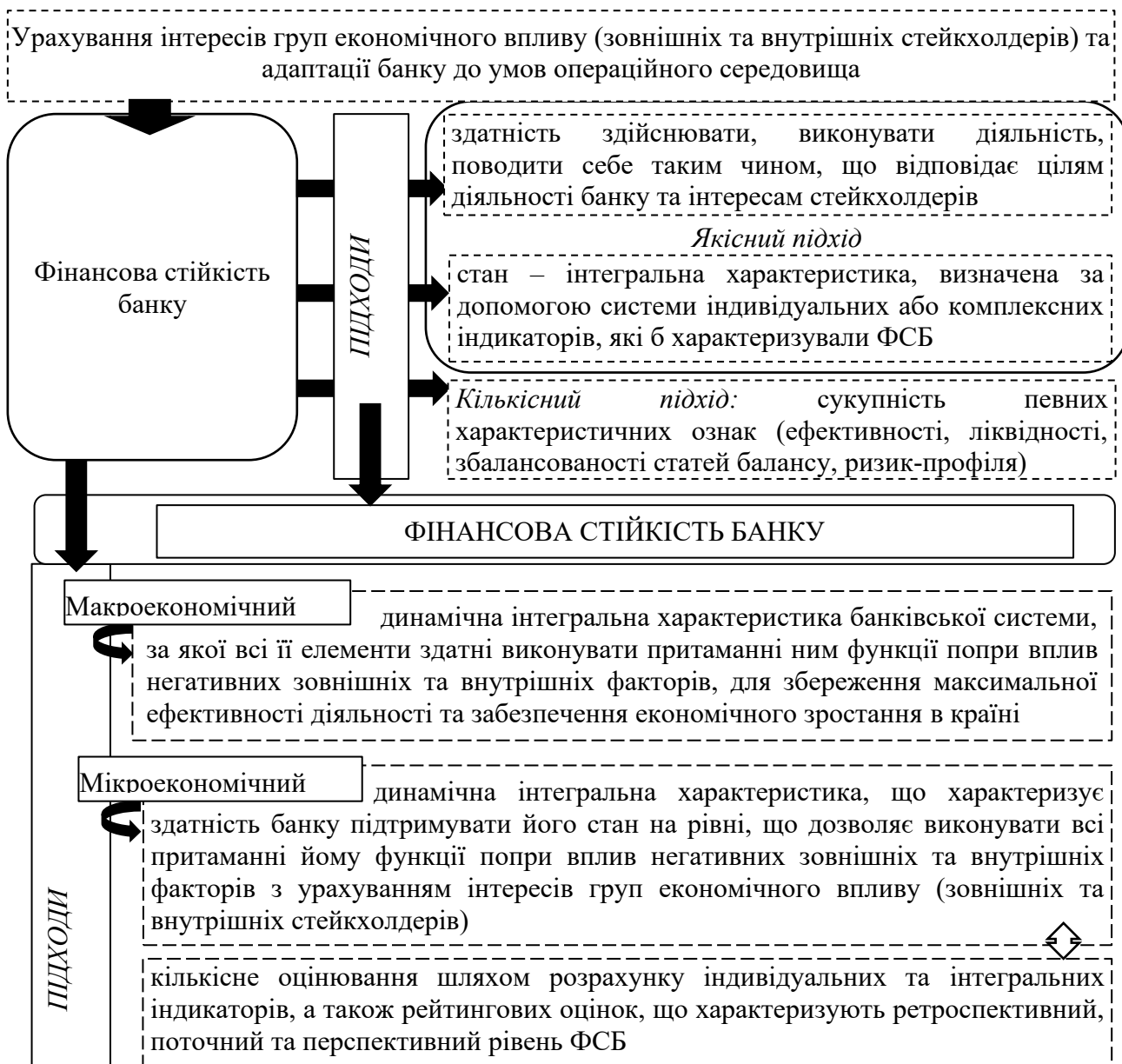

Рис. 1.1 Узагальнення підходів до визначення поняття «ФСБ»

Джерело: складено автором за матеріалами [29, 48, 53, 54, 63, 78, 125, 146]

По-перше, ми пропонуємо дуальний підхід до тлумачення поняття – кількісний та якісний. За якісним підходом ФСБ необхідно розглядати комплексно – як здатність та як стан – з урахуванням взаємодії банку з зовнішнім середовищем та інтересами стейкхолдерів. Вважаємо, що цей підхід є базовим у контексті антикризового управління, оскільки кризові ситуації виникають як результат взаємодії несприятливих зовнішніх факторів та внутрішніх вразливостей, а їх подолання потребує ефективної координації дій всіх зацікавлених осіб.

При розгляді ФСБ за кількісним підходом ми визначаємо її як структурне поняття, що характеризується системою індивідуальних, інтегральних індикаторів та рейтингів, які мають відповідати стратегічним планам діяльності банку, сформованих з урахуванням інтересів стейкхолдерів, та регуляторним вимогам. У цьому контексті антикризове управління вимагає встановлення оптимальних рівнів ключових показників ФСБ, таких як адекватність капіталу, ліквідність, рентабельність, які дозволяють банку залишатися стійким в умовах невизначеного операційного середовища.

По-друге, ми виділили макро- та мікроекономічні підходи до розуміння ФСБ, кожен з яких сприяє виявленню слабких місць та ризиків у контексті формування системи антикризового управління нею. Макроекономічний підхід орієнтований на врахування взаємозв'язку між банківською системою, зовнішнім середовищем та окремими банками, що забезпечує синергію під час антикризових заходів у періоди турбулентності.

Мікроекономічний підхід розглядає ФСБ як здатність банку підтримувати його стан на рівні, що дозволяє виконувати всі притаманні йому функції попри вплив негативних зовнішніх та внутрішніх факторів з урахуванням інтересів груп економічного впливу (зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів). У контексті цього підходу важливим є кількісний аспект ФСБ. Основними критеріями оцінки ФСБ є цільові значення показників, що визначають здатність банку підтримувати безперервну та прибуткову діяльність, відповідати регуляторним вимогам та

водночас залишатися стійкими у разі виникнення кризових явищ, не генеруючи системних ризиків для банківської системи.

Узагальнивши зазначене, вважаємо, що ФСБ – це ключовий параметр функціонування банку, який входить до системи цільових показників стратегічного управління ним. Водночас ФСБ виступає об'єктом управління, який потребує постійної оцінки, аналізу, регулювання та контролю. Це дозволяє банку ефективно адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та підтримувати стабільність своєї діяльності (рис. 1.2).

Рис. 1.2 Дуальне розуміння ФСБ: мета та об'єкт управління

Джерело: складено автором за матеріалами [29, 48, 53, 54,63, 78, 125, 146]

Деталізована типологія видів ФСБ є важливою для ефективного управління, оскільки кожен вид потребує специфічних інструментів оцінки, аналізу та відповідних управлінських впливів. Попри значну увагу до систематизації видів ФСБ, єдина комплексна типологія ще не сформована.

Зважаючи на це, вважаємо за доцільне провести вивчення та узагальнення наявних підходів.

З огляду на ФСБ як об'єкт аналізу, оцінювання та управлінських впливів важливою є типологізація за джерелом виникнення. За цим критерієм, як правило, виділяють внутрішню (характеризує «здатність банку підтримувати стійкість діяльності завдяки ефективному управлінню внутрішніми ресурсами та процесами» [48]) та зовнішню («рівень успішності функціонування банку на фінансовому ринку, що здобутий через адміністративний вплив держави або в результаті високого рівня конкурентної позиції установи») ФСБ [48].

Однією з важливих класифікаційних ознак ФСБ є можливість управління. За цією ознакою виділяють:

- відкриту ФСБ, яка характеризується можливістю регулювання та коригування рівня з урахуванням умов зовнішнього середовища. Це означає, що банк може адаптувати свої стратегії та діяльність відповідно до змін у зовнішньому середовищі, незалежно від характеру їх впливу;

- закриту ФСБ, яка відзначається відсутністю можливості регулювання її рівня з урахуванням умов зовнішнього середовища. У цьому випадку банк не має достатніх інструментів або гнучкості для адаптації до зовнішніх змін, що може підвищувати ризик фінансової нестійкості та призводити до зростання кризового потенціалу.

У науковій літературі ФСБ класифікують за умовами формування на «успадковану» та «набуту». «Успадкована» ФСБ характеризується наявністю достатніх власних коштів та ліквідності, що захищають банк від дестабілізаційних факторів. «Набута» ФСБ досягається через ефективні механізми забезпечення, якісну оцінку та регулювання, що характеризує здатність банку залучати та розміщувати ресурси, управляти ризиками та генерувати прибуток.

Ключовою кількісною характеристикою типологізації є рівень ФСБ, який, як правило, визначається як цільовий для управління. Вихід цього показника за

встановлені межі сигналізує про необхідність впровадження антикризових заходів. Згідно з більшістю джерел, за цією ознакою виділяють:

- високий рівень ФСБ – «нормальна стійкість, що характеризується стабільною діяльністю, відсутністю неплатежів чи затримки виконання своїх зобов'язань, стабільною рентабельністю» [124];

- середній рівень ФСБ – «нестійкий фінансовий стан, що характеризується затримкою платежів, неможливістю своєчасно виконувати окремі свої зобов'язання, низьким рівнем рентабельності тощо» [124]; банк здатен виконувати зобов'язання та підтримувати безперебійну діяльність, проте потребує постійного моніторингу, можливого коригування стратегії та активації превентивних антикризових заходів;

- низький рівень ФСБ – «кризовий фінансовий стан, який характеризується регулярними неплатежами, наявністю простроченої заборгованості тощо...може призвести до неспроможності банку фінансувати поточну діяльність, здійснювати платежі та виконувати свої зобов'язання, а в кінцевому результаті – до банкрутства.» [124]; банк вразливий до дестабілізаційних факторів, що може призвести до фінансових труднощів та потребує негайних превентивних та реактивних антикризових заходів.

У контексті теми дослідження, присвяченого антикризовому управлінню, у межах низького рівня ФСБ доцільно виділяти:

- слабку кризу, коли параметри ФСБ змінюються незначно, банк може самостійно відновити діяльність;

- помірну кризу, коли параметри ФСБ зазнають значних негативних змін; банк для відновлення потребує підтримки власників або зовнішніх інвесторів;

- важка кризу, за якою параметри ФСБ погіршуються катастрофічно; банк не може відновити діяльність навіть за умови зовнішньої підтримки та потребує заходів реабілітації з боку держави або буде виведений з ринку.

Такий підхід до класифікації ФСБ дозволяє точніше визначати стан банку та розробляти відповідні управлінські антикризові стратегії.

До основних типологічних характеристик також доцільно включати особливості змін ФСБ у часі. Тимчасова ФСБ визначається як здатність банку підтримувати та відновлювати оптимальний фінансовий стан під впливом дестабілізаційних зовнішніх або внутрішніх факторів. Постійна ФСБ характеризує довгострокову здатність банку зберігати фінансову рівновагу незалежно від зміни умов його функціонування.

Як додаткову часову ознаку типології доцільно враховувати періодичність управління ФСБ, що передбачає виділення таких її видів, як поточна ФСБ, що характеризує фінансовий стан на конкретний момент часу, та перспективна ФСБ, пов'язана з внутрішніми трансформаціями банку з урахуванням стратегічних планів та мінливих зовнішніх умов.

Узагальнена типологія ФСБ представлена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Типологія ФСБ як об'єкта антикризового управління

№	Ознака	Види ФСБ
<i>Управлінські характеристики</i>		
1	Джерело виникнення	Внутрішня (керована, контрольована) Зовнішня (некерована, неконтрольована)
2	Можливість управління	Відкрита Закрита
3	Умови формування	Успадкована Набута
<i>Кількісні характеристики</i>		
4	Рівень	Нормальна Недостатня Кризова з виділенням рівнів кризи (слабка, помірна, важка).
<i>Часові характеристики</i>		
5	Особливості прояву в часі	Постійна (довгострокова динамічна) Тимчасова (короткострокова статична)
6	Період управління	Поточна Перспективна

Джерело: складено автором за матеріалами [48, 124]

Отже, ми визначили сутність ФСБ як цілі управління та об'єкту застосування регуляторних впливів та розробили її типологію.

1.2 Систематизація факторів впливу на фінансову стійкість банку

Основою забезпечення поточного та прогнозного рівня ФСБ виступають фактори, здатні як позитивно, так і негативно впливати на її стан, визначаючи умови функціонування банку та можливість досягнення цілей його діяльності на ринку. Зважаючи на складність, динамічність та високий рівень невизначеності середовища, в якому здійснюють свою діяльність банки України, надзвичайно важливими є процеси ідентифікації, оцінки, а також управлінського впливу на фактори, що обумовлюють зміни ФСБ, для запобігання наростання кризового потенціалу.

Узагальнивши розробки з цієї тематики [29, 56, 91, 95, 105, 116, 120, 154] ми з'ясували, що вивчення факторів, які детермінують рівень ФСБ, проводиться постійно, адже з розвитком ландшафту діяльності банків виникають нові фактори, можливості та загрози, що змінюють її рівень та мають ураховуватися в процесі аноцінки та управління.

За результатами систематизації наукового доробку в цій сфері встановлено, що фактори, які впливають на рівень ФСБ, класифікують за значною кількістю критеріальних ознак, що, як правило, визначається цілями дослідження (додаток А). Ми підтримуємо необхідність багатовимірної класифікації факторів, що впливають на рівень ФСБ з урахуванням комплексу найбільш значущих ознак. На нашу думку, цей підхід посилить ефективність антикризового управління ФСБ, сприяючи чіткому розумінню об'єктів оцінки та управлінського впливу, а також дозволить створити практичні інструменти для досягнення цільових значень, визначених регулятором та стратегією банку.

Результати дослідження показали, що базовою та найбільш поширеною є структуризація факторів за місцем виникнення, розділяючи їх на зовнішні та внутрішні. Такий поділ визначено в роботах таких науковців, як Агрес О. Г. [29], Гарбар Є. С. [56], Вінниченко О. В., Громакова В. В. [48, 49], Корженко К. А. [95], Рисін В. В. та Біда А. П. [125], Яременко О. Р. та Беренич А. В. [154] та

інші. Ми підтримуємо цей методологічний підхід, адже він створює базис для подальшого науково-методичного обґрунтування антикризового управління.

Виділення зовнішніх факторів впливу на ФСБ є важливим, оскільки воно дозволяє визначити межі регулювання та управління. Саме зовнішнє середовище формує комплекс умов та факторів, що впливають на діяльність банку, його операції та результати взаємодії з вкладниками, кредиторами, позичальниками, регуляторними органами та іншими зацікавленими сторонами. Водночас напрямок, ступінь впливу та інтенсивність прояву зовнішніх факторів не залежать від дій окремого банку.

З урахуванням наявних наукових досліджень у цій галузі пропонується поглиблена структуризація зовнішніх факторів ФСБ на фактори опосередкованого та прямого впливу.

Зовнішні фактори опосередкованого впливу охоплюють ті з них, які не мають негайного та безпосереднього впливу на ФСБ, однак можуть суттєво визначати її рівень, формуючи загальне операційне середовище як самого банку, так і його клієнтів, а також інших ключових стейкхолдерів. Ці фактори повинні обов'язково враховуватися при розробці стратегії та бізнес-моделі банку, бути ідентифікованими та оціненими в системі антикризового управління ФСБ.

Узагальнивши результати досліджень з цієї тематики [29, 56, 91, 95, 105, 116, 120, 154] фактори цієї групи вважаємо за доцільне класифікувати за такими підгрупами, як політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні та загальні (форс-мажорні), що схематично зображено на рисунку 1.3.

Політичні (політико-правові), економічні та соціальні фактори виділяються практично всіма науковцями, при цьому в ряді досліджень соціальні фактори об'єднуються з політичними.

Політичний ризик є одним з ключових джерел невизначеності та наразі вважається базовим фактором потенційних шоків для банківської системи. Водночас удосконалення політичної системи, що сприяє ефективній діяльності економічних агентів та забезпечує справедливе й конкурентне середовище, позитивно впливає на функціонування банків та підвищує їх ФСБ.

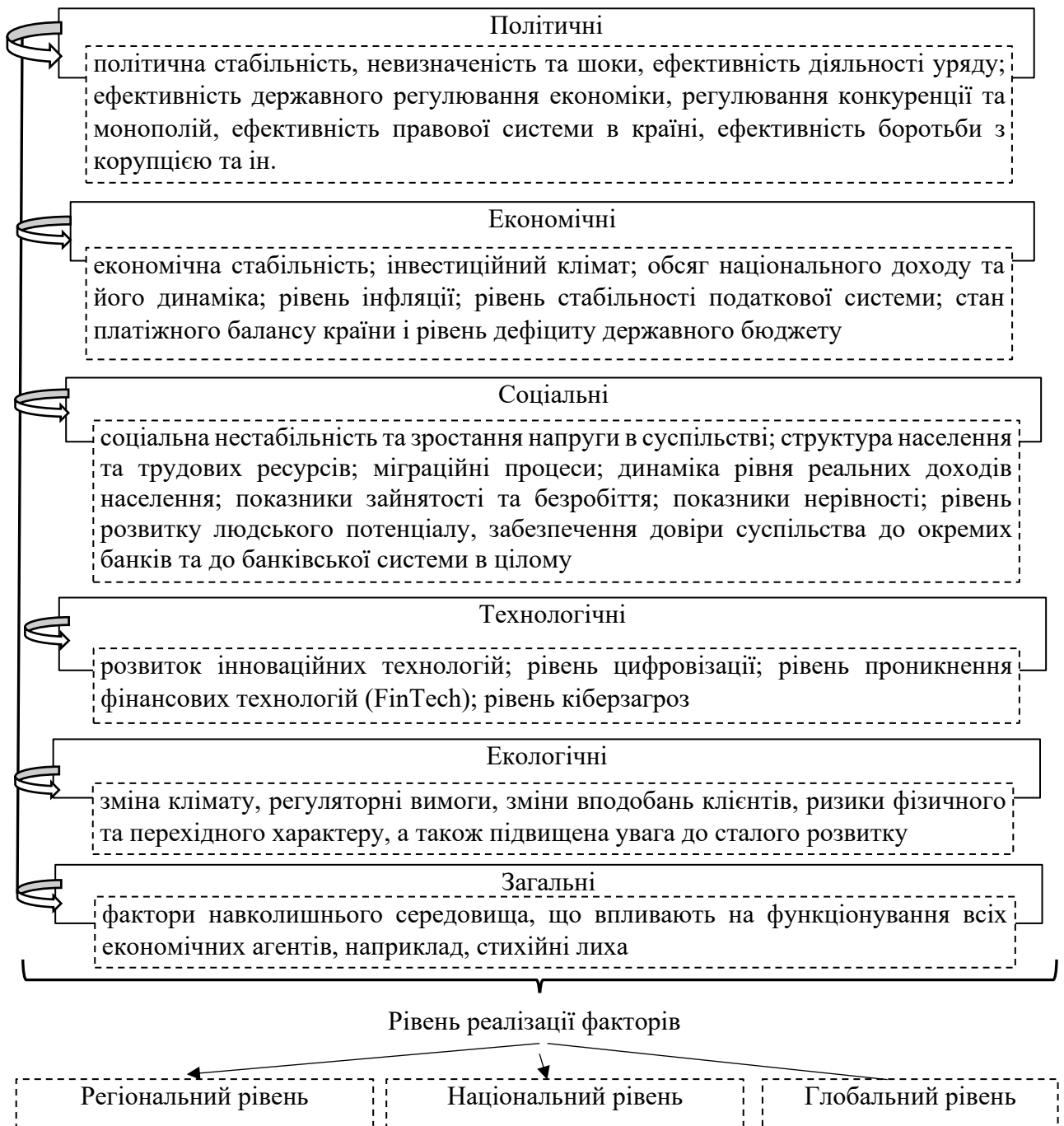

Рис. 1.3 Структуризація зовнішніх факторів опосередкованого впливу на ФСБ

Джерело: складено автором за матеріалами [29, 56, 91, 95, 105, 116, 120, 154]

Висновки науковців свідчать, що з метою забезпечення фінансової стійкості на мікро- та мікрорівнях банківської системи економічна стабільність, що характеризується такими макроіндикаторами, як динаміка ВВП, стан платіжного балансу та державних фінансів, рівень безробіття та інфляції, має підтримуватися політичною стабільністю та політичними реформами.

Соціальні умови, такі як соціальна нестабільність, динаміка рівня доходів, рівень зайнятості та нерівності, можуть впливати на попит на банківські послуги та кредитну активність. Високий рівень безробіття або зниження реальних доходів населення зменшує здатність клієнтів обслуговувати кредити, що збільшує ризик дефолтів та зменшує фінансову стабільність банку. Міграційні процеси також можуть змінювати структуру клієнтської бази, що впливає на стратегію банку. Одним фактором, що вивчається дослідниками в рамках цієї групи, є рівень довіри до банків, що передусім впливає на їх готовність розмішувати та зберігати тимчасово вільні кошти на рахунках в банку.

Такі фактори, як технологічні та екологічні, є відносно новими, але значною мірою впливають на сучасний ландшафт діяльності банків та рівень їх фінансової стійкості.

У поточний момент впровадження інноваційних технологій, рівень цифровізації та розвиток фінансових технологій (FinTech) змінюють операційне середовище для банків, оскільки трансформується конкурентне поле та зростають вимоги клієнтів до параметрів банківських продуктів та послуг. Банки мають адаптуватися до нових технологічних вимог, щоб залишатися конкурентоспроможними. У [133] визначено, що поряд з вагомими перевагами, цифрова трансформація банківської діяльності генерує такі загрози, як «високі капітальні витрати; шахрайства та кіберзлочинність; зміна кваліфікаційних вимог до персоналу; ризик ускладнення доступу до банківських послуг для певних груп населення; залежність від доступності ІТ послуг». Включення факторів цієї групи особливо актуально для банків України, які мають забезпечити безперебійність банківських операцій, попри вплив військових дій.

Включення екологічних факторів насамперед кліматичних змін та ризиків, з цим пов'язаних, є відносно новим напрямом дослідження ФСБ.

У [98] визначено, що «кліматичні ризики можуть серйозно зашкодити економіці, збільшити системний ризик, вплинути на фінансову стійкість не тільки на рівні окремих держав, але й в глобальному масштабі. ... Агрегований вплив кліматичних ризиків значно перевищує збитки від краху фінансових

ринків». Своєю чергою, «кліматичні ризики через ефекти (канали) вторинних наслідків і канали зараження впливають на діяльність банків, обумовлюючи фінансові втрати від зміни вартості активів та або від втрати репутації. Тим самим вони трансформуються у фінансовий ризик (кредитний, ринковий, операційний, страховий, репутаційний ризики та ризик ліквідності)» [98].

Кліматичні ризики та регуляторні вимоги щодо сталого розвитку зумовлюють необхідність для банків враховувати ці аспекти при формуванні кредитних та інвестиційних портфелів. Банки, що фінансують галузі з високим рівнем викидів або небезпечні для довкілля проєкти, можуть зіткнутися з репутаційними ризиками та обмеженням доступу до ринків капіталу. Крім того, підвищення уваги до сталого розвитку та екологічно чистих технологій створює нові можливості, але вимагає змін у кредитній політиці та оцінці ризиків. Для банків України фактори цієї групи не є найбільш значущими, але мають бути враховані на довгострокову перспективу.

Загальні фактори форс-мажорного характеру, які впливають на функціонування всіх економічних агентів, можуть мати суттєвий вплив на діяльність банків. Так, природні катастрофи можуть спричинити фінансові втрати для клієнтів банку, що знижує їх платоспроможність. Також банки можуть зазнавати значних збитків через пошкодження власних активів або інфраструктури.

Слід наголосити на тому, що зовнішні фактори опосередкованого впливу можуть реалізовуватись на різних рівнях (регіональному, національному, глобальному), де вони отримують визначену специфіку.

До групи зовнішніх факторів прямого впливу доцільно віднести ті, що визначають економічні відносини банку в процесі його діяльності та обумовлені впливом ключових економічних стейкхолдерів: постачальників усіх видів ресурсів, передусім фінансових; споживачів банківських послуг; конкурентів; держави в особі регуляторних органів. Слід наголосити на тому, що фактори цієї групи, на відміну від зовнішніх факторів опосередкованого впливу, включають компоненти, безпосередньо пов'язані з діяльністю банку, тому належить до

групи частково контрольованих та регульованих з боку суб'єктів управління через використання певного управлінського та маркетингового інструментарію.

Узагальнена структуризація факторів цієї групи та модель їх впливу в наочному вигляді представлена на рисунку 1.4.

Зовнішні економічні відносини	Характеристика впливу	
	Зміст відносин	Вплив
Постачальники ресурсів	Економічні відносини з приводу 1. формування фінансових ресурсів; 2. придбання матеріальних та нематеріальних активів, робіт, послуг, необхідних для забезпечення діяльності; 3. маркетингові дослідження, науково-дослідні роботи тощо; 4. аутсорсінгу окремих видів діяльності тощо	Витратність формування всіх типів ресурсів. Стабільність ресурсної бази банку. Відсутність залежності від постачальників ресурсів
Споживачі	Економічні відносини з приводу реалізації продуктів та послуг	Обсяги доходів Рівень лояльності Рівень ризиків
Суб'єкти державного регулювання, в тому числі органи банківського регулювання та нагляду	Економічні відносини з приводу: адміністративного та індикативного банківського регулювання та нагляду; сплати податків і інших платежів у бюджет; захисту прав споживачів; антимонопольного регулювання	Обсяги витрат на сплату податків, зборів, штрафних санкцій у разі порушення вимог законодавства; Репутаційні втрати Втрати від юридичного та комплаєнс ризику
Конкуренти (банки, небанки та фінтех-компанії, платіжні системи та технологічні гіганти)	Суперництво на конкретному ринку з реалізації продуктів та послуг, які здатні задовольнити аналогічні потреби потенційних споживачів	Вплив на конкуренту позицію, цінову та збутову політику

Рис. 1.4. Структуризація зовнішніх факторів прямого впливу на ФСБ

Джерело: складено автором за матеріалами [29, 56, 91, 95, 105, 116, 120, 154]

Вагому роль у цій групі факторів відіграє ефективність державного регулювання та нагляду за діяльністю банків. У [133] визначено, що «регулювання та нагляд відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності банківської системи. Державні органи регулювання встановлюють нормативи та обмеження, яких повинні дотримуватися банки. Вони спрямовані на захист інтересів клієнтів та забезпечення стабільності банківської системи».

Значущу роль неефективної системи банківського регулювання та нагляду у виникненні банківських криз відзначали Деміргук-Кунт А. [9], Інгвес С. [14], Каломіріс Ч. У. [7], Лаєвен Л. [17], які зазначили, що політики, спрямовані на захист банків, такі як страхування депозитів та інші заходи, запроваджені для боротьби з нестабільністю, натомість стали джерелом банківської кризи.

При дослідженні зовнішніх факторів прямого та опосередкованого впливу, що впливають на ФСБ, необхідно враховувати:

- складність, взаємопов'язаність, взаємозалежність зовнішніх факторів, що ускладнює їх кількісну оцінку та вимагає пріоритетного використання прогностичних інструментів;
- невизначеність, рівень якої залежить від якості інформації, яку має банк щодо кожного фактору ФСБ. Невизначеність зазвичай виникає у волатильних середовищах зі складною структурою та непередбачуваними взаємодіями. Чим невизначеніше зовнішнє середовище, тим складніше кількісно та якісно оцінити вплив конкретного зовнішнього фактора на рівень ФСБ;
- волатильність зовнішніх факторів, а також природу та швидкість каталізаторів цих змін.

У поточний момент часу зовнішнє середовище функціонування банків України відповідає всім цим ознакам, та, як результат, генерує найбільшу кількість загроз втрати ФСБ, до яких необхідно створювати механізми стратегічної адаптації.

Внутрішні фактори, на відміну від зовнішніх, мають прямий вплив на ФСБ та дають можливість регулювати її рівень, оскільки вони мають керований та контрольований характер.

Склад внутрішніх факторів впливу на ФСБ науковцями також однозначно не сформований.

Більшість науковців при їх систематизації спираються на різноманітні характеристики фінансового стану банку:

1) нефінансові організаційні:

- рівень банківського менеджменту: Вінниченко О. В., Громакова В. В. [48]; Ковальова О. М. [91]; Рисін В. В., Біда А. П. [125];

- якість банківської стратегії: Рисін В. В., Біда А. П. [125];

- рівень професійної кваліфікації персоналу: Рисін В. В., Біда А. П. [125];
кадрова політика, обізнаність персоналу щодо програм: Ковальова О. М. [91];

- встановлена система внутрішнього контролю: Ковальова О. М. [91];

- адаптованість до інноваційних змін в управлінні: Ковальова О. М. [91];

- якість корпоративного управління: Ковальова О. М. [91];

2) нефінансові технологічні:

- рівень застосування новітніх технологій: Яременко О. Р., Беренич А. В. [154];

- рівень інформаційних систем: Яременко О. Р., Беренич А. В. [154];
автоматизація банківських процесів, технологічна оснащеність засобами автоматизації та комп'ютерної техніки; ефективність програмного забезпечення та його відповідність сучасним вимогам: Ковальова О. М. [91];

3) фінансові:

- достатність / адекватність капіталу: Вінниченко О. В., Громакова В. В. [48]; Гарбар Є. С. [56]; Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. [63]; Ковальова О. М. [91]; Рисін В. В., Біда А. П. [125]; Яременко О. Р., Беренич А. В. [154];

- якість зобов'язань: Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. [63];

- структура фондування: Яременко О. Р., Беренич А. В. [154];

- якість активів: Вінниченко О. В., Громакова В. В. [48]; Гарбар Є. С. [56];

- ліквідність банку / ліквідність балансу банку: Вінниченко О. В., Громакова В. В. [48]; Вольська С. П. [54]; Гарбар Є. С. [56]; Ковальова О. М. [91]; Рисін В. В., Біда А. П. [125];

- ефективність / якість управління активами та пасивами банку: Вольська С. П. [54]; Ковальова О. М. [91]; Рисін В. В., Біда А. П. [125];
- прибутковість / рентабельність: Вінниченко О. В., Громакова В. В. [48]; Вольська С. П. [54]; Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. [63];
- політика управління витратами та доходами банку: Ковальова О. М. [91];
- стабільність фінансових результатів: Яременко О. Р., Беренич А. В. [154];
- рівень ризиків (рівень чутливості банку до ризиків і якість управління ними): Яременко О. Р., Беренич А. В. [154]; Ковальова О. М. [91]; Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. [63];
- платоспроможність: Вінниченко О. В., Громакова В. В. [48]; Вольська С. П. [54]; Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. [63]; Ковальова О. М. [91].

Систематизувавши напрацювання цих та зазначених вище науковців, узагальнений склад внутрішніх факторів ФСБ наведений на рисунку 1.5.

При формуванні системи антикризового управління ФСБ слід урахувувати, що взаємодія зовнішніх та внутрішніх факторів може призводити до кількох важливих ефектів, що впливають на поточний та перспективний рівень ФСБ:

- ефект мультиплікатора, який виникає, коли первинний вплив одного фактору посилюється через взаємодію з іншими, що призводить до масштабнішого загального впливу на ФСБ. Наприклад, економічний спад може знизити доходи населення, що, своєю чергою, зменшить обсяги депозитів у банках та підвищить рівень кредитного ризику, призводячи до наростання кризового потенціалу в банку;
- ефект синергії, коли взаємодія кількох позитивних факторів може призвести до результату, що перевищує суму їх індивідуальних впливів. Наприклад, впровадження нових технологій разом з підвищенням кваліфікації персоналу може значно покращити ефективність банківських операцій та підвищити ФСБ;

Рис. 1.5. Структуризація внутрішніх факторів впливу на ФСБ

Джерело: складено автором за матеріалами [29, 56, 91, 95, 105, 116, 120, 154]

- ефект ампліфікації, коли взаємодія негативних факторів може посилювати їх вплив, збільшуючи ризики втрати ФСБ для банку. Наприклад, політична нестабільність у поєднанні з економічною рецесією може призвести до масового відтоку коштів з банків та зниження рівня їх ліквідності;

- ефект компенсації, коли одні фактори нейтралізують або зменшують негативний вплив інших. Наприклад, ефективне антикризове управління ФСБ може компенсувати негативний вплив економічної нестабільності на неї.

1.3. Науково-методичні підходи до системи антикризового управління фінансовою стійкістю банку

Підтримання належного рівня ФСБ є однією з актуальних проблем поточного етапу функціонування банків, оскільки кількість факторів, що негативно впливають на неї, значно зросла. У зв'язку з цим розвиток науково-методичних підходів до антикризового управління ФСБ набуває все більшої значущості. Аналіз наукових досліджень у цій сфері свідчить, що різні аспекти антикризового управління ФСБ вивчаються багатьма вченими, зокрема: Афанасьєвою О. Б. [31], Бодрецьким М. В. [39-42], Болдирєвим О. О. [43], Вовк В. Я. [50], Гайдукевичем Д. С. [55], Джулай В. О. [62], Дмитрик Ю. В. [64], Жежерун Ю. В. [66], Жовтанецькою Я. В. [67-71], Зверяковим М. І., Зверяковим А. М. [77], Колесник О. О. [92, 112, 113], Мельник В. М. [112, 113], Сиротою В. С. [135], Стадником А. С. [140] та іншими.

Високо оцінюючи теоретичні та практичні результати, отримані цими та іншими науковцями, слід зазначити, що антикризове управління ФСБ потребує подальших досліджень та розвитку, зважаючи на появу нових загроз, та, як результат, зростання рівня ризиків для ФСБ, ускладнення діяльності банків тощо.

Для досягнення мети дослідження доцільно уточнити сутність антикризового управління банком у цілому для уточнення його визначення в контексті ФСБ (табл. 1.3).

Узагальнення підходів зазначених вище та інших науковців до визначення антикризового управління банками свідчить про наявність різноманітних трактувань цього поняття. Дослідники пропонують різні концепції, що характеризують багатогранність та складність процесів антикризового управління у банківській сфері.

Антикризове управління банком розглядається як: комплекс взаємопов'язаних обмежень, принципів, процесів та заходів (Манжос С. Б. [109]); система заходів (Швайко Ю. В. та Костогриз В. Г. [150]; Жовтанецька Я. В. [71]); методи та управлінські дії (Пшик Б. І. [124]); спеціальний вид управління (Копилук О. І. та інші [94]); комплекс заходів (Джулай В. О. [62]); сукупність економічних відносин (Болдирєв О. [43]).

Більшість визначень містить перелік етапів, заходів, які включаються в периметр антикризового управління, а саме: «діагностика, нейтралізація та подолання кризових явищ» (Манжос С. Б. [109]; Копилук та інші [94]); «виявлення, попередження та подолання кризових ситуацій» (Пшик Б. І. [124]; Жовтанецька Я. В. [71]); «діагностика, попередження, нейтралізація та подолання кризових явищ» (Болдирєв О. [43]); «виявлення кризоутворюючих факторів, своєчасна діагностика, попередження та нейтралізація кризи» (Вовк В. Я. [50]).

Узагальнення основних підходів до антикризового управління в контексті впливу на ФСБ свідчить про необхідність інтеграції двох ключових підходів: системного та процесного.

Системний підхід трактує антикризове управління як цілісну, комплексну систему, де всі компоненти взаємопов'язані та мають взаємовплив. Цей підхід дозволяє визначити ключові компоненти антикризового управління ФСБ та встановити зв'язки між ними, що підвищує ефективність управлінських рішень та забезпечує узгодженість дій на всіх рівнях управління банком.

Таблиця 1.3

Підходи до поняття «антикризове управління» у контексті ФСБ

Дослідники	Визначення
Болдирєв О.	«сукупність економічних відносин, що виникають з приводу діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ в банківській діяльності як на макро-, так і мікрорівнях; процес виявлення, попередження та подолання кризових явищ та ситуацій, він триває постійно, адже моніторинг ризиків та можливих загроз має здійснюватися безперервно»; «комплекс заходів, об'єднаних у два блоки: фінансова діагностика, моніторинг, попередження кризових ситуацій в банку; антикризові заходи, спрямовані на нейтралізацію, подолання кризових явищ та фінансове оздоровлення банку»
Вовк В.Я.	комплекс заходів на етапах виявлення кризоутворюючих факторів, своєчасної діагностики, попередження і нейтралізації кризи, спрямований на досягнення цілей діяльності комерційного банку, реалізацію його стратегії та подальший розвиток
Джулай В.О.	«комплекс заходів, що уможлиблює нейтралізацію дестабілізуючих чинників та повернення в стан рівноваги за умови коливань функціонування банківського сектора в межах основних параметрів його стійкості»
Жовтанецька Я.В.	система заходів, при якій суб'єкт антикризового управління за допомогою форм, методів, важелів та інструментів здійснює виявлення, попередження, нейтралізацію або мінімізацію кризових явищ, забезпечуючи ефективне функціонування банківських установ на основі ризик-орієнтованого підходу з урахуванням впливу мега-, макро-, мезо- й мікроекономічних факторів
Копилук О.І. та інші	«спеціальний вид управління, який трактується у вузькому (нейтралізація кризових явищ) і широкому розумінні з необхідністю застосування специфічних видів та методів управління та здійснюється з метою діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ на різних рівнях функціонування банківської системи»
Манжос С.Б.	«комплекс взаємопов'язаних та взаємообумовлених обмежень, принципів, процесів, процедур та заходів державних органів влади, центрального банку та менеджменту окремих банків, спрямованих на досягнення ефективного функціонування як всієї банківської системи» постійно діючий специфічний вид управління, спрямований на попередження можливих ускладнень в діяльності окремого банку, нейтралізацію та подолання кризових явищ, забезпечення його подальшого функціонування та розвитку шляхом вжиття адекватних управлінських рішень і ефективного використання внутрішніх ресурсів банку
Пшик Б. І.	«набір відповідних методів, прийомів та управлінських дій, спрямованих на виявлення, попередження та подолання кризових явищ і ситуацій для того, щоб у подальшому забезпечити стабільну безбиткову діяльність банків»
Швайко Ю.В., Костогриз В.Г.	«...система управлінських заходів щодо діагностики, нейтралізації і подолання кризових явищ і їх чинників на макро-, мезо- та мікрорівнях економіки з метою мінімізації як збитків, так і втрат від кризи та створення умов щодо подальшого розвитку банку. Антикризове управління триває постійно, адже моніторинг ризиків та можливих загроз має здійснюватися безперервно. Тобто, антикризове управління має циклічний характер»

Джерело: складено автором за матеріалами [43, 62, 71, 94, 109, 124, 150]

Процесний підхід, своєю чергою, створює динамічну основу антикризового управління, розглядаючи ФСБ як послідовність взаємопов'язаних та інформаційно-інтегрованих етапів діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ. Він акцентує на потребі в постійному моніторингу ризиків, використанні специфічних методів та інструментів управління, а також врахуванні зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на ФСБ.

Інтеграція системного та процесного підходів дозволяє забезпечити стійкість банку до кризових явищ, сприяючи довгостроковому розвитку в умовах мінливого зовнішнього середовища.

Відповідно до зазначеного вище, антикризове управління ФСБ пропонуємо розглядати як комплексну сукупність об'єктної, суб'єктної та функціональної підсистем, ефективна взаємодія яких через інформаційно та змістовно пов'язані етапи планування, аналізу, регулювання, моніторингу та контролю забезпечує адаптивне реагування на зміну інтенсивності впливу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на ФСБ (рис. 1.6). Це управління дозволяє встановити та підтримувати необхідний цільовий рівень ФСБ.

Ключовими складниками цього управління є об'єктна (керівна) та суб'єктна (керуюча) підсистеми.

Структуру об'єктів ФСБ пропонуємо визначати через внутрішні фактори впливу, визначені в дипломній роботі: фінансові (достатність капіталу, якість пасивів та активів, ліквідність, економічна ефективність), нефінансові (організаційні та технологічні аспекти) та профіль фінансових та нефінансових ризиків. При цьому слід враховувати дуальне розуміння ФСБ, де вона розглядається одночасно і як цільовий таргет, і як об'єкт управління.

Реалізацію антикризового управління ФСБ забезпечують суб'єкти управління. Слід наголосити на тому, що їх склад та структура базується на організаційній та управлінській структурі банку, при цьому ключову роль відіграють підрозділи, долучені до ризик-менеджменту.

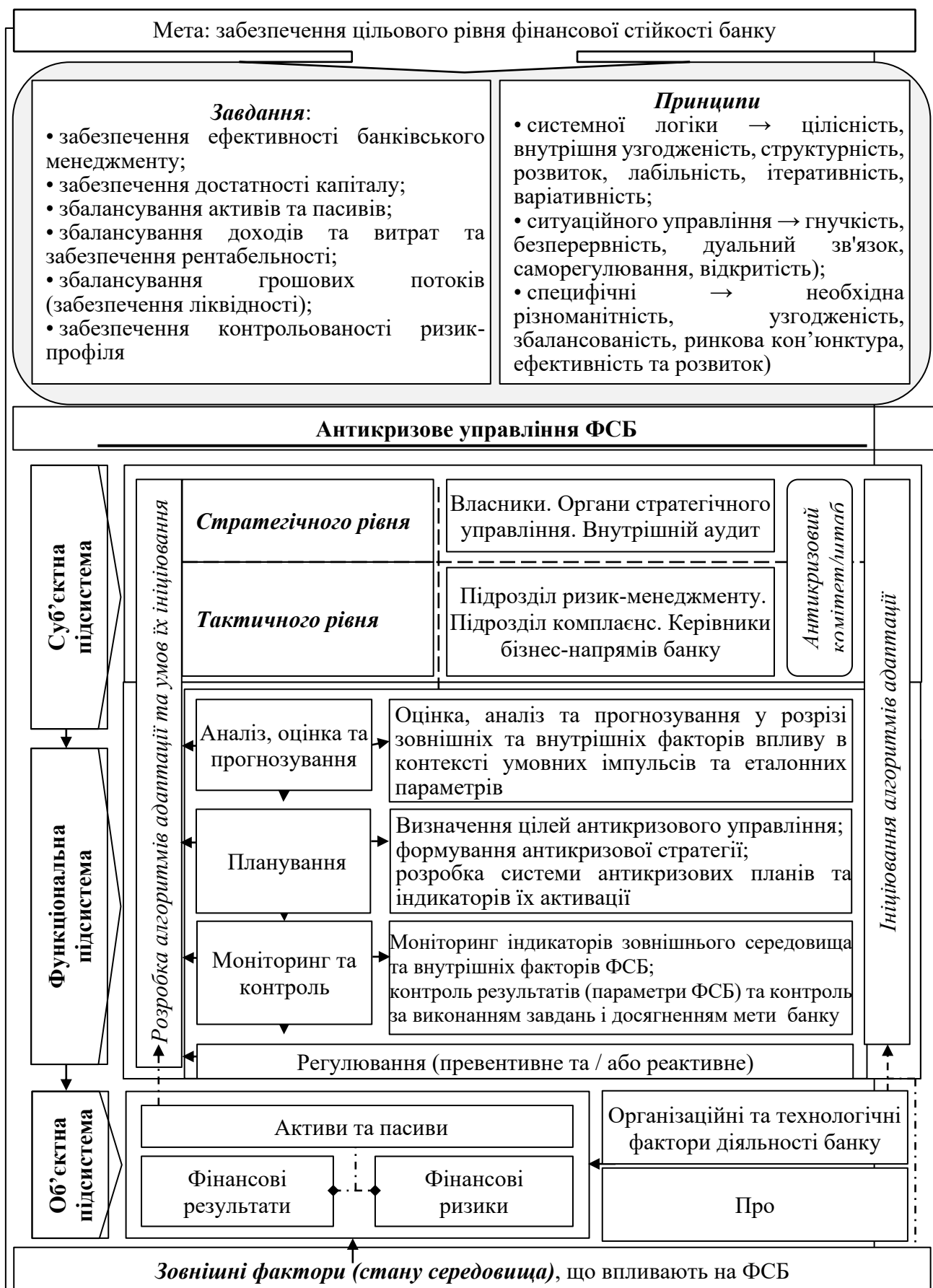

Рис. 1.6 Системно-процесне антикризове управління ФСБ

Джерело: складено автором за матеріалами [43, 62, 71, 94, 109, 124, 150]

Оснoву антикризового управління ФСБ становить функціональна підсистема, за допомогою якої суб'єкти управління коригують параметри об'єктів до досягнення цільових характеристик. Вивчаючи наукові розробки у цій сфері, функціональну складову антикризового управління ФСБ пропонуємо розглядати як сукупність методів та інструментів планування, аналізу, регулювання та контролю, що дозволяють: визначати фактори, які впливають на ФСБ, ідентифікувати та оцінювати ті з них, що загрожують виходу ФСБ за межі цільових показників, формувати антикризові плани, активізувати використання відповідного антикризового інструментарію для запобігання або пом'якшення негативного впливу зовнішніх та / або внутрішніх факторів (рис. 1.7).

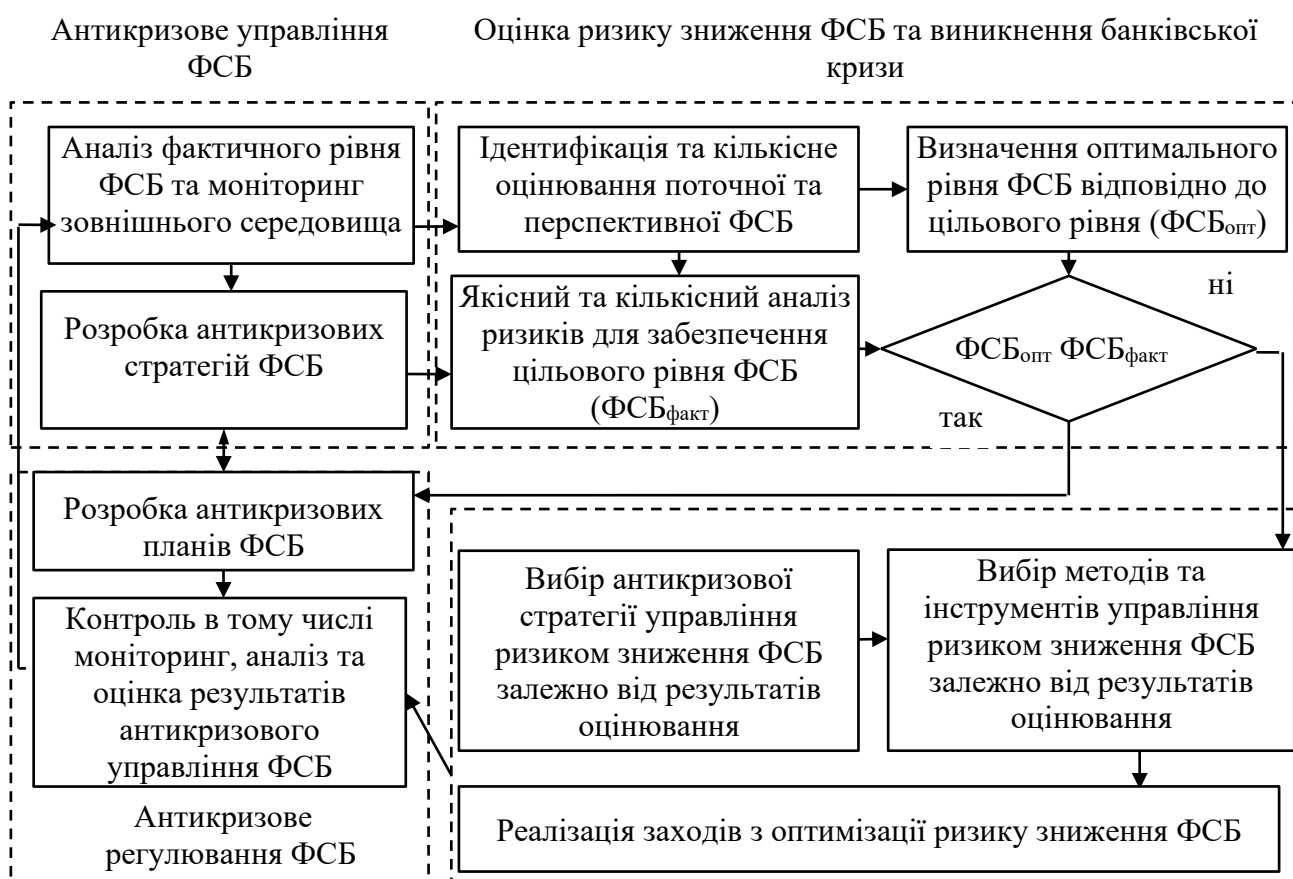

Рис. 1.7 Етапи реалізації функціональної складової антикризового управління ФСБ

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [43, 62, 71, 94, 109, 124, 150]

Превентивне антикризове регулювання ФСБ пропонуємо розглядати як сукупність методів, інструментів та процедур, спрямованих на раннє виявлення потенційних загроз ФСБ та їх нейтралізацію до настання кризових явищ. Застосування превентивного інструментарію дозволяє банку підтримувати стійкість в умовах мінливого операційного середовища. На противагу цьому, реактивне антикризове регулювання ФСБ – це сукупність методів, інструментів та процедур, спрямованих на виявлення та нейтралізацію кризових явищ, що вже виникли, з метою відновлення діяльності банку та повернення показників, що характеризують ФСБ, до цільових або нормативних. Застосування реактивного інструментарію дозволяє банку мінімізувати негативні наслідки кризових ситуацій та забезпечити подальше ефективне та стійке функціонування.

Характеристика цих заходів представлена в додатку В.

Ефективність антикризового управління ФСБ значною мірою залежить від повноти, своєчасності та адекватності застосовуваних методів і прийомів оцінки та аналізу, які формують інформаційну основу для прийняття антикризових управлінських рішень.

У сучасних умовах функціонування банківської системи України роль аналітичних процедур зростає, а аналітичне забезпечення стає невіддільною складовою антикризового управління ФСБ. Насамперед це зумовлено тим, що реалізація всіх інших функцій антикризового управління ФСБ неможлива без належного інформаційного підґрунтя, оскільки діяльність банку супроводжується значною кількістю ризиків, що впливають на її результати та, в кінцевому підсумку, на ФСБ. Аналітичне забезпечення у системі антикризового управління ФСБ забезпечує:

- ідентифікацію зовнішніх факторів, які можуть впливати на ФСБ, з акцентом на ті, які несуть потенційні ризики для її рівня;
- оцінка поточних та прогнозованих ФСБ, охоплюючи ключові об'єкти, що визначають її рівень, та детермінують відхилення від цільових;
- визначення банківських ризиків та розрахунок необхідного рівня резервів ліквідності та капіталу для запобігання можливим втратам;

- моніторинг зростання кризового потенціалу за допомогою системи індикаторів та сигналів раннього реагування;
- оцінка стресостійкості шляхом аналізу стресових сценаріїв для визначення потенційного впливу на ФСБ.

Для досягнення цих завдань застосовується широкий спектр аналітичних інструментів (додаток Б, табл. Б.2), включаючи розроблені кількісні індикатори (табл. Б.1) та показники, що відображають операційну складову ФСБ (табл. Б.3). Одним з основних інструментів антикризового управління ФСБ є стрес-тестування, яке оцінює ризики, на які наражається банк, визначає здатність банку реагувати на стресові умови, моделює сценарії можливого дефолту або втрати платоспроможності та розробляє механізми для швидкого відновлення у кризових ситуаціях.

Основні види стрес-тестів, що використовуються для антикризового управління ФСБ, наведені в додатку Б (табл. Б.4). Крім стандартних методів, банк може застосовувати зворотне стрес-тестування, яке визначає сценарії, за яких банк не зможе виконувати нормативи, втратить ліквідність чи стане неплатоспроможним. Цей підхід дозволяє проактивно реагувати на можливі загрози та вдосконалювати стратегії захисту ФСБ.

Висновки до розділу 1

За результатами теоретичного дослідження ми зробили наступні висновки.

ФСБ має дуальний характер та розглядається як ключовий параметр функціонування банку, який входить до системи цільових показників стратегічного управління ним, що водночас виступає об'єктом управління, який потребує постійної оцінки, аналізу, регулювання та контролю.

ФСБ запропоновано розглядати комплексно за якісним (як здатність та як стан) та за кількісним підходом (як структурне поняття, що характеризується

системою індикаторів, що мають відповідати стратегічним планам діяльності банку, сформованих з урахуванням інтересів стейкхолдерів) з виділенням мікро- та макроекономічних аспектів.

У контексті антикризового управління ФСБ визначено як здатність банку підтримувати його стан на рівні, що дозволяє виконувати всі притаманні йому функції попри вплив негативних зовнішніх та внутрішніх факторів з урахуванням інтересів груп економічного впливу (зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів). У цьому контексті антикризове управління вимагає встановлення оптимальних рівнів ключових показників ФСБ, які дозволяють банку залишатися стійким в умовах невизначеного операційного середовища.

Види ФСБ систематизовано за такими типологічними ознаками, як: управлінські (джерело виникнення, можливість управління, умови формування), кількісні показники (рівень), а також часові характеристики (особливості прояву в часі, період управління).

Отже, узагальнення підходів науковців до класифікації факторів ФСБ в сучасній економічній літературі дозволив їх структурувати на зовнішні (прямі та опосередковані) та внутрішні, та встановити, що їх необхідно розглядати у комплексі як єдину систему, що дозволить підвищити якість забезпечення ФСБ в сучасному економічному середовищі.

Зовнішні фактори опосередкованого впливу структуровано на такі підгрупи, як: політичні, економічні; соціальні; технологічні; екологічні та загальні, які отримують визначену специфіку залежно від рівня реалізації (регіонального, національного або глобального). До групи зовнішніх факторів прямого впливу включено ті з них, що детермінують економічні відносини банку з постачальниками всіх типів ресурсів, споживачами банківських послуг, конкурентами та державою в особі суб'єктів державного регулювання.

Внутрішні фактори впливу на ФСБ структуровано на фінансові (достатності капіталу, якості ресурсів та якості активів, рівня ліквідності, рівня економічної ефективності, профілю фінансових ризиків) та нефінансові (організаційні, технологічні, профіль нефінансових ризиків).

Визначено, що взаємодія зовнішніх та внутрішніх факторів може призводити до кількох важливих ефектів, що впливають на ФСБ: ефекту мультиплікатора, синергії, ампліфікації, компенсації. Розуміння цих ефектів є критично важливим для банків при розробці стратегій управління ризиками та забезпечення ФСБ в умовах мінливого економічного середовища.

Антикризове управління ФСБ визначено як комплексну сукупність об'єктної, суб'єктної та функціональної підсистем, ефективна взаємодія яких через інформаційно та змістовно пов'язані етапи планування, аналізу, регулювання, моніторингу та контролю забезпечує адаптивне реагування на зміну інтенсивності впливу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на ФСБ, що дозволяє встановити та підтримувати необхідний цільовий рівень ФСБ.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

2.1 Загальна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» є універсальним банком з фокусуванням стратегії на роздрібному сегменті та здійсненні діяльності у корпоративному сегменті за обраними відповідно до стратегії напрямками [118, 130]. За масштабами діяльності відповідно до ознак, встановлених НБУ, банк класифікується як системно важливий і має статус спеціалізованого ощадного як результат значного обсягу залучення коштів від фізичних осіб. На сьогодні банк перебуває у державній власності, єдиним акціонером, якому належить 100 % акцій, є держава.

Ключовою особливістю банку є його унікальна бізнес-модель, що забезпечила йому позиції лідера на ринку платіжних послуг та обслуговування розрахунків картками. Банк постійно займає лідируючі позиції в Україні як емітент та еквайр електронних платіжних засобів, має власну систему грошових переказів PrivatMoney та платіжні сервіси Приват24 та LiqPay, першим в Україні запровадив платіжні сервіси Google Pay та Apple Pay [118, 130].

Зважаючи на пріоритетну орієнтацію на роздрібний сегмент, банк має одну з найрозвиненіших мереж відділень та банкоматів серед банків України. До регіональної мережі входить 1209 підрозділів, зокрема 9 філій, 1 представництво та 1199 відділень різних класифікаційних груп. Дистанційна мережа включає 5 тисяч банкоматів та 10 тисяч терміналів самообслуговування [130]. Банк також має широкую мережу кореспондентських рахунків НОСТРО у провідних банках Європи та США, що дозволяє надавати клієнтам якісні платіжні послуги [130].

Обрана бізнес-модель є ефективною, що підтверджується тим, що наразі банк є лідером роздрібного банківського ринку, обслуговуючи понад 19 млн активних клієнтів, а також 75 % українських підприємців.

Капітал, зміни якого за період аналізу представлені на рисунку 2.1, формує власні кошти банку, забезпечуючи захист вкладників і кредиторів від ризиків.

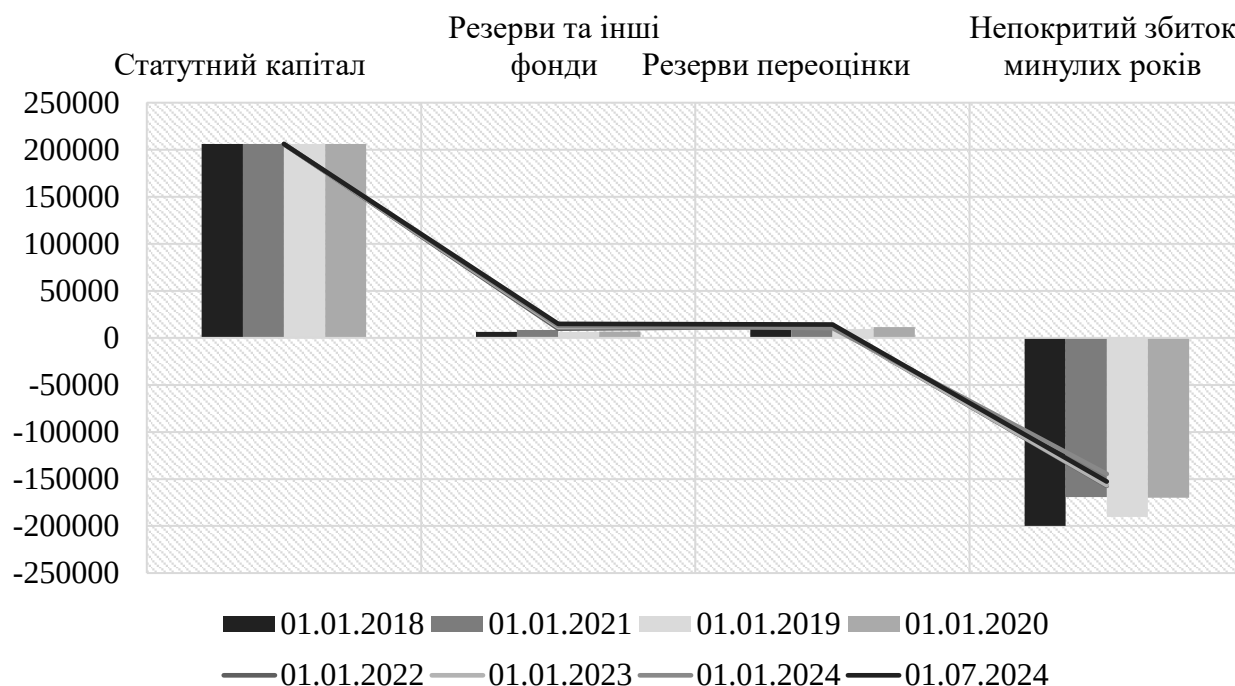

Рис. 2.1 Динамічні зміни компонентів капіталу АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2018 по 01.07.2024 рр., тис грн

Джерело: побудовано автором за матеріалами [32, 126-130]

Капітал банку за період дослідження збільшився з 24,79 млрд грн у 2018 році до 82,27 млрд грн на середину 2024 року, що складає приріст на 231,87 %. Найбільш значне зростання відбулося у 2022-2023 роках, що свідчить про зміцнення фінансової стійкості банку, попри негативний вплив операційного середовища функціонування в умовах повномасштабної війни.

Протягом аналізованого періоду залучення коштів від акціонерів не здійснювалось, відповідно, статутний капітал був незмінним.

За період аналізу банком використовувались внутрішні джерела для збільшення капіталу, зокрема прибуток спрямовувався на поповнення резервів і фондів, що зросли на 8,64 млрд грн, або на 139 %. Наявність коштів у резервному фонді сприяє фінансовій стійкості та знижує ризик банкрутства.

Негативний вплив на залишки власного капіталу мали непокриті збитки минулих років, які становили 82,27 млрд грн. Позитивною динамікою є те, що за період аналізу цей показник зменшився на 37,66 млрд грн, або на 18,83 %.

Резерви переоцінки демонстрували коливання протягом періоду аналізу, що пов'язано зі зміною вартості активів банку. За цей час резерви зросли з 9,559 млрд грн на початку періоду до 14,075 млрд грн на середину 2024 року, що складає збільшення на 4,516 млрд грн, або на 47,25 %.

Зміни в залишках капіталу банку за період аналізу ми можемо визначити як позитивні, оскільки, попри зростання загроз операційного середовища, банком було отримано достатній розмір прибутку, що спрямовувався на поповнення фондів та резервів, що забезпечують абсорбцію ризиків.

Загальний аналіз зобов'язань проведений за їх видами та за постачальниками ресурсів на основі даних додатку Г та рисунку 2.2.

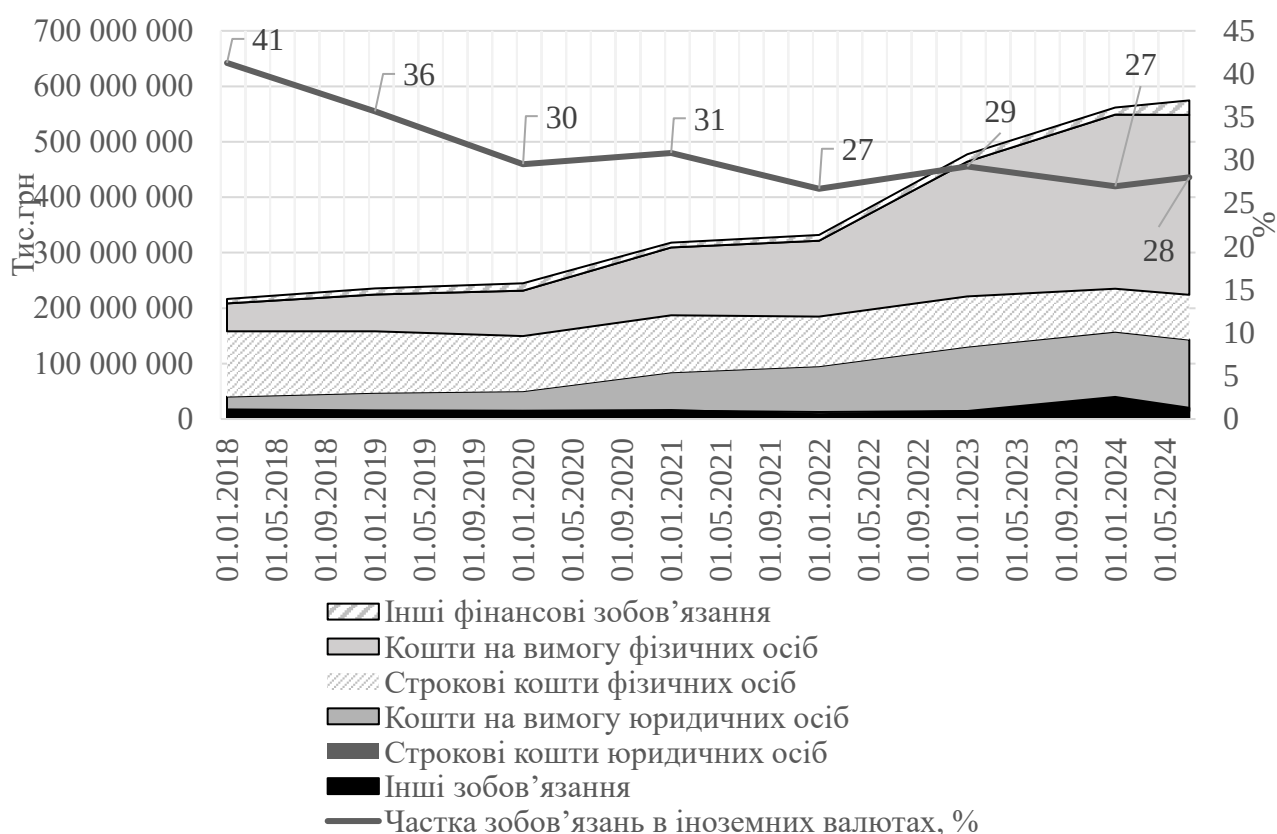

Рис. 2.2 Динамічні зміни зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» у розрізі ключових складових з 01.01.2018 по 01.07.2024 рр.

Джерело: складено та розраховано автором за матеріалами [32, 126-130]

Як свідчать наведені дані, залишки зобов'язань банку за період дослідження зросли з 233,45 млрд грн у 2018 році до 594,82 млрд грн на середину 2024 року, що відповідає приросту на 155,04 %.

Відповідно до розрібно-орієнтованої стратегії та організацій потоків клієнтів в межах платіжної системи банку в джерелах фіндування домінують кошти фізичних осіб. За період аналізу їх кошти на вимогу збільшилися на 274,54 млрд грн, що становить зростання в 5,47 раза, досягнувши 324,74 млрд грн на середину 2024 року. Відповідно до цих динамічних зміни частка у загальній структурі зобов'язань зросла з 21,5 % до 54,59 %. Водночас строкові депозити фізичних осіб на балансі банку зменшилися з 117,854 млрд грн у 2018 році до 80,999 млрд грн на середину 2024 року (скорочення на 36,855 млрд грн, або 31,27 %). У результаті частка строкових коштів фізичних осіб у зобов'язаннях банку знизилася з 50,48 % до 29,35 %.

Строкові кошти юридичних осіб на балансі банку за цей період зросли на 1,65 млрд грн, або 12,97 %, до 14,37 млрд грн на середину 2024 року. Частка цих коштів у загальних зобов'язаннях була відносно стабільною, коливаючись між 2,5 % і 5,5 %. Кошти на вимогу юридичних осіб зросли з 27,74 млрд грн у 2018 році до 128,498 млрд грн, що становить збільшення на 100,753 млрд грн, або 363,2 %. У результаті їх у зобов'язаннях зросла з 11,88 % до 19,46 %, що підтверджує збільшення короткострокових зобов'язань на балансі.

Аналіз ділової активності за пасивами проведемо за даними таблиці 2.1

Таблиця 2.1

Динаміка ділової активності за пасивами АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2024 рр.

Дата	Активність, %		
	залучення зобов'язань	залучення строкових депозитів	використання залучених і запозичених коштів у дохідні активи
01.01.2019	89,9	48,7	150,8
01.01.2020	89,2	42,4	145,6
01.01.2021	92,6	35,2	150,0
01.01.2022	94,4	30,1	141,3
01.01.2023	94,5	21,4	146,3
01.01.2024	91,9	15,0	137,1
01.07.2024	93,2	16,0	144,2

Джерело: розраховано автором за матеріалами [32, 126-130]

Протягом періоду дослідження активність залучення зобов'язань мала волатильний характер, досягнувши пікового значення у 2022 році (94,5 %) і знизившись до 91,9 % у 2024 році. Показник активності залучення строкових депозитів знизився з 48,7 % у 2019 році до 16 % у 2024 році, що визначає пріоритет банку у фондуванні шляхом тимчасово вільних коштів на поточні рахунки як реакція на зниження схильності вкладників до розміщення коштів на строкові депозити в умовах низьких процентних ставок та високих ризиків. З точки зору ліквідності, ця динаміка є негативною, оскільки прогнозованість руху коштів знижується.

У 2021 році активність використання залучених коштів у дохідні активи становила 141,3 %, але до 2023 року вона знизилася до 137,1 %. Попри зниження, показник залишається на високому рівні, що свідчить про ефективне використання залучених ресурсів для генерування доходів. Високий рівень конверсії залучених коштів у дохідні активи є свідченням ефективного управління активами.

На основі аналізу зобов'язань банку можна зробити наступні висновки. По-перше, банк демонструє недостатню диверсифікацію джерел залучення, що обумовлено переважанням коштів клієнтів-фізичних осіб на поточних рахунках. Це створює ризики для ФСБ, оскільки такі ресурси є менш стабільними і можуть генерувати загрозу втрати платоспроможності у разі непередбаченого відтоку коштів. З іншого боку, значний обсяг коштів на поточних рахунках дозволяє банку залучати ресурси за відносно низькою вартістю, що підвищує ефективність його процентної політики та стійкість фінансових результатів.

Фінансовий потенціал банку безпосередньо залежить від обсягу та структури його активів, аналіз яких буде проведений на основі даних додатку Д та рисунку 2.3. Такий аналіз дозволить детальніше оцінити ефективність управління активами та можливості банку щодо зростання і подальшого розвитку.

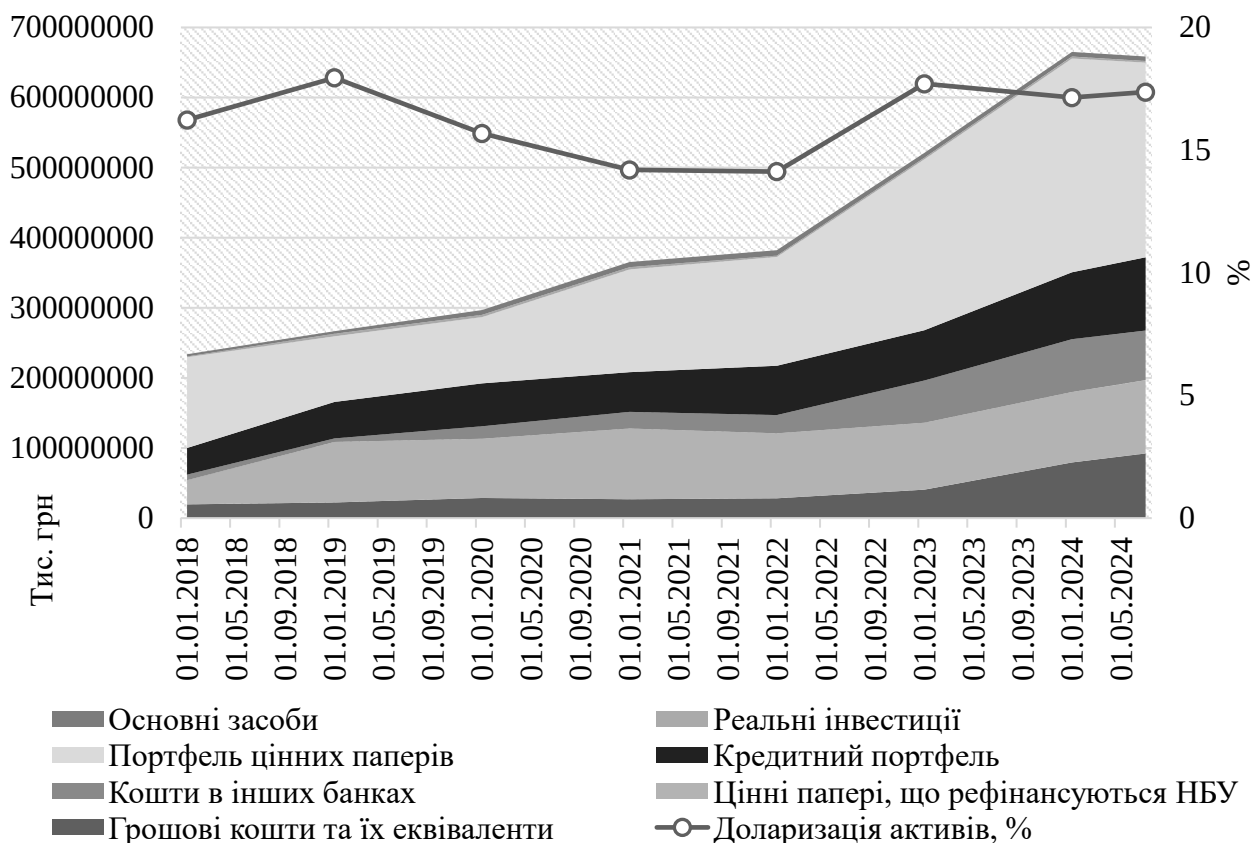

Рис. 2.3 Динаміка зміни активів АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі ключових компонентів з 01.01.2018 по 01.07.2024 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [32, 126-130]

Загальний обсяг активів АТ КБ «ПриватБанк» зріс з 491,715 млрд грн у 2018 році до 872,402 млрд грн на середину 2024 року (приріст на 77,44 %). Чисті активи банку зросли з 259,061 млрд грн у 2018 році до 677,095 млрд грн на середину 2024 року (161,29 %).

Грошові кошти та їх еквіваленти збільшилися на 72,569 млрд грн, або 368,59 %, досягнувши 92,265 млрд грн. Це підтверджує здатність банку покривати неочікувані відтоки коштів шляхом накопичення значних обсягів первинних резервів ліквідності. Цінні папери, що підлягають рефінансуванню НБУ, демонструють стабільне зростання (за період на 69,916 млрд грн або на 203 %) і досягли 104,351 млрд грн станом на 01.07.2024, у результаті чого їх частка в активах збільшилася до 15,41 %.

Кошти в інших банках зросли на 63,011 млрд грн, або на 793,98 %, до 70,948 млрд грн станом на 01.07.2024, демонструючи значну волатильність, зумовлену операційними змінами та умовами ринку. Частка цієї категорії активів у загальних активах банку зросла на 7,42 п.п. та становить 10,48 %, що свідчить про зростання ліквідних резервів.

Ці зміни позитивно відображаються на ліквідності банку, оскільки на балансі за період аналізу зросли як первинні, так і вторинні резерви ліквідності.

Ключовою складовою дохідних активів банку є портфель цінних паперів, який за період дослідження зріс на 148,135 млрд грн, або на 114,52 %, до 277,533 млрд грн. Проте, темпи зростання цієї складової були нижчими, ніж темпи зростання інших компонентів активів, що призвело до скорочення її частки в активах на 8,96 пп. до 40,99 %. Портфель складається переважно з державних цінних паперів різного рівня строковості та дохідності. З точки зору ліквідності банку негативним аспектом є погіршення якості цих паперів унаслідок наслідків повномасштабної війни, що підвищує ймовірність втрат, оскільки рівень ризику за більшістю з них значно зріс.

Кредитний портфель банку зріс з 38,117 млрд грн у 2018 році до 104,515 млрд грн у 2024 році (приріст на 66,397 млрд грн, або 174 %). Частка кредитного портфеля в загальних активах зросла на 0,73 пп. і станом на 01.07.2024 склала 15,44 %. Основною проблемою кредитного менеджменту є значна частка недіючих кредитів у корпоративному сегменті, що є наслідком кредитної політики попередніх власників банку, яка негативно впливає на потоки ліквідності та доходи банку.

Реальні інвестиції збільшилися на 1,361 млрд грн, або на 135 %, до 2,369 млрд грн у 2024 році. Попри зростання, цей показник залишається відносно стабільним з меншою волатильністю та має незначний вплив на загальні активи банку, оскільки його частка становить лише 0,35 %.

Основні засоби та нематеріальні активи зросли на 3,353 млрд грн, або на 102,35 %, до 6,63 млрд грн у 2024 році, що свідчить про інвестиції банку у власний розвиток та безпеку операційної діяльності. Водночас частка цих активів

у загальній структурі активів зменшилася до 0,98 %, що вказує на те, що банк не відволікає значні ресурси в недохідні та неліквідні активи цього типу.

Аналіз ділової активності банку за активами представлено в показниках, наведених у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка ділової активності за активами АТ КБ «ПриватБанк» за 2019-2024 рр.

Дата	Показник рівня дохідних активів, %	Показник кредитної активності, %	Показник інвестиційної активності в цінні папери, %
01.01.2019	51,7	18,4	33,3
01.01.2020	49,5	19,4	30,1
01.01.2021	52,6	14,7	37,9
01.01.2022	55,4	17,2	38,2
01.01.2023	57,4	13,0	44,4
01.01.2024	58,7	13,9	44,5
01.07.2024	56,8	15,4	41,0

Джерело: розраховано автором за матеріалами [32, 126-130]

Показник рівня дохідних активів збільшився з 51,7 % у 2019 році до 58,7 % у 2024 році, що свідчить про успішну стратегію банку щодо формування ефективного портфеля активів. Відповідно до динаміки кредитного портфеля, показник кредитної активності знизився з 18,4 % у 2019 році до 13,9 % у 2023 році, з подальшим зростанням до 15,4 % у першому півріччі 2024 року. Показник інвестиційної активності в цінні папери зріс з 33,3 % у 2018 році до 44,5 % у 2023 році, що вказує на зосередження банку на стабілізації доходів через інвестування в менш ризикові активи.

За результатами аналізу можна дійти висновку, що структура активів є раціональною. Підтримання високого рівня ліквідності забезпечується зростанням обсягів грошових коштів та цінних паперів, що рефінансуються НБУ, завдяки чому буфери ліквідності становлять значну частку активів (29 %). Частка дохідних активів також є достатньою (56,8 %), при цьому найбільший вплив на дохідність активів мають портфель цінних паперів та кредитний портфель, які демонструють високу волатильність з тенденцією до зростання.

Аналіз ділової активності за активами вказує на загальну позитивну динаміку ефективності їх використання.

Основні фінансові результати діяльності АТ КБ «ПриватБанк» наведені у додатку Е та на рисунку 2.4.

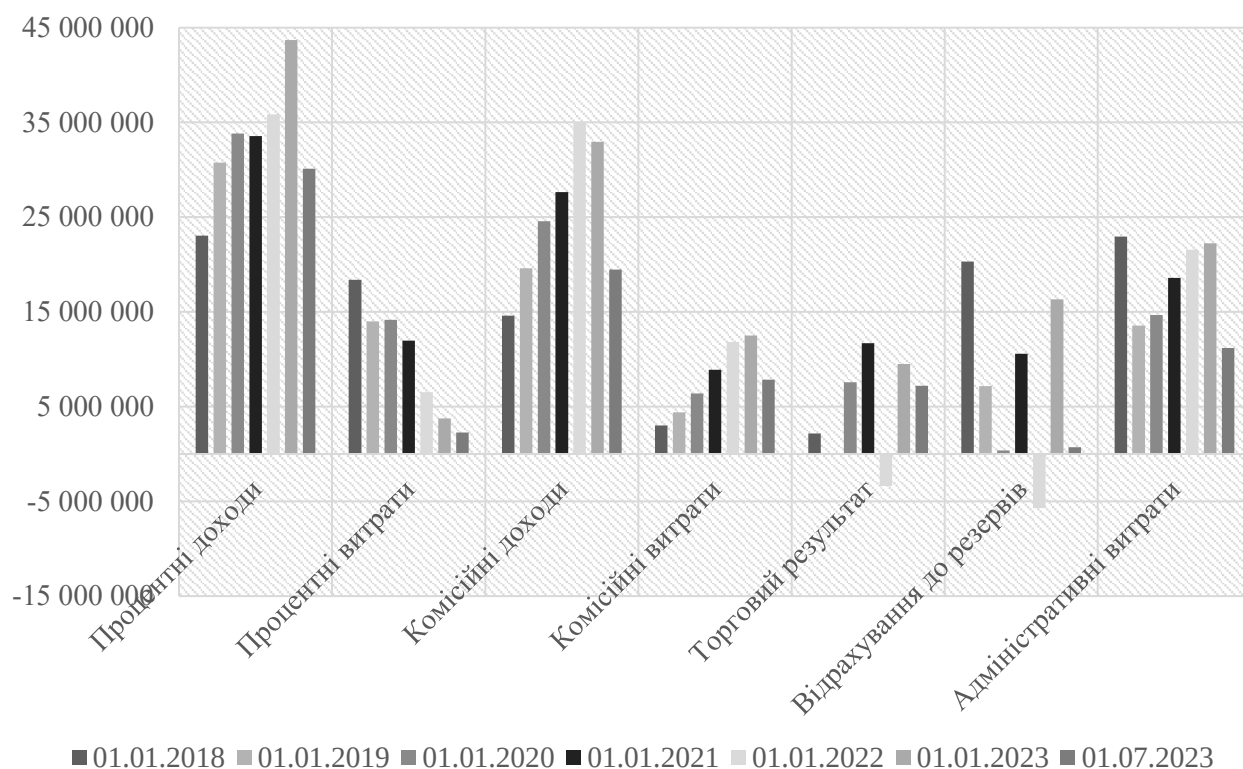

Рис. 2.4 Динамічні зміни доходів та витрат АТ КБ «ПриватБанк» в розрізі ключових компонентів з 01.01.2018 по 01.07.2024 рр., тис грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [32, 126-130]

За період дослідження основним джерелом прибутку банку є процентний прибуток, який збільшився на 54,958 млрд грн, або в 11,79 раза. Цей приріст був обумовлений значним зростанням процентних доходів при одночасному зниженні процентних витрат. За період з 2018 по 2023 рік процентні доходи зросли на 35,5 млрд грн (115,27 %), досягнувши 66,237 млрд грн у 2023 році, зі зниженням у липні 2024 року до 31,125 млрд грн. Основним джерелом процентних доходів залишаються доходи від операцій із цінними паперами, що узгоджується зі стратегією банку, орієнтованою на цей тип дохідних активів. Процентні витрати станом на 01.07.2024 становили 4,527 млрд грн, що на 7,39 млрд грн (або 52,76 %) менше порівняно з початковим значенням. Основну

частину цих витрат (96 %) складала плата за користування тимчасово вільними залишками на рахунках фізичних осіб.

Другим за значенням джерелом прибутку є комісійний прибуток, який, хоча і зростав, демонстрував нижчі темпи зростання порівняно з процентним. Загальний приріст комісійного прибутку становив 12,846 млрд грн, або в 1,11 раза, що пояснюється значним зростанням комісійних витрат (збільшилися в 3,9 раза, або на 12,74 млрд грн), які випереджали зростання доходів (зросли на 112,29 %, досягнувши 21,998 млрд грн). Значне збільшення комісійних витрат пов'язане з розширенням обсягів операцій з обслуговування платежів клієнтів, оскільки понад 90 % цих витрат спрямовувалося на оплату послуг міжнародних платіжних систем.

Торговий прибуток, який залежить від коливань валютних курсів і вартості цінних паперів, виявився найволатильнішим серед усіх складових прибутку банку. За період аналізу він зріс на 11,593 млрд грн, або в 5,36 раза. Особливої уваги заслуговує 2023 рік, коли внаслідок часткової лібералізації валютного ринку відбулася зміна курсу гривні до долара США, що призвело до збитків від переоцінки валютної позиції, частково компенсованих позитивною переоцінкою індексованих ОВДП. Переоцінка цих ОВДП була обумовлена як зміною курсу гривні, так і інфляційними очікуваннями та зростанням процентних ставок як в Україні, так і на міжнародних ринках.

Витрати на формування резервів за активними операціями мали значний вплив на фінансовий результат банку, зрісши на 37,83 млрд грн, або в 6,28 раза, порівняно з початковим значенням. У 2020 році, завдяки стабілізації операційного середовища та зниженню кредитних ризиків, витрати на резерви зменшилися до 364 млн грн. Однак пандемія та викликана нею економічна криза призвели до погіршення якості активів, що спричинило зростання витрат на резерви до 10,5 млрд грн у 2021 році, з певним зменшенням у 2022 році. В умовах повномасштабної війни якість активів погіршилася, що підвищило витрати на резерви до 16,3 млрд грн, хоча у 2023 році відбулося певне покращення, що дозволило скоротити витрати до 4,5 млрд грн.

Адміністративні та інші операційні витрати за період зросли на 10,829 млрд грн, або на 79,96 %, переважно через зростання витрат на утримання персоналу.

Отже, динамічні зміни доходів та витрат банку вказують на загальне зростання фінансових результатів, детально представлених на рисунку 2.5.

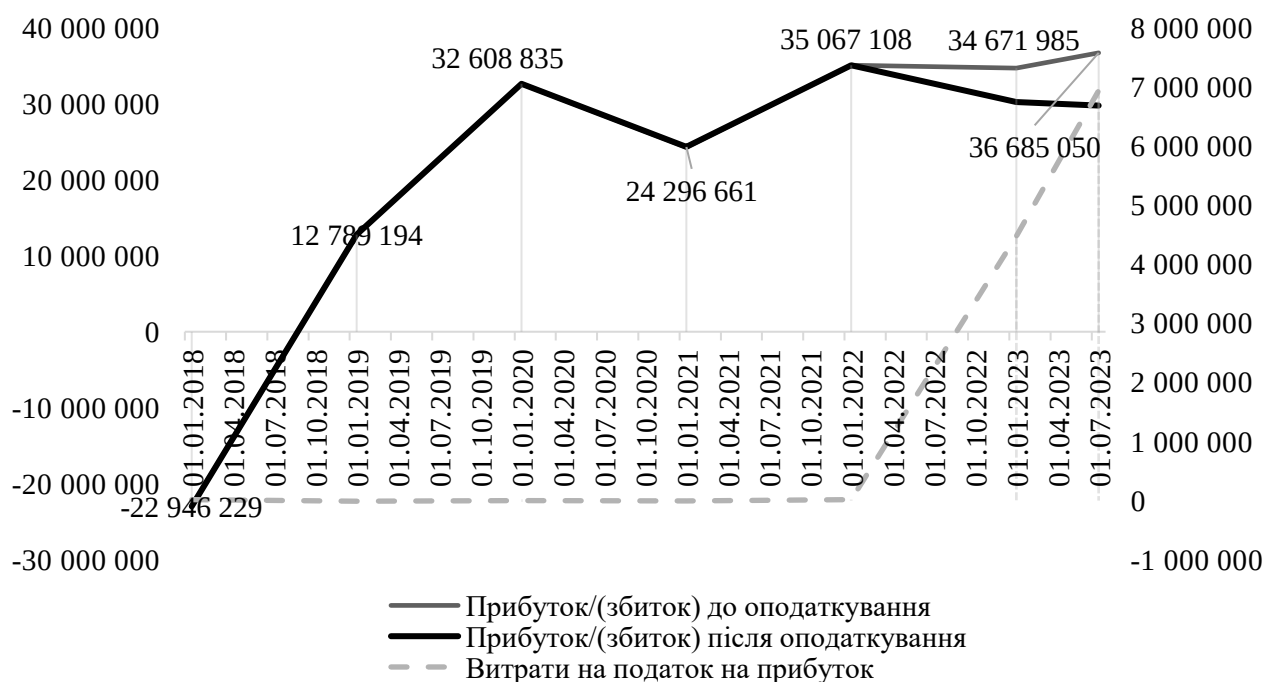

Рис. 2.5 Динаміка фінансових результатів АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2019 по 01.07.2024 рр., тис. грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [32, 126-130]

Наведені на рисунку дані наочно свідчать, що протягом періоду вивчення прибуток до оподаткування зазнав значних коливань. Починаючи з від'ємного значення в розмірі 22,946 млрд грн у 2017 році, цей показник зріс до 12,789 млрд грн у 2018 році та досяг свого максимуму – 36,685 млрд грн – у першому півріччі 2024 року. Загальний приріст за період аналізу становив 59,631 млрд грн, або в 2,6 раза, що свідчить про високу якість управління банком та його здатність адаптуватися до несприятливих зовнішніх умов.

Прибуток після оподаткування також продемонстрував значне зростання – з від'ємного значення в 22,966 млрд грн у 2017 році до пікового значення у

36,685 млрд грн у першому півріччі 2024 року, що відповідає приросту на 59,651 млрд грн, або в 2,3 раза. Найбільш інтенсивне зростання спостерігалось у 2018 та 2019 роках, що вказує на успішне подолання ринкових викликів і ефективну стратегію управління банком.

Протягом періоду дослідження витрати на податок на прибуток зазнали значного збільшення через зміни у державній податковій політиці, що може негативно вплинути на самофінансування розвитку банку та його здатність нарощувати капітал.

Отже, попри високий рівень волатильності, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє стабільну динаміку зростання прибутку як до, так і після оподаткування, що є свідченням ефективного управління активами та пасивами, стійкої моделі формування комісійного прибутку та здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Динаміка коефіцієнтів ефективності банку наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка коефіцієнтів ефективності АТ КБ «ПриватБанк»

з 01.01.2019 по 01.07.2024 рр., %

Показник	Значення, станом на 01.01						01.07. 2024
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Чиста процентна маржа	3,2	3,6	3,8	5,0	5,4	6,8	3,0
Показник дієздатності	61,8	31,5	54,6	31,2	52,7	28,4	25,4
Рентабельність капіталу	45,5	75,8	44,4	57,6	48,5	52,9	28,7
Рентабельність активів	2,5	6,0	4,4	6,1	4,6	4,7	2,7
Рентабельність витрат	61,8	217,0	83,3	220,9	78,3	130,8	220,6

Джерело: розраховано автором за матеріалами [32, 126-130]

Попри коливання окремих показників рентабельності, АТ КБ «ПриватБанк» демонструє здатність підтримувати ефективність діяльності протягом всього періоду аналізу, крім 2017 року (результат визнання реальної вартості активів). В останній період зниження рентабельності було спричинено двома ключовими зовнішніми факторами: підвищенням ставки оподаткування для банків та несприятливими змінами макроекономічних умов як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

2.2 Система антикризового управління фінансовою стійкістю в АТ КБ «ПриватБанк»

Антикризове управління має критичне значення для забезпечення фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» в умовах високої нестабільності. В умовах економічної нестабільності та військових дій банк стикається з підвищеними ризиками, що можуть негативно вплинути на його операційну стійкість, ліквідність та здатність виконувати зобов'язання перед клієнтами. При цьому слід зважати на те, що ФСБ є як об'єктом управлінського впливу, так і цільовим показником в системі управління банком.

Відповідно до [130] «стратегічним напрямком, який банк має за орієнтири з урахуванням поточного стану, впливу війни та зміни зовнішнього середовища, є ...стійка бізнес-модель і стабільне отримання прибутку». Крім того, банк у своїй діяльності дотримується загальних вимог, які встановлені для банків державного сектору згідно з Основними (стратегічними) напрямами діяльності банків державного сектору на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки. Ці вимоги передбачають заходи, спрямовані на: «...збереження фінансової стійкості банку, виявлення можливих загроз такій стійкості, а також оперативне реагування на загрози фінансової стійкості та/або їх уникнення» [130]. З початком повномасштабної військової агресії росії проти України у 2022 році ключовою метою стало забезпечення антикризового управління банком та забезпечення стійкого фінансового стану.

Отже, забезпечення ФСБ є ключовою метою менеджменту АТ КБ «ПриватБанк» на поточному етапі функціонування.

Відповідно до підходу банку, задекларованому в його звітності, пріоритетними об'єктами антикризового управління ФСБ є фінансові (ринковий, кредитний ризики, процентний ризик банківського портфеля та ризик ліквідності) та нефінансові (операційний, юридичний, комплаєнс-ризик і ризик репутації) ризики (рис. 2.6) [118].

Рис. 2.6 Об'єкти антикризового управління ФСБ

Джерело: розроблено автором за матеріалами [118]

Відповідно до такої структуризації об'єктного поля, антикризовий інструментарій управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк» охоплює як стандартні засоби стратегічного менеджменту, ризик-менеджменту (оцінювання, аналіз, моніторинг, контроль та регулювання), так і спеціалізовані антикризові механізми, що адаптовані для оперативного виявлення та негайного реагування на критичні ситуації.

Враховуючи зростання загроз для фінансової стійкості банку, на основі фактичних і прогнозних даних про його діяльність та впровадження низки антикризових заходів, Наглядова рада на початку листопада 2022 року переглянула показники ризик-апетиту та скоригувала відповідні ліміти ризику [129]. Такий перегляд забезпечив адаптацію операційної діяльності банку до поточних умов та зменшив його толерантність до ризиків, що, своєю чергою, сприяло зниженню внутрішніх вразливостей до кризових явищ.

Окрім базових, АТ КБ «ПриватБанк» формується комплекс спеціалізованих планів, які активуються у разі виникнення загрози втрати ФСБ в операційній та/або фінансовій складовій, та включають:

- «план управління безперервною діяльністю, що визначає ключові цілі та принципи підтримання безперервної роботи банку. Він охоплює аналіз впливу негативних факторів на бізнес-процеси, визначає набір дій, які необхідно виконати для якнайшвидшого відновлення критичних бізнес-процесів банку (навіть в обмеженому обсязі) у відповідь на наслідки надзвичайних ситуацій, а також заходи для моніторингу та підвищення ефективності його реалізації;

- план відновлення діяльності, розроблений на основі Правил роботи банків у воєнний час (затверджених Постановою НБУ від 22.04.2022 № 80 зі змінами), що регулює процеси відновлення нормальної діяльності банку;

- план фінансування в умовах кризи ліквідності, що включає аналіз факторів, які можуть викликати кризу ліквідності, критерії ідентифікації кризових ситуацій та комплекс заходів для їх локалізації. В ньому зазначено відповідальні підрозділи та порядок їх взаємодії, а також передбачено

проведення регулярного стрес-тестування ліквідності з урахуванням можливих несприятливих сценаріїв;

- стратегія та оперативний план управління проблемними активами, який містить цільові показники щодо зменшення обсягів проблемних активів, що дозволяє забезпечити ефективне управління ними та підтримувати на цій основі стійкість банку до погіршення якості активів» [130].

Загалом, система планів забезпечує комплексний підхід до антикризового управління ФСБ, охоплюючи ключові аспекти управління ризиками, підтримки безперервної діяльності, забезпечення ліквідності. Її реалізація дозволяє АТ КБ «ПриватБанк» своєчасно реагувати на потенційні загрози та мінімізувати негативні наслідки кризових ситуацій, що сприяє забезпеченню фінансової стійкості в умовах нестабільного операційного середовища.

Антикризове управління ФСБ вимагає високоякісних аналітичних даних, що базуються на комплексному інструментарії для всебічної оцінки ризиків і підтримки управлінських рішень. Основні інструменти, які застосовує АТ КБ «ПриватБанк» для цих цілей, представлено в таблиці 2.4.

У 2023 році за результатами аналізу профілю ризиків як ключові для банку були визначені кредитний, операційний ризики та ризик ліквідності [118]. Відповідно до прийнятого підходу банком проводились щоквартальні стрес-тести. Стрес-тестування кредитного ризику охоплювало як весь кредитний портфель, так і окремі його сегменти, що дозволяє більш точно оцінити потенційні втрати. Операційний ризик тестування як можливість втрати активів внаслідок воєнних дій, тоді як ліквідність оцінювалась на здатність банку своєчасно повертати кошти клієнтам [118].

Завдяки системному підходу, що об'єднує інструменти оцінки ризиків, стрес-тестування для ключових зон вразливості та комплексний набір індикаторів раннього попередження, банк забезпечує оперативне реагування на внутрішні та зовнішні загрози. Така інтеграція дозволяє зберегти капітал і підтримувати стійкість в умовах нестабільного операційного середовища.

Таблиця 2.4

Характеристика аналітичного інструментарію антикризового управління ФСБ

Об'єкт	Характеристика
Стратегічний огляд та ідентифікація ключових ризиків	
Всі види ризиків	Щорічний перегляд всіх потенційних ризиків з залученням експертів з різних підрозділів для проведення комплексного аналізу. Цей підхід дозволяє оперативно ідентифікувати найсуттєвіші ризики для ФСБ
Внутрішнє стрес-тестування ключових ризиків	
Ключові ризики	Для ризиків, що були визначені як ключові за результатами щорічного перегляду, банком проводиться щоквартальне стрес-тестування для отримання точніших оцінок впливу різних факторів на прибутковість та капіталізацію. Це дозволяє банку більш точно прогнозувати вплив ризиків та своєчасно вживати заходів для забезпечення фінансової стійкості.
Поточна оцінка ризиків	
Кредитний ризик	Ознаки аномальної поведінки/діяльності клієнтів, які потенційно можуть призвести до погіршення профілю ризику клієнта
	Система раннього виявлення потенційно проблемних клієнтів, фінансування яких може мати підвищений кредитний ризик
	Стрес-тестування кредитного ризику
Валютний ризик	Аналіз валютної позиції у розрізі валют та типів позиції
Процентний ризик	GAP-аналіз активів та зобов'язань, чутливих до зміни процентної ставки, в розрізі визначених часових діапазонів. Стрес-тестування чутливості чистого процентного доходу до зміни процентних ставок, виходячи з припущення, що ставки збільшуються або зменшуються на визначену кількість процентних пунктів.
Ризик ліквідності	Індикатори раннього попередження про настання/загрозу настання кризи ліквідності, визначені планом фінансування в кризових ситуаціях Стрес-тестування за сценаріями, що охоплюють можливі несприятливі умови
Операційний ризик	База даних внутрішніх та зовнішніх подій операційного ризику, ключові індикатори ризику (KRI), самооцінка операційного ризику, сценарний аналіз, аналіз результатів перевірок, здійснених підрозділом внутрішнього аудиту та зовнішнім аудитором, аналіз значних подій операційного ризику, аналіз та оцінка ризиків нових продуктів та значних змін в діяльності Банку, аналіз ризиків аутсорсингу
	Стрес-тестування операційного ризику
Рівень ФСБ	Індикатори плану відновлення діяльності

Джерело: складено автором за матеріалами [118, 130]

Для запобігання зростанню кризового потенціалу та мінімізації загроз для фінансової стійкості банк створив дієву систему контролю, структуру якої наведено на рисунку 2.7.

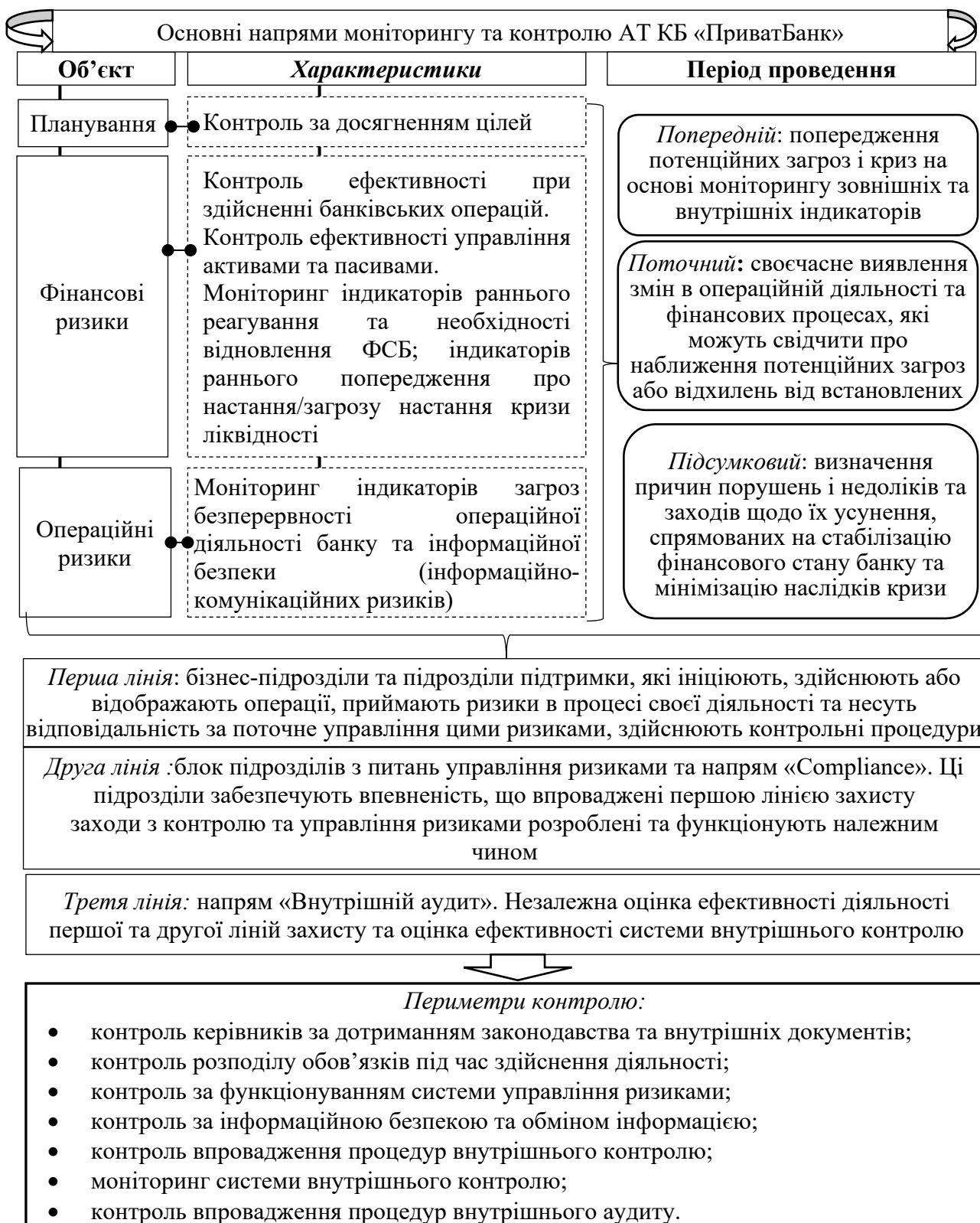

Рис. 2.7 Механізми контролю в антикризовому управлінні фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк».

Джерело: складено автором за матеріалами [118, 130]

Отже, банк реалізує комплексний підхід до контролю, який інтегрує методи, що застосовуються у нормальних умовах, так і спеціалізовані антикризові методи, орієнтовані на раннє виявлення потенційних загроз ФСБ.

Для запобігання зростанню кризового потенціалу банк впроваджує превентивні заходи, наведені в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Характеристика превентивного антикризового інструментарію управління
об'єктами ФСБ

Ризик	Превентивні інструменти
Кредитний ризик	Обмеження показників ризик-апетиту та лімітів кредитування, у тому числі з урахуванням сегментації позичальників
	Коригування лімітів купівлі/продажу ОВДП (валюта інвестування, кількість ОВДП, терміни розміщення, очікувана дохідність)
	Розподіл ризиків (отримання гарантій від КМУ та ЄБРР)
	Оцінка, переоцінка та перевірка застав, в тому числі впровадження дистанційного моніторингу через додаток Приват24
	Реструктуризація кредитної заборгованості
Ринковий ризик	Автоматизований моніторинг ринкових коливань. Моніторинг дотримання показників ризик-апетиту та лімітів до ринкового ризику, вжиття заходів для запобігання їх порушенням
	Обмеження лімітів для контролю ринкових позицій
	Регулярне коригування позицій відповідно до ринкових змін
Валютний ризик	Обмеження лімітів відкритих валютних позицій
	Диверсифікація валютного портфеля
	Автоматизований моніторинг валютних позицій для запобігання збиткам через несприятливі коливання.
Процентний ризик	Моніторинг змін процентних ставок і їх впливу на вартість капіталу.
	Моніторинг дотримання показників ризик-апетиту та лімітів до процентного ризику банківської книги, вжиття заходів для запобігання їх порушенням
	Коригування процентних розривів для мінімізації втрат через зміни ставок
Ризик ліквідності	Формування резерву високоякісних ліквідних активів
	Моніторинг дотримання показників ризик-апетиту та лімітів до ризику ліквідності, вжиття заходів для попередження їх порушень
	Коригування показників ризик-апетиту та лімітів до ризику ліквідності
Операційний ризик	Перенесення дата-центрів у хмару для забезпечення безперебійності роботи
	Автономне функціонування для підтримки клієнтів за будь-яких умов
	Можливість клієнтам повідомляти про шахрайство в Приват24
Комплаєнс-ризик	Моніторинг відповідності вимогам регуляторів і ринковим стандартам
	Політика швидкого реагування на негативні тенденції
Ризик репутації	Регулярне вивчення рівня задоволеності клієнтів та партнерів
	Прозорість діяльності та інформування клієнтів про дії банку
ESG-ризик	Адаптація політик та процедур для відповідності стандартам ESG
	Дотримання міжнародних вимог щодо ESG-стандартів
	Врахування в діяльності екологічних, соціальних та управлінських ризиків

Джерело: складено автором за матеріалами [118, 130]

Ці заходи охоплюють широкий спектр параметрів, серед яких ліміти на активи, такі як кредитні операції, обсяги високоякісних ліквідних активів, операції з контрагентами та придбання цінних паперів, а також ліміти на пасиви, зокрема концентрацію залучених коштів. Додатково здійснюється контроль ризиків для мінімізації ліквідних розривів і зменшення відкритої валютної позиції, з чітким регулюванням повноважень для забезпечення належного рівня відповідальності. Впровадження цих лімітів, разом із постійним моніторингом показників ризик-апетиту, дозволяє банку підтримувати оптимальний рівень фінансової стійкості та адаптувати стратегічні рішення до умов зовнішнього середовища і внутрішньої динаміки. Такий підхід також сприяє зменшенню впливу різних ризиків на фінансовий стан, капітал та ліквідність банку через встановлення і перегляд лімітів на окремі види операцій та послуг, а також надання рекомендацій щодо пом'якшення ризиків.

Відновлення діяльності банку в кризових умовах вимагає інтегрованого підходу, що охоплює як фінансові, так і операційні аспекти та реалізується відповідно до комплексної системи заходів. Ця система включає політику управління безперервністю діяльності, план відновлення операцій, план фінансування під час кризи ліквідності, а також стратегію та оперативний план управління проблемними активами [118, 130].

Фінансова складова передбачає поповнення капіталу, диверсифікацію джерел фінансування, продаж активів, реструктуризацію балансу, а також призупинення окремих операцій або напрямків діяльності. Операційна складова фокусується на відновленні критично важливих бізнес-процесів, оптимізації витрат та забезпеченні необхідного кадрового складу.

Банк сформував ефективне організаційне забезпечення антикризового управління ФСБ, що забезпечує чіткий розподіл прав, обов'язків та відповідальності між органами управління та структурними підрозділами банку. Для підвищення об'єктивності й надійності управління ризиками процеси їх виявлення та оцінки відокремлені від процесів ухвалення рішень (рис. 2.8).

Характеристика організаційного забезпечення антикризового управління ФСБ	
Суб'єкт	Характеристики функцій
Наглядова рада	Загальна відповідальність за управління ризиками та забезпечення ФСБ: формує систему ефективного управління ризиками та контролю; затверджує ліміти ризиків та процедуру ескалації порушень лімітів ризиків; затверджує План відновлення діяльності та забезпечує виконання функцій щодо відновлення діяльності іншими суб'єктами управління
Комітет з питань ризиків Наглядової ради	Сприяє формуванню систем ефективного управління ризиками; здійснює моніторинг та аналіз поточного портфелю та рівня ризиків; контролює дотримання граничних показників ризиків; здійснює нагляд та надає рекомендації щодо адекватності капіталу та ліквідності; переглядає та надає рекомендації щодо забезпечення безперервної діяльності та планів відновлення діяльності
Правління	Несе відповідальність за впровадження стратегії та політики управління ризиками, культури управління ризиками, системи управління ризиками та внутрішнього контролю, процедур, метод та інших заходів щодо ефективного управління ризиками, затверджених Наглядовою радою, та забезпечення заходів щодо підтримки ФСБ на цільовому рівні
Кредитний комітет	Здійснює управління кредитним ризиком та якістю активів:
КУАП	Здійснює управління активами та пасивами і, моніторингу ризику ліквідності, ринкового, процентного ризику банківської книги та вжиття відповідних заходів, спрямованих на їх мінімізацію і та максимізацію фінансового результату банку
Комітет з управління операційними ризиками	Здійснює управління операційним та інформаційним ризиками, впровадження та функціонування систем внутрішнього контролю та управління інформаційною безпекою
Комітет з управління непрацюючими активами	Забезпечує ефективну роботу з проблемними активами шляхом оперативного прийняття рішень і забезпечення ефективності процесів управління проблемною заборгованістю
Департамент ринків капіталу	Відповідає за оперативне управління ліквідністю та валютною позицією
Блок підрозділів з питань управління ризиками	Розробляє та підтримує політики та документи з управління ризиками; проводить стрес-тестування та моніторинг ризикових показників; звітує Наглядовій раді про поточний рівень ризиків; впроваджує систему раннього виявлення потенційно ризикових зон діяльності банку
Департамент аналізу активів зобов'язань та інвестицій	Здійснює розрахунок та контроль дотримання нормативних показників ліквідності, встановлених НБУ, а також внутрішніх показників ризику ліквідності, готує звіти з поточного стану ліквідності

Рис. 2.8 Організація антикризового управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк».

Джерело: складено автором за матеріалами [130]

З метою ефективного управління кризовими ситуаціями у 2022 році було створено Антикризовий штаб, який отримав статус постійної ради банку з розширеними повноваженнями на період криз. Антикризовий штаб виконує функції, раніше делеговані Правлінню, для оперативного вирішення кризових завдань. До його компетенцій входять активація та коригування Антикризового плану, тимчасове призупинення роботи відділень і філій у випадку дестабілізації або військових дій, встановлення нових лімітів та обмежень на обслуговування клієнтів, а також організація часткової евакуації персоналу та забезпечення фінансової допомоги співробітникам і їхнім сім'ям [129].

За результатами дослідження визначено, що система антикризового управління ФСБ має всі необхідні елементи та забезпечує його стійке функціонування в умовах невизначеного операційного середовища.

2.3 Аналіз фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк»

Аналіз ключових ризиків та достатності капіталу є важливою складовою оцінки фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк», оскільки саме ці параметри визначають його здатність підтримувати функціонування в несприятливих умовах операційного середовища.

Банком було визначено, кредитний ризик належить до складу ключових, що суттєво впливають на його фінансову стійкість у поточному періоді.

Аналіз якості кредитного портфеля фізичних осіб банку базується на даних таблиці Ж.1 додатка Ж. Ці дані свідчать, що якість цього портфеля не несе ризиків для ФСБ. Основна частка кредитного портфеля складається з позичальників 1го класу, які мають найнижчий рівень ризику. Частка таких кредитів за період дослідження збільшилася з 57% до 88,16%, що вказує на покращення загальної якості портфеля. Водночас кредити, надані позичальникам 5го класу (з критичним ризиком), зменшилися з 52% на початку 2019 року до

9,49% на початок липня 2024 року. Такі кредити також зарезервовані, що мінімізує очікувані втрати для банку.

Аналіз кредитного портфеля юридичних осіб, заснований на таблиці Ж.2, вказує на значну частку недіючих кредитів, оскільки переважна більшість позичальників належить до 10го класу ризику. Станом на 01.07.2024 частка кредитів 10 класу становила 85,74 %. Варто наголосити на тому, що 45 % недіючого корпоративного кредитного портфеля банку складають кредити, видані колишнім власникам банку на неринкових умовах, і їх врегулювання можливе лише через судові процедури. Як позитивний слід відзначити факт «закриття проваджень у справах про оскарження націоналізації, ініційованих колишніми власниками, топменеджерами та пов'язаними з ними компаніями» [118]. Наразі також тривають судові процеси проти колишніх власників АТ КБ «ПриватБанк» у різних юрисдикціях (зокрема США, Ізраїлі та на Кіпрі), однак остаточні рішення за ними не прийнято.

Позитивним явищем є те, що за період аналізу спостерігається тенденція до поступового скорочення обсягу недіючих кредитів як в абсолютному вираженні, так і у відносній частці в загальному портфелі (рис. 2.9), що свідчить про поступове поліпшення структури портфеля.

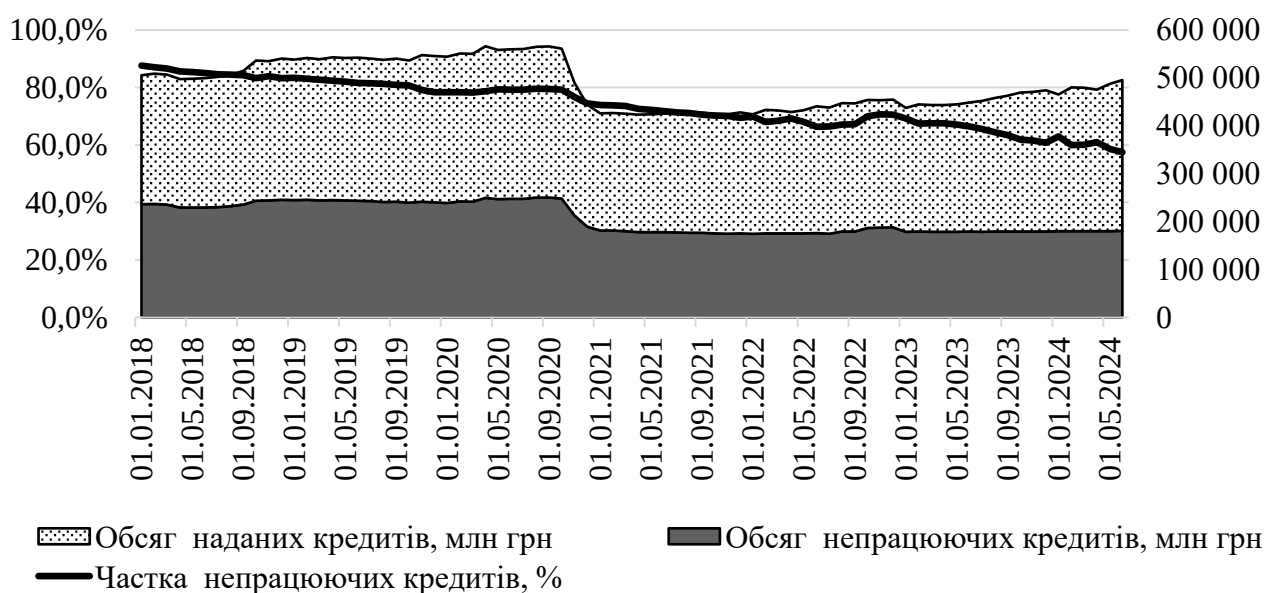

Рис. 2.9 Динаміка якості кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.2018 по 01.07.2024 рр.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [141]

Наведені дані свідчать, що обсяг недіючих кредитів зменшився на майже 55,279 млрд грн або на 23,4 %, відповідно питома вага знизилась з 87,64 % станом на 01.01.2018 до 57,48 % станом на 01.07.2024.

Станом на 01.01.2024 року кредитний ризик для державних боргових цінних паперів, визначений за даними рейтингового агентства Fitch, оцінюється як високий. Це пов'язано з ймовірністю дефолту (PD) в національній та іноземній валютах, що коливається в діапазоні від 4,144% до 14,563%, при очікуваних втратах на рівні 50%. За такими оцінками, очікувані збитки банку варіюються від 2,072% для мінімального PD до 7,2815% для максимального. Це свідчить про суттєвий рівень кредитного ризику в цій частині портфеля активів, який потребує посиленого контролю.

Наведені в таблиці 2.6 дані свідчать, що протягом періоду дослідження банком виконували всі обов'язкові нормативи кредитного ризику НБУ.

Таблиця 2.6

Динаміка нормативів кредитного ризику АТ КБ «ПриватБанк»

з 01.01.2018 по 01.07.2024 рр., %

Дата	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента	Норматив великих кредитних ризиків	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами
01.01.2019	6,26	0,00	0,19
01.01.2020	16,64	32,04	0,43
01.01.2021	9,62	0,00	0,16
01.01.2022	8,01	0,00	0,08
01.01.2023	6,37	0,00	0,00
01.01.2024	5,47	0,00	0,00
01.07.2024	10,07	10,07	0,01

Джерело: складено автором за матеріалами [82]

Отже, можемо зробити висновок, що при в цілому контрольованому рівні кредитного ризику, кредитний ризик в частині корпоративного кредитування та розміщення коштів у державні цінні папери є високим та потребує посиленого антикризового моніторингу.

До ключових ризиків відповідно до результатів оцінювання ризик-профілю банку віднесено ризик ліквідності.

Ризик втрати ліквідності значною мірою визначається строковістю джерел фінансування, характеристика яких за цією ознакою наведена на рисунку 2.10.

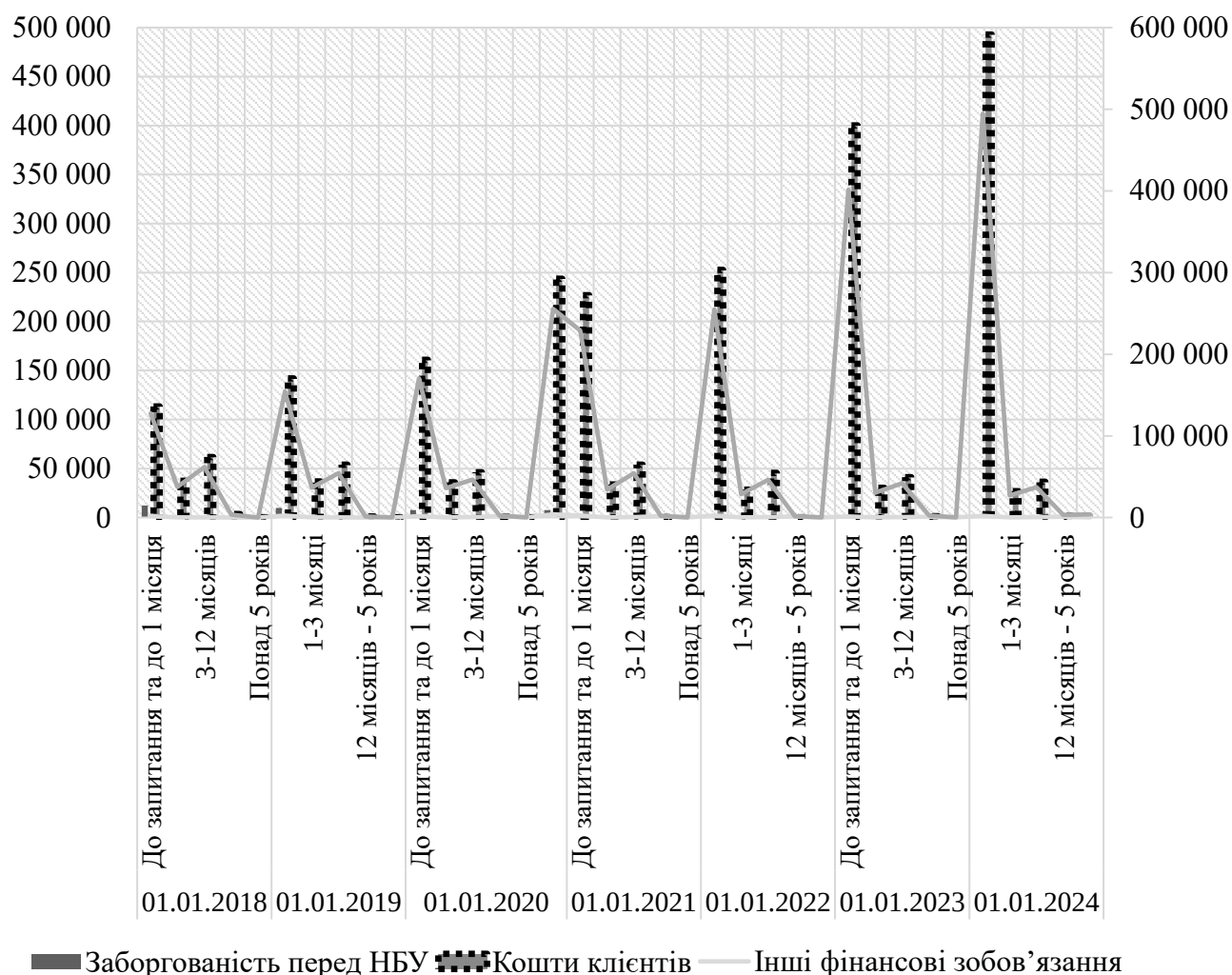

Рис. 2.10 Динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» за строками погашення з 01.01.2018 по 01.01.2024 рр., млн грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [126-130]

Аналіз даних, представлених на рисунку 2.10, дозволяє зробити висновок, що основним джерелом фінансування банку є кошти клієнтів. Протягом періоду аналізу їх частка зросла з 70 % до 99 %, при цьому понад 75 % становлять кошти до запитання та до 1го місяця, переважно фізичних осіб. Важливо зазначити, що ця структура не створює критичної загрози для ліквідності банку, враховуючи його провідну позицію на ринку банківських послуг, зокрема у сфері обслуговування пенсійних та соціальних виплат.

Згідно зі звітом банку за 2023 рік, «низька концентрація клієнтської бази сприяє підтриманню стабільних поточних пасивів і дозволяє знизити вартість залучених ресурсів у порівнянні з конкурентами» [130].

Модель управління ліквідністю в банку передбачає використання коштів міжбанківського ринку та рефінансування НБУ тільки в разі виняткових обставин і в обмеженому обсязі. Дані додатка Г та рисунка 2.10 свідчать, що протягом останніх періодів АТ КБ «ПриватБанк» не використовував ці ресурси, що визначає ефективність управління ліквідністю в ньому, яка не потребує застосування екстрених інструментів покриття дефіциту ліквідності.

Ліквідність банку залежить від строкової структури активів (рис. 2.11).

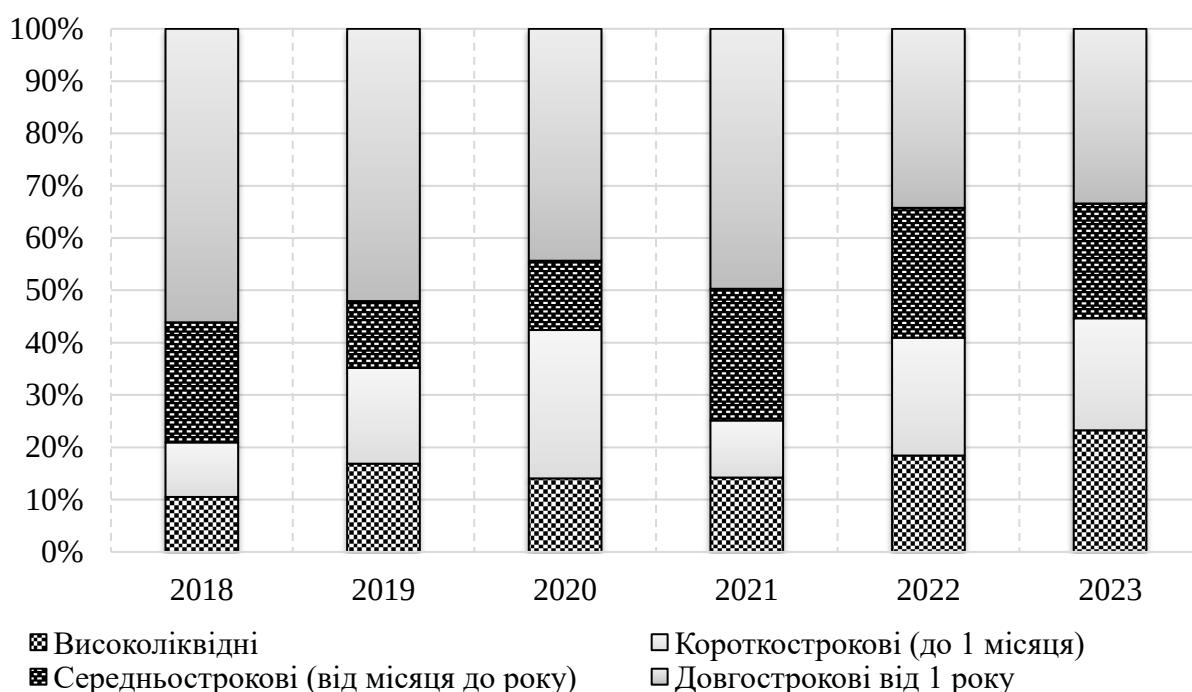

Рис. 2.11 Динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» за строками до погашення з 2018 по 2023 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [126-130]

Результати аналізу даних дають змогу зробити висновок, що активи банку не повністю збалансовані за строками та не узгоджені з джерелами фіндування. Зіставляючи дані рисунків 2.10 та 2.11, встановлено, що більшість ресурсів формуються залишками на поточних рахунках клієнтів та інвестується в середньо- та довгострокові активи (55 % від загального обсягу). Цей дисбаланс

може створювати потенційні ризики для ліквідності банку, особливо в умовах нестабільності операційного середовища, що може спровокувати масове вилучення коштів фізичних осіб з рахунків.

Слід наголосити на тому, що частково ці ризики компенсуються достатніми буферами ліквідності, що дозволяє банку бути захищеним від можливого відтоку коштів. Згідно з політикою АТ КБ «ПриватБанк», його мета полягає в «... мінімізації ризику ліквідності шляхом підтримки достатнього обсягу високоякісних ліквідних активів, які можуть бути використані для покриття потреб у разі стресових ситуацій» [130].

Порівняльний аналіз структури активів і зобов'язань за строками, представлений на рисунку 2.12, підтверджує наявність дисбалансів у залученні та розміщенні коштів для АТ КБ «ПриватБанк».

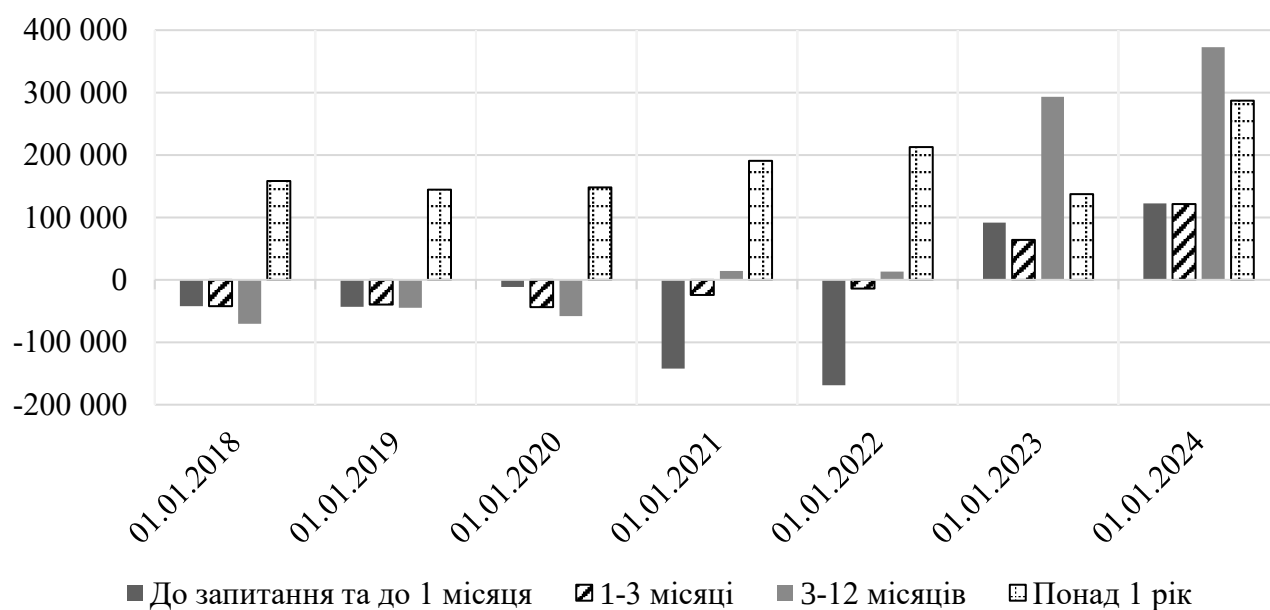

Рис. 2.12 Динаміка розривів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» за сумами та строками з 01.01.2018 по 01.01.2024 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [126-130]

Дані рисунку 2.12 демонструють наявність розривів ліквідності для кожного часового інтервалу. Починаючи з 01.01.2023, банк більше не формував негативного кумулятивного розриву ліквідності між активами та зобов'язаннями,

що свідчить про покращення управління ліквідністю порівняно з попередніми періодами. Найбільш значні розриви ліквідності були зафіксовані в інтервалі 3-12 місяців та в інтервалі понад 1 рік.

Поглиблений аналіз розривів ліквідності за 2022-2023 роки проведемо на основі даних рисунку 2.13.

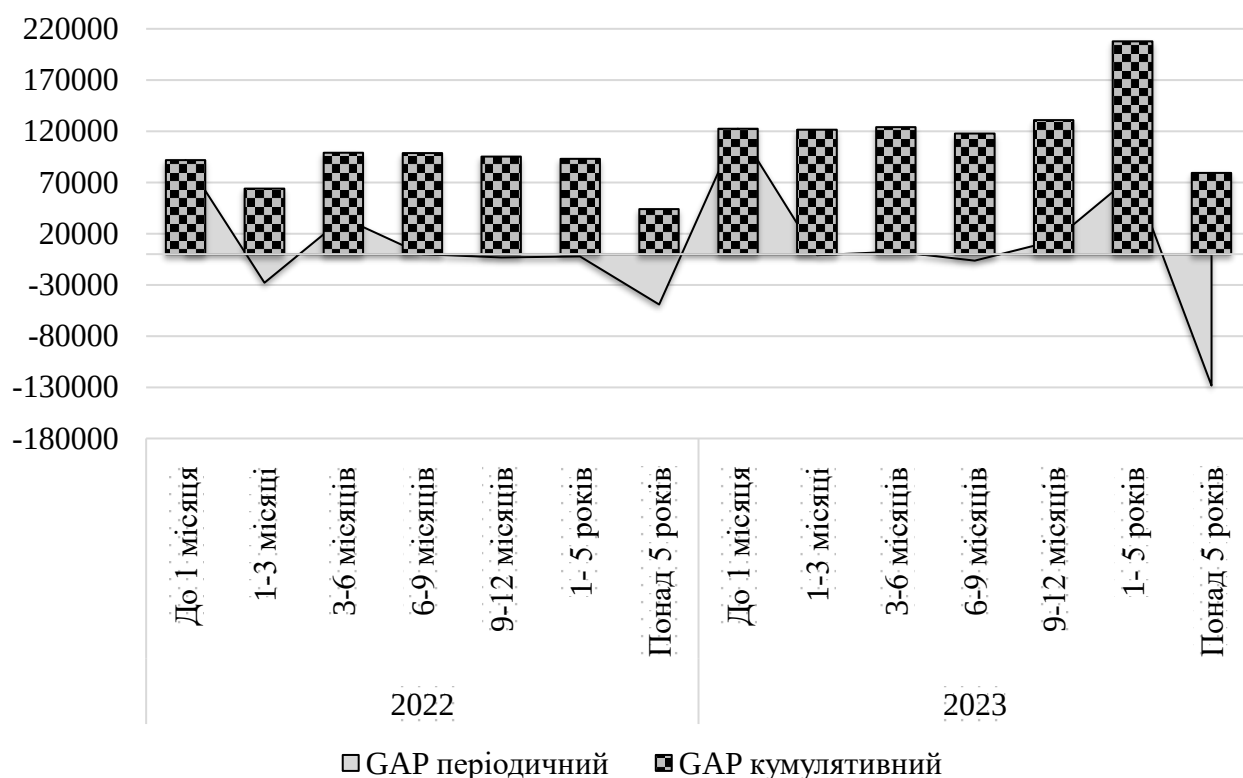

Рис. 2.13 Розриви ліквідності АТ КБ «ПриватБанк» з 2022 по 2023 рр., млн. грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [130]

Базуючись на наведених даних, можемо зробити висновок, що банк продемонстрував суттєве покращення короткострокової ліквідності, особливо в часових інтервалах до 1 місяця та 1-3 місяці, що позитивно впливає на його здатність своєчасно виконувати короткострокові зобов'язання. Зокрема, у періоді до 1 місяця періодичний GAP зріс із 91,902 млрд грн у 2022 році до 122,554 млрд грн у 2023 році, що свідчить про значне збільшення високоліквідних активів порівняно із зобов'язаннями. Це покращення дозволяє

банку покривати поточні потреби в ліквідності та мінімізувати ризики у короткостроковій перспективі. У часовому інтервалі «1-3 місяці» також спостерігається позитивна динаміка: періодичний GAP зменшився з - 28,003 млрд грн у 2022 році до - 1,029 млрд грн у 2023 році. Це свідчить про значне зменшення негативного розриву, та, відповідно, поліпшення ліквідності на цьому часовому горизонті. Кумулятивний GAP залишається позитивним, що підтверджує здатність банку ефективно управляти ліквідністю в короткостроковому горизонті. Однак у середньо- та довгострокових періодах виникають певні проблеми. У часовому інтервалі понад 5 років спостерігається суттєве збільшення негативного періодичного GAP із -49,095 млрд грн у 2022 році до - 128,342 млрд грн у 2023 році. Це свідчить про суттєве зростання довгострокових зобов'язань, які банк має погасити. Такий негативний розрив є ризикованим, оскільки банку необхідно забезпечити відповідні джерела фінансування для покриття цих зобов'язань у майбутньому, інакше він може зіткнутися з проблемами ліквідності. Також у часовому інтервалі «1-5 років» періодичний GAP виріс з - 2,238 млрд грн у 2022 році до 76,846 млрд грн у 2023 році, що свідчить про зростання середньострокових активів без належного покриття відповідними зобов'язаннями.

Отже, хоча банк суттєво покращив короткострокову ліквідність і має позитивний кумулятивний GAP у короткострокових інтервалах, негативні розриви у середньо- та довгострокових періодах свідчать про необхідність усунення дисбалансів на цих часових горизонтах.

Як зазначено у стратегічних документах банку, його метою є «підтримка ліквідності на рівні вище нормативного» [130]. Дані з таблиці 2.7 підтверджують досягнення цих цілей протягом усього аналізованого періоду.

Аналіз коефіцієнтів ліквідності банку за період з 2019 по 2024 рік свідчить про високу здатність банку забезпечувати своєчасне виконання зобов'язань перед клієнтами та контрагентами.

LCR_{ВВ} та LCR_{ІВ} значно перевищують нормативне значення 100 %, що свідчить про високий рівень короткострокової ліквідності банку.

Динаміка коефіцієнтів ліквідності АТ КБ «ПриватБанк»

з 01.01.2018 по 01.07.2024 рр.

Коефіцієнт	Значення, станом на 01.01:						01.07. 2024
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Встановлені НБУ							
покриття ліквідністю за всіма валютами LCR _{ВВ} (не <100 %)	263,6	268,3	278,2	258,9	472,3	462,8	370,8
покриття ліквідністю за іноземними валютами LCR _{ів} (не <100 %)	102,0	307,7	218,2	200,4	262,1	266,0	232,2
чистого стабільного фінансування NSFR (не <100 %)	X	X	X	156,57	174,72	185,21	184,45
Додаткові							
миттєвої ліквідності	25,3	21,7	29,2	12,8	11,3	17,4	20,4
загальної ліквідності	209,6	121,0	115,8	119,6	111,8	114,1	113,8
співвідношення високоліквідних до дохідних активів	14,9	18,0	13,1	12,4	12,8	19,8	42,7
співвідношення кредитів до депозитів	130,6	128,6	75,8	76,0	54,6	50,7	52,5

Джерело: складено та розраховано автором за матеріалами [82, 32, 126-130]]

Значне зростання цих показників у 2022-2024 роках пов'язане зі збільшенням обсягів високоліквідних активів та відповідним зменшенням розривів ліквідності, як було визначено за результатами аналізу дисбалансів. NSFR також значно перевищує нормативне значення 100 %, свідчаючи про стійкість джерел фондування банку у періоді до одного року.

Аналіз показника миттєвої ліквідності показує його значні коливання протягом аналізованого періоду. Після досягнення піка у 2021 році (29,2 %), він знизився до 11,3 % у 2023 році, що свідчить про зниження здатності банку негайно виконувати свої зобов'язання. Проте до середини 2024 року показник знову зріс до 20,4 %, що є позитивною тенденцією. Вважаємо, що динаміка показника миттєвої ліквідності свідчить про необхідність покращення управління короткостроковою ліквідністю. Показник загальної ліквідності знизився з 209,6 % у 2019 році до 113,8 % на середину 2024 року. Це значне зниження (-95,79 %) свідчить про те, що банк зменшив обсяги високоліквідних активів щодо своїх зобов'язань, що може свідчити про зниження запасу ліквідності. Збільшення співвідношення високоліквідних активів до дохідних

активів з 14,9 % у 2019 році до 42,7 % на середину 2024 року є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про значне збільшення частки високоліквідних активів у структурі дохідних активів банку, та підвищує його здатність швидко реагувати на потреби в ліквідності. Зниження співвідношення виданих кредитів до депозитів з 130,6 % у 2019 році до 52,5 % на середину 2024 року вказує на зменшення обсягів кредитування відносно обсягів залучених депозитів, що свідчить про консервативну кредитну політику в умовах підвищеного ризику.

Отже, основним внутрішнім фактором, що може негативно вплинути на ліквідність банку, є його залежність від фінансування поточними пасивами, що є високою та значно зросла за період, що аналізується. Залежність від оптового фінансування у банку практично відсутня. Достатні буфери ліквідності, диверсифікація активів через формування портфеля цінних паперів, емітованих державою та НБУ, до певної міри сприяють нівелюванню ризику ліквідності.

АТ КБ «ПриватБанк» не включає валютний ризик до складу ключових, проте, зважаючи на зростання волатильності валютних курсів в умовах валютної лібералізації, вважаємо за доцільне провести аналіз валютної позиції (рис. 2.14).

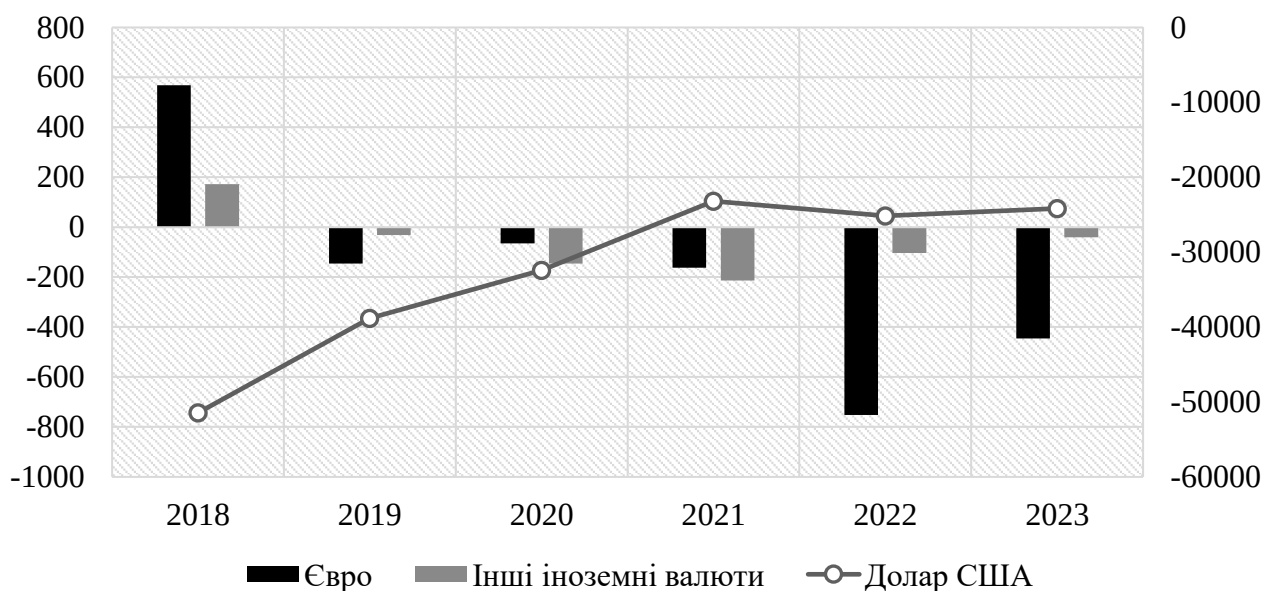

Рис. 2.14 Динаміка валютної позиції АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2023 роки, млн. грн.

Джерело: побудовано автором за матеріалами [126-130]

Наведені дані свідчать про те, що попри скорочення абсолютного обсягу валютних позицій у всіх сегментах, банк є вразливим до валютного ризику. Важливою характеристикою є те, що всі валютні позиції, відкриті банком, є короткими, відповідно, в разі девальвації національної валюти вартість зобов'язань зростатиме, що може призводити до фінансових втрат. Найбільша чутливість банку у сегменті долара США, оскільки розмір позиції є найбільшим.

Результати оцінювання впливу валютного ризику на капітал АТ КБ «ПриватБанк» наведені в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Вплив валютного ризику на капітал АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2023 рр.

Валюта, млн грн	Станом на 01.01						
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Вплив підвищення валютних курсів валют							
Долар США	на 20%						на 10%
	(11 106)	(10 642)	(8 093)	(6 954)	(5 066)	(5 533)	2 901
Євро	на 10%						
	(959)	57	(15)	(7)	(16)	(75)	(23)
Інші	на 5%						
	15	9	(2)	(7)	(11)	(5)	(1)
Вплив зниження валютних курсів на 5%							
Долар США	2 777	2 661	2 023	1 738	1 266	1 383	(1 442)
Євро	479	(28)	7	3	8	38	11
Інші	(15)	(9)	2	7	11	5	1

Джерело: складено автором за матеріалами [126-130]

Наведені дані підтверджують, що у разі зростання валютних курсів АТ КБ «ПриватБанк» зазнаватиме втрат, оскільки відкриті короткі позиції при зростанні курсів іноземних валют призводять до збитків.

Динаміка лімітів валютної позиції АТ КБ «ПриватБанк», представлена в таблиці 2.9, також свідчить про вразливість банку до коливань валютних курсів.

Ліміт ризику загальної довгої відкритої валютної позиції не дотримувався впродовж періоду аналізу, при цьому він демонстрував значну варіабельність, досягаючи максимуму у 2019 році (233,44 %) та мінімуму у 2021 році (2,55 %), з середнім значенням 109,96 %.

Динаміка лімітів валютної позиції АТ КБ «ПриватБанк»

з 01.01.2019 по 01.07.2024 рр.

Ліміт	Станом на 01.01						01.07. 2024
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
загальної довгої відкритої валютної позиції (не більше 5%), %	173,99	233,44	2,55	86,46	92,58	88,76	79,96
загальної короткої відкритої валютної позиції банку (не більше 5 %), %	0,00	1,33	0,06	1,18	1,32	0,69	0,19

Джерело: складено автором за матеріалами [82]

Позитивним є те, що ліміт ризику загальної короткої відкритої валютної позиції залишався на низькому рівні, коливаючись у межах 0,00 %–1,33 % (середнє значення – 0,54 %), і виконувався відповідно до вимог НБУ. Оскільки банк в поточний момент більш чутливий за пасивами, покриття цього виду валютного ризику капіталом позитивно впливає на рівень його ФСБ.

На основі наведених даних вважаємо, що валютні позиції банку мають бути включені в периметр об'єктів антикризового управління ФСБ, зважаючи на високу волатильність та невизначеність стану валютного ринку України.

Процентний ризик банку також не включено до складу ключових, однак вважаємо за доцільне провести його аналіз на основі даних рисунку 2.15.

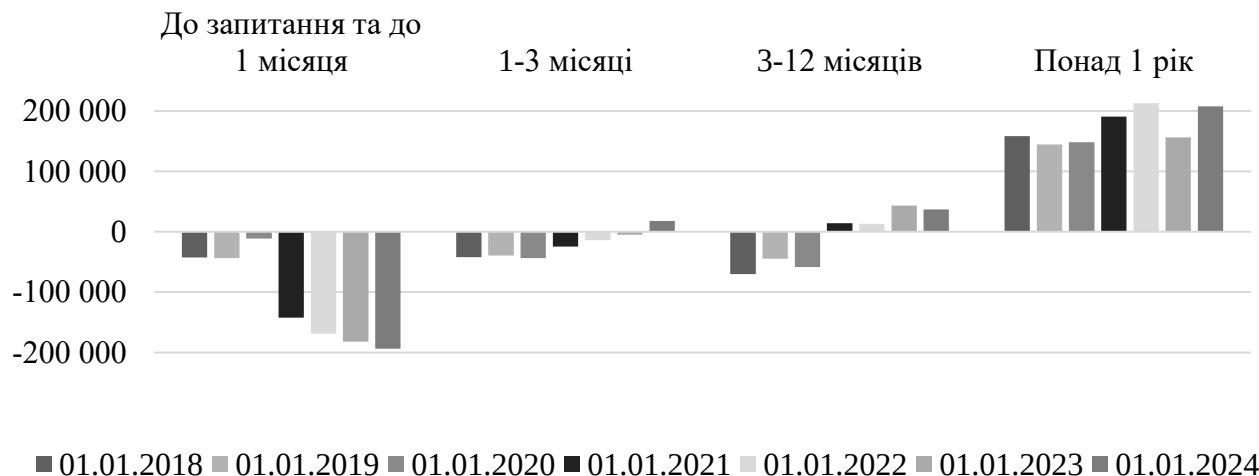

Рис. 2.15 Динаміка процентних розривів АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2023 роки, млн грн

Джерело: побудовано автором на основі матеріалів [126-130]

Дані на рисунку 2.15 свідчать про чутливість АТ КБ «ПриватБанк» до процентного ризику у кожному часовому інтервалі з максимальними значеннями в інтервалі до 1го місяця (-193,303 млрд грн) та понад один рік (207,341 млрд грн).. Значна варіабельність процентного розриву в інтервалі до 1го місяця підкреслює непередбачуваність та потенційні ризики для банку. Помітна варіабельність процентних розривів в інтервалах 1-3 місяці та 3-12 місяців, навіть при їх незначних обсягах, також свідчить про потребу в ефективному управлінні активами та зобов'язаннями в цих часових інтервалах. Середній процентний розрив для періоду понад один рік становить 174,638 млрд грн та є відносно стабільним, що полегшує прогнозування фінансових результатів у разі зміни процентних ставок, але генерує додаткові ризики. Отже, на підставі зазначеного можемо зробити висновок, що процентний ризик також має підлягати посиленому контролю, особливо в періодах з найбільшими процентними розривами.

За оцінками банку операційний ризик, який охоплює загрози для фізичної інфраструктури, безпеки персоналу та надійності інформаційних систем, залишається критичним через постійні обстріли та розгортання військових дій на нових територіях [118].

Аналізуючи динаміку мінімального розміру операційного ризику, включеного до розрахунку регулятивного капіталу за період з 01.01.2022 до 01.07.2024, ми виявили суттєве збільшення цього показника. Протягом 2022 та 2023 років розмір операційного ризику залишався незмінним на рівні 4125448,249 тис. грн [82]. Однак, починаючи з 01.01.2024, показник мінімального розміру операційного ризику суттєво зростає до 8250896,498 тис. грн [82], що становить подвоєння порівняно з попереднім рівнем. Станом на 01.07.2024 показник мінімального розміру операційного ризику збільшується до 13570028,66 тис. грн [82], що на 64,43 % вище за рівень на початок року.

Здатність банку адсорбувати ризики та протистояти зовнішнім загрозам забезпечується капіталом, кількісні оцінки достатності якого наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка показників достатності капіталу АТ КБ «ПриватБанк»

з 01.01.2019 по 01.07.2024 рр.

Норматив/коефіцієнт	Станом на 01.01						01.07. 2024
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	
Встановлені НБУ							
мінімального розміру регулятивного капіталу (не менше 200 млн грн), млрд грн	19556	19224	35257	40843	54539	64843	76624
достатності регулятивного капіталу (не менше 10 %), %	17,46	14,15	28,09	18,33	22,93	21,75	21,11
достатності основного капіталу (не менше 7%), %	н/р	7,13	14,06	9,17	11,47	10,88	11,02
Додаткові							
Фінансовий важіль, од.	7,96	4,76	6,05	3,75	8,49	7,09	7,23
Мультиплікатор капіталу, од.	8,96	5,76	7,05	8,75	12,73	8,09	8,23
Показник надійності, %	12,56	21,01	16,52	26,68	11,78	14,10	13,83
Показник участі капіталу у формуванні активів, %	11,16	17,36	14,18	11,43	7,86	12,36	12,15

Джерело: складено автором за матеріалами [32, 182, 126-130]

Аналіз даних свідчить, що, попри стабільне зростання регулятивного капіталу АТ КБ «ПриватБанк», показники адекватності капіталу демонструють значну варіативність, що пов'язано з впливом операційного середовища та зростанням кредитного, валютного та операційного ризиків.

Середній рівень фінансового важеля за період аналізу становить 6,19, мультиплікатора капіталу – 8,65, що відповідає рекомендованим значенням. Однак значна варіабельність цих показників протягом періоду дослідження свідчить про трансформацію в управлінні активами та зобов'язаннями, що потребує посиленого моніторингу для попередження негативного впливу на ФСБ. Динаміка показника надійності також зазнала значних змін: максимум був зафіксований у 2022 році (26,68 %), а мінімум – у 2023 році (11,78 %), середнє значення склало 16,93 %. Показник частки капіталу у формуванні активів також

був мінливим, змінюючись від 17,36 % у 2020 році до 7,86 % у 2023 році та частковим відновленням у 2024 році.

Отже, попри в цілому позитивну оцінку достатності капіталу, можемо зробити висновок про високий рівень чутливості до стану операційного середовища, яке наразі генерує підвищені загрози для ФСБ.

Слід наголосити на тому, що банк має достатній потенціал для адсорбції ризиків, що підтверджується результатами оцінки стійкості, проведеної НБУ у 2023 році. Відповідно до них банк за базовими макроекономічними сценаріями є капіталізованим і не потребує додаткових вливань капіталу (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Результати оцінки стійкості АТ КБ «ПриватБанк»
(порівняння з результатами 2021 року)

	Оцінка стійкості 2023 року				Стрес-тестування 2021 року							
	ОК, млн грн	РК, млн грн	Н2, %	Н3, %	ОК, млн грн	РК, млн грн	Н2, %	Н3, %	ОК, млн грн	РК, млн грн	Н2, %	Н3, %
Дані на 01.04.23	27248	54466	23,5	11,7	17643	35256	28,5	14,3	17643	35256	28,5	14,3
AQR на 01.04.23	27248	54466	23,5	11,7	17643	35256	28,5	14,3	17643	35256	28,5	14,3
Прогнозний рік	За базовим макроекономічним сценарієм								За несприятливим макроекономічним сценарієм (2021 рік)			
1-й	99258	110363	45,2	40,7	34680	46245	25,6	19,2	30731	42295	23,0	16,7
2-й	137558	148663	60,3	55,8	50533	62098	27,7	22,6	40609	52174	23,2	18,0
3-й	170105	181210	73,3	68,8	63528	75092	33,6	28,4	48818	60383	26,4	21,4

Примітки: AQR – дані за результатами оцінки якості активів та прийнятності забезпечення за кредитними операціями з урахуванням коригувань фінансової звітності банку за звітний рік та екстраполяції.

Джерело: [119]

Високі показники Н2 і Н3 у базовому сценарії підтверджують висновки щодо високого рівня фінансової стійкості, однак у несприятливих умовах банк демонструє дещо меншу стійкість, але все ж залишається в межах регуляторних вимог.

Висновки до розділу 2

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є АТ КБ «ПриватБанк».

За результатами аналізу виявлено в цілому позитивну динаміку залишків власного капіталу, що забезпечує підтримку ФСБ у невизначеному та волатильному операційному середовищі.

Склад та динаміка компонентів зобов'язань є оптимальними з огляду на вартість фінансування, чистий спред та маржу, проте їх сконцентрованість у короткострокових коштів фізичних осіб та мінливий характер можуть негативно впливати на ліквідність, що потребує додаткових заходів для забезпечення ФСБ у довгостроковій перспективі.

Активи АТ КБ «ПриватБанк» диверсифіковані, з пріоритетом на формування буферів ліквідності та достатніми обсягами дохідних активів з переважанням портфеля цінних паперів, сформованого з державних боргових цінних паперів. Це забезпечує високий рівень процентного прибутку та мінімізує ризики, пов'язані з коливаннями ринкових умов.

За результатами оцінювання показників ділової активності банку встановлено позитивну динаміку більшості показників, що сприяє зростанню прибутковості, та, як результат, ФСБ. Проте такі показники, як активність залучення строкових депозитів та кредитна активність, потребують детального моніторингу та можливої корекції стратегії для забезпечення стабільного зростання показників діяльності банку.

Аналіз фінансових результатів діяльності показує, що бізнес-модель банку є ефективною. АТ КБ «ПриватБанк» є прибутковим, попри негативний вплив зовнішнього середовища, та зростання податкового навантаження на державні банки. Це підтверджує здатність банку адаптуватися до змінних умов ринку та ефективно управляти балансом та ризиками.

До ключових ризиків, які впливають на рівень ФСБ у поточних умовах фінансування, віднесено кредитний ризик, операційний ризик та ризик

ліквідності. Валютний та процентний ризик також генерують внутрішні зони вразливості, що можуть призвести до зростання кризового потенціалу.

У поточний момент АТ КБ «ПриватБанк» демонструє позитивну динаміку показників достатності капіталу, підтверджених результатами оцінювання стійкості, проведеного НБУ у 2023 році. Проте існує потреба у вдосконаленні управління ризиками для мінімізації коливань окремих показників та забезпечення стійкості та життєздатності банку у довгостроковій перспективі.

Основною загрозою ФСБ є зовнішні ризики, що виникають внаслідок повномасштабної військової агресії росії проти України, що вимагає підвищення внутрішнього потенціалу банку для протистояння цим ризикам.

Антикризове управління фінансовою стійкістю банку поєднує основні інструменти управління ризиками, такі як оцінювання, моніторинг, регулювання та контроль, зі спеціалізованим аналітичним інструментарієм, включаючи внутрішнє та регуляторне стрес-тестування, а також моніторинг індикаторів раннього реагування. Ця система доповнюється превентивними заходами, які спрямовані на запобігання наростанню кризових загроз, та стабілізаційними діями, що підтримують здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання та зберігати стабільність функціонування у коротко- та довгостроковій перспективі.

Антикризове управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк» засноване на ефективній організаційній структурі, що враховує як вимоги чинного законодавства, так і масштаби діяльності банку. Ця структура включає адаптивні антикризові елементи, зокрема антикризовий штаб, що забезпечує оперативне реагування на кризові ситуації.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ АТ КБ «ПРИВАТБАНК»

3.1 Науково-методичний підхід до оцінювання впливу зовнішніх факторів на фінансову стійкість банку

Рівень ФСБ, як було визначено в теоретичній частині дипломної роботи, формується під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Внутрішні фактори ФСБ є керованими та характеризують ефективність фінансового менеджменту через оцінки ризику та результативність управлінських рішень, прийнятих у межах реалізації його стратегії. Зовнішні імпульси залишаються поза контролем конкретного банку, але значною мірою визначають загальний рівень його фінансової стійкості та можливість наростання кризового потенціалу. Проведення детальної діагностики впливу ключових факторів зовнішнього середовища функціонування банку створює інформаційну базу для обґрунтованого прийняття рішень, необхідних для підтримання цільового рівня ФСБ. Це також формує передумови для запровадження адаптивної системи антикризового управління, яка допомагає ефективно реагувати на зміну умов та забезпечує досягнення стратегічних цілей без загрози ФСБ.

Застосування основних інструментів стратегічного аналізу дає змогу оцінити вплив зовнішніх факторів на загальний рівень ФСБ та його окремі параметри, дозволяє здійснити якісне прогнозування ризиків та оцінку потенціалу для досягнення визначених завдань. Проте така методологія може містити елемент суб'єктивності через відсутність чітких критеріїв відбору експертів, що може порушувати принцип неупередженості у процесі прийняття рішень. Крім того, ретроспективний аналіз впливу зовнішніх факторів може не враховувати їх прискорені темпи розвитку, які здатні змінювати напрям та пріоритети цільової функції банку в майбутньому.

Усунення окреслених недоліків пропонуємо здійснювати шляхом комплементарії інструментів якісного та кількісного стратегічного аналізу на основі регресійних залежностей, як це представлено на рисунку 3.1.

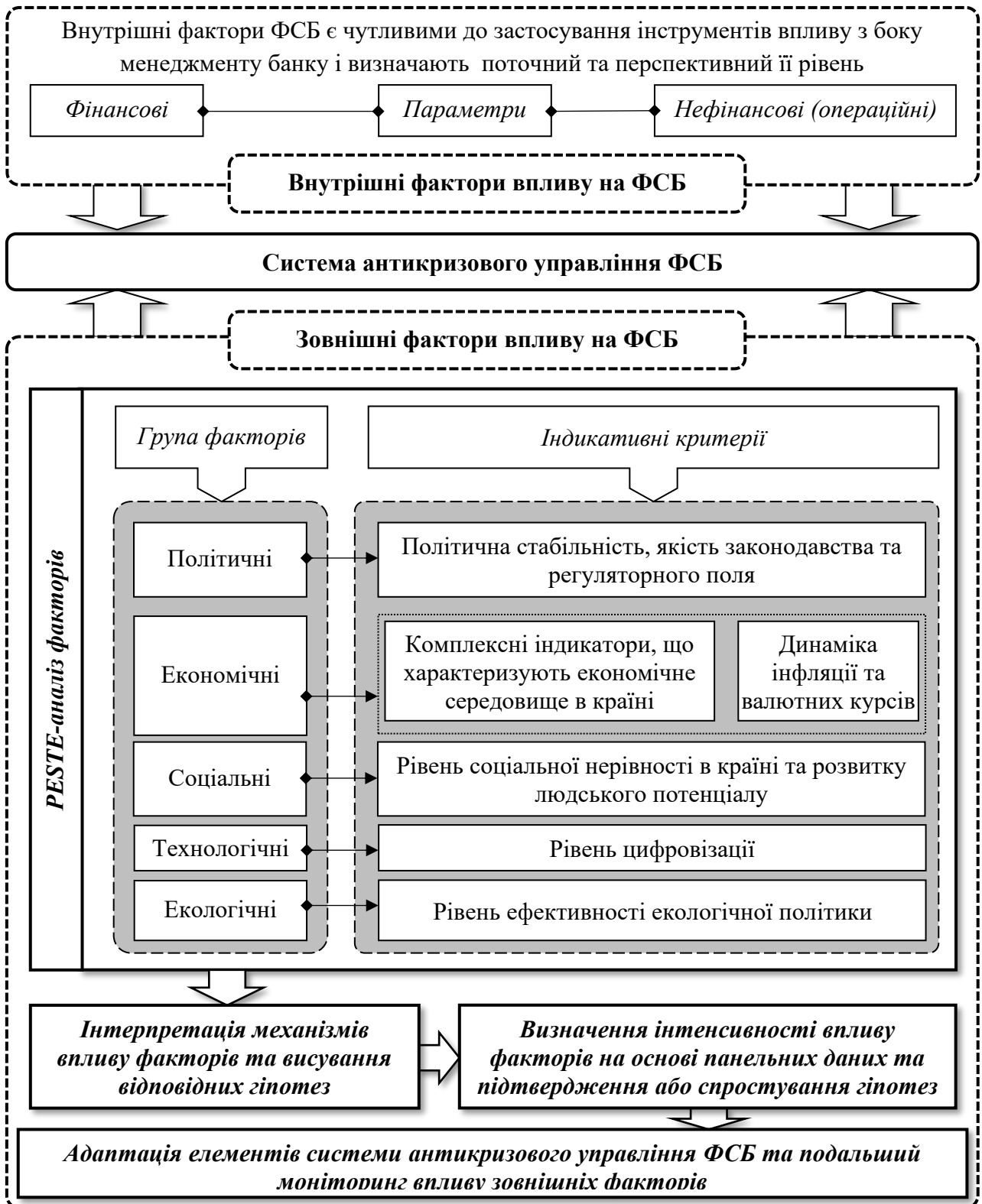

Рис. 3.1 Концепція оцінювання зовнішніх факторів впливу на ФСБ

Джерело: авторська розробка

Важливим елементом при розробці нами моделі є визначення незалежної змінної, тобто показника, що буде виступати як індикатор рівня ФСБ в контексті його стійкості до впливу зовнішніх факторів.

У рамках цього дослідження в якості інтегративного комплексного показника, що визначає рівень ФСБ, вважаємо за доцільне використати Z – показник (формула 3.1).

$$Z_i = \frac{ROA_i + \frac{BK_i}{A_i}}{\sqrt{\sigma^2(ROA_i)}} \quad (3.1)$$

де Z_i – інтегративний показник ФСБ;

ROA – рентабельність активів;

BK – капітал (у процентах від активів);

A – загальні активи;

$\sigma^2(ROA)$ – дисперсія рентабельності активів як показник волатильності прибутку;

i – період, протягом якого здійснюється аналіз [57].

Вибір цього показника як результативної змінної насамперед зумовлено тим, що він ураховує ключові внутрішні параметри ФСБ, такі як рентабельність активів та їх волатильність, обсяг капіталу, активів, що дозволяє отримати загальне уявлення про ФСБ. Це сприяє цілісному баченню взаємодії зовнішніх факторів з фінансовими параметрами ФСБ. Крім зазначеного, Z – показник дозволяє відстежувати динаміку ФСБ у часі, що сприяє оцінці довгострокових тенденцій впливу зовнішніх факторів [57].

Отже, використання Z – показника як результативної змінної дозволяє банку ефективно оцінити ефективність заходів з управління ризиками, що виникають унаслідок впливу зовнішніх факторів, та приймати обґрунтовані стратегічні рішення для підвищення ФСБ в поточних умовах операційного середовища.

Важливим етапом розробленого підходу є вибір моделі, що дозволяє комплексно оцінити вплив зовнішніх факторів на рівень ФСБ з урахуванням часових характеристик. Узагальнивши напрацювання в цій сфері, як інструмент моделювання ми обрали модель з авторегресивними розподіленими лагами (Auto-Regressive Distributed Lag, ARDL). Це зумовлено такими її характеристиками, як:

- здатність аналізувати одночасно короткострокові коливання та довгострокові ефекти впливу зовнішніх факторів, таких як інфляція, валютні коливання, регуляторні зміни, що є важливим для прогнозування ФСБ через Z — показник;
- ефективність навіть при обмеженій кількості даних, що особливо важливо, коли дані про зовнішні фактори доступні за обмежений період часу;
- можливість обирати оптимальні лаги для кожної змінної, що дає змогу врахувати різну швидкість реакції Z — показника на окремі зовнішні фактори;
- можливість проведення досліджень, де окремі зовнішні фактори можуть бути стаціонарними, а інші — нестаціонарними;
- можливість виявлення коінтеграції, тобто наявності довгострокової рівноваги між Z — показником та зовнішніми факторами. Якщо ідентифіковано коінтеграційний зв'язок, це свідчить про те, що Z — показник має тенденцію до повернення до рівноважного стану під впливом довгострокових зовнішніх факторів, що є важливим для антикризового управління ФСБ;
- можливість окремої інтерпретації короткострокових та довгострокових коефіцієнтів, що дозволяє окремо оцінювати миттєвий та відкладений вплив кожного зовнішнього фактора на Z — показник.

Таким чином, на основі зазначеного вище вважаємо, що ARDL модель є обґрунтованим вибором для дослідження впливу зовнішніх факторів на Z -показник, оскільки вона забезпечує багатовимірний та гнучкий підхід до оцінки складних економічних взаємозв'язків, враховуючи як короткострокові, так і довгострокові аспекти, що особливо актуально для оцінки ФСБ.

У рамках проведеного дослідження для забезпечення якості вхідних інформаційних даних та оцінювання загальної якості моделі буде застосовано комплекс додаткових статистичних процедур, в наочному вигляді систематизованих в таблиці 3.1

Таблиця 3.1

Статистичні процедури в рамках моделювання впливу зовнішніх факторів на фінансову стійкість АТ КБ «ПриватБанк»

Етап	Сутність	Статистичні процедури
1	Формування статистичних даних	Дані за 2010-2022 роки в щорічному розрізі для визначення системних факторів впливу
2	Нормалізація статистичних даних	Метод Z-стандартизації, що перетворює дані у стандартний нормальний розподіл $\bar{x}_i = \frac{X-\mu}{\sigma}$, X – поточне значення змінної, μ – середнє значення змінної, σ – стандартне відхилення змінної
3	Перевірка даних на мультиколінеарність	Критерій VIF відображає, наскільки варіація певної змінної збільшується через її кореляцію з іншими змінними. Високі значення VIF (зазвичай понад 10) вказують на суттєву мультиколінеарність
4	Перевірки нормальності розподілу залишків	Статистичний тест Жака-Бера. Нульова гіпотеза тесту стверджує, що розподіл залишків є нормальним: - якщо p -значення тесту менше 0.05, це свідчить про відхилення від нормального розподілу (нульова гіпотеза відхиляється); - якщо p -значення більше 0.05, немає підстав відхиляти нульову гіпотезу, і можна вважати, що розподіл залишків є нормальним
5.	Перевірка гетероскедастичності	статистичний тест Бреуша-Пагана. За умови гомоскедастичності дисперсія залишків має залишатися постійною. Інтерпретація результатів: - нульова гіпотеза: дисперсія залишків є постійною (немає гетероскедастичності); - якщо p -значення тесту менше 0.05, нульова гіпотеза відхиляється, що свідчить про наявність гетероскедастичності
6	Перевірка автокореляції залишків	критерій Дарбіна-Уотсона. Значення критерію Дарбіна-Уотсона варіюються від 0 до 4: - близьке до 2 значення вказує на відсутність автокореляції; - значення менше ніж 2 вказує на позитивну автокореляцію; - значення більше ніж 2 вказує на негативну автокореляцію

Джерело: складено автором за матеріалами [15, 28]

Отже, за результатами ARDL-моделювання та проходження всіх статистичних обробок буде побудовано модель впливу зовнішніх факторів на ФСБ через Z – показник, використання якої буде доцільним як один з аналітичних інструментів, включених до системи антикризового управління ФСБ.

3.2 Апробація науково-методичного підходу до оцінювання впливу зовнішніх факторів на фінансову стійкість АТ КБ «ПриватБанк»

На основі розробленого науково-методичного підходу до визначення зовнішніх факторів впливу на ФСБ проведемо його апробацію на основі даних АТ КБ «ПриватБанк» за 2018-2024 роки.

Зміни результативного показника моделювання ФСБ – Z – показника – представлені на рисунку 3.2.

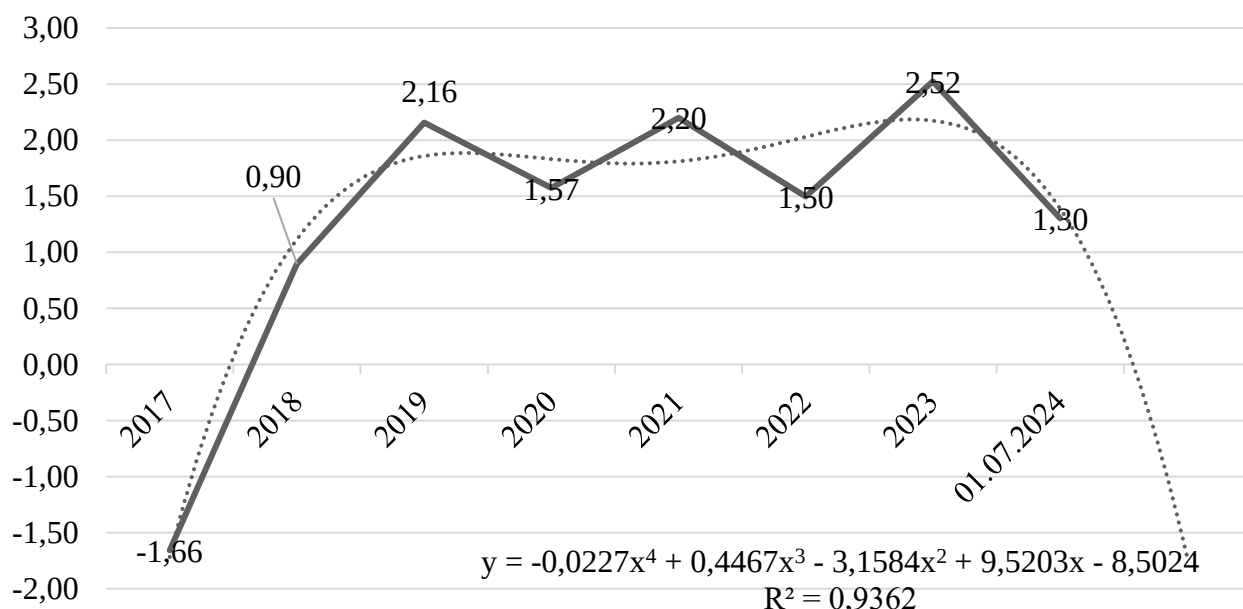

Рис. 3.2 Динаміка Z – показника АТ КБ «ПриватБанк» за 2017-2024 рр.

Джерело: розраховано та побудовано автором за матеріалами [32]

Аналіз зміни Z – показника АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2018-2024 років показує його чутливість до змін в операційному середовищі, що підтверджує його предикативну здатність у моделі. Динаміка показника відображає суттєвий вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів на ФСБ.

У 2018 та 2019 роках спостерігався підвищений рівень фінансових ризиків, зумовлений переоцінкою якості активів насамперед корпоративного кредитного портфеля, що призвело до критично низьких значень Z – показника. У 2020 році внаслідок вжитих антикризових заходів показник почав зростати.

Пандемія COVID-19 (2020-2021 рр.) спричинила економічну нестабільність, наслідком чого стало підвищення кредитних ризиків, зростання витрат на формування резервів та зниження прибутковості. Однак, навіть в умовах пандемічної кризи, банк зберіг відносну стабільність Z -показника (01.01.2021: 1,57; 01.01.2022: 2,20), що свідчить про ефективне управління балансовими позиціями та ризиками.

З початком війни в Україні у лютому 2022 року банківська система зіткнулась з новими загрозами, що призвело до зростання ризиків і потребувало швидкої адаптації. Війна суттєво вплинула на ФСБ, і Z – показник АТ КБ «ПриватБанк» в 2023 році знизився до 1,50. Проте на початку 2024 року показник виріс до 2,52, що може свідчити про успішні заходи адаптації банку до поточних умов операційного середовища. Водночас на 01.07.2024 Z – показник знизився до 1,30, що вказує на певні загрози ФСБ.

Прогнозування Z – показника демонструє тенденцію до його зниження, що вказує на необхідність посилення управління ризиками та ефективного використання ресурсів для стабілізації фінансового стану банку.

Статистичні дані, що характеризують зовнішні фактори впливу на ФСБ, та їх нормалізовані значення за методом Z -стандартизації представлені в додатку II.

Наступний етап передбачає перевірку рядів даних, що характеризують зовнішні фактори, на мультиколінеарність за критерієм VIF.

Аналіз мультиколінеарності, проведений за допомогою коефіцієнта інфляції дисперсії, дозволив визначити рівень взаємозалежності між змінними,

включеними до моделі. Результати розрахунку VIF показали, що змінні F_{INF} , F_{RATE} , E_{GCI} , $ECOL_{EPI}$, P_{STAB} , і S_{GINI_INDEX} не перевищують критичного порогу мультиколінеарності, який зазвичай визначається як значення VIF більше ніж 10. Це свідчить про відсутність сильного мультиколінеарного зв'язку, який міг би суттєво спотворити результати моделі та призвести до нестабільності оцінок параметрів. Водночас окремі змінні, зокрема P_{STAB} (VIF = 4.473382), F_{RATE} (VIF = 3.914293) та E_{GCI} (VIF = 3.807855), мають відносно високі значення VIF порівняно з іншими показниками, що вказує на помірну кореляцію між ними, що є підставою для виключення з моделі одного з них. Змінні F_{INF} та $ECOL_{EPI}$ мають найнижчі значення VIF (2.060863 та 1.159404 відповідно), що свідчить про низький рівень мультиколінеарності та незалежність цих показників від інших змінних у моделі. Це підвищує точність оцінок, пов'язаних з цими змінними, та знижує ймовірність виникнення проблем з мультиколінеарністю.

Отже, результати аналізу VIF дозволяють дійти висновку, що доцільним для включення до моделі є змінні F_{INF} та P_{STAB} . В результаті відбору змінних мультиколінеарність у моделі знаходиться на прийнятному рівні, що дозволяє розглядати обрану специфікацію моделі як стабільну та надійну для подальшого моделювання.

Базуючись на відібраних змінних, проведемо побудову ARDL-моделі для Z — показника АТ КБ «ПриватБанк», результати якої представлені в додатку К та узагальнені в таблиці 3.2.

Перший лаг залежної змінної (Z — показника) має коефіцієнт -0.017627, що є незначущим (ймовірність 0.8771), вказуючи на відсутність суттєвого впливу його попереднього значення на поточний рівень.

Другий лаг Z — показника демонструє помірний негативний вплив на його поточне значення з коефіцієнтом -0.237374, t-статистикою -2.103489 та ймовірністю 0.1032. Попри те, що коефіцієнт не є статистично значущим на рівні 5 %, він може свідчити про певну інерцію у динаміці залежної змінної.

Таблиця 3.2

Результати оцінювання впливу змінних на Z – показник через систему з лагами

Змінна	Коефіцієнт	t-статистика	Ймовірність	Вплив	Статистична значущість
Z -показник(-1)	-0.017627	-0.164771	0.8771	Негативний, слабкий	Незначущий
Z -показник (-2)	-0.237374	-2.103489	0.1032	Негативний, помірний	Незначущий
F_{INF}	0.652251	4.053744	0.0154	Позитивний, значний	Значущий на 5% рівні
$F_{INF} (-1)$	-1.232795	-8.672010	0.0004	Негативний, значний	Значущий на 1% рівні
P_{STAB}	0.603991	3.050896	0.0308	Позитивний, помірний	Значущий на 5% рівні
$P_{STAB} (-1)$	-0.481399	-3.134285	0.0350	Негативний, помірний	Значущий на 5% рівні
C	1.295846	9.515375	0.0007	Позитивний, значний	Значущий на 1% рівні
Функціональна форма ARDL-моделі $Z - \text{показник} = 1.295846 + 0.652251 \cdot F_{INF} - 1.232795 \cdot F_{INF}(-1) + 0.603991 \cdot P_{STAB} - 0.481399 \cdot P_{STAB}(-1) - 0.017627 \cdot Z - \text{показник}(-1) - Z - \text{показник}(-2)$					

Джерело: складено автором з використанням інструментарію EViews 12

Результати моделювання вказують на значний вплив змінних F_{INF} та P_{STAB} на Z – показник як залежну змінну, що характеризує ФСБ АТ КБ «ПриватБанк» як у короткостроковому, так і в довгостроковому періодах.

Інфляція має значний позитивний вплив на залежну змінну в поточному періоді, що підтверджується коефіцієнтом 0.652251 з t-статистикою 4.053744 (р-значення 0.0154). Це свідчить про те, що зростання інфляції позитивно корелює з рівнем ФСБ, оціненим через Z – показник, у короткостроковій перспективі. Водночас перший лаг інфляції має значний негативний вплив з коефіцієнтом - 1.232795, t-статистикою -8.672010 (р-значення 0.0004). Це свідчить про те, що інфляція в попередньому періоді знижує рівень залежної змінної в поточному періоді, що може бути індикатором її відкладеного негативного ефекту на фінансовий стан банку.

Поточне значення політичної стабільності має позитивний та значний вплив на залежну змінну з коефіцієнтом 0.603991, *t*-статистикою 3.050896 та ймовірністю 0.0308. Це свідчить про те, що підвищення політичної стабільності позитивно впливає на ФСБ, забезпечуючи сприятливі умови для діяльності банку. Перший лаг політичної стабільності має негативний вплив з коефіцієнтом -0.481399, значенням *t*-статистики -3.134285 та ймовірністю 0.0350. Це свідчить про те, що хоча поточна політична стабільність позитивно впливає на залежну змінну, її ефект у наступному періоді знижується.

Константа моделі є статистично значущою з коефіцієнтом 1.295846, *t*-статистикою 9.515375 (*p*-значення 0.0007), що вказує на наявність сталого компонента в *Z* — показнику як залежній змінній, незалежно від змін у ключових факторах.

Результати оцінювання ARDL-моделі для *Z* — показника як залежної змінної свідчать про високий рівень пояснювальної здатності моделі. Значення коефіцієнта детермінації становить 0.962240, що вказує на те, що модель пояснює близько 96.2 % варіації залежної змінної. Скоригований коефіцієнт детермінації становить 0.9056, що підтверджує високу адекватність моделі з урахуванням кількості регресорів. Модель також демонструє високий рівень загальної статистичної значущості за результатами *F*-тесту (*Prob*(*F*-statistic) = 0.008130), що підтверджує її загальну адекватність.

Значення критеріїв Акаїке, Шварца та Ханнана-Квіна підтверджують, що модель є оптимальною з погляду мінімізації інформаційних втрат.

Отже, результати оцінювання ARDL-моделі підтверджують наявність значущих короткострокових та довгострокових ефектів впливів інфляції та політичної стабільності на рівень ФСБ. Поточне значення інфляції та політичної стабільності мають значний позитивний вплив на залежну змінну, тоді як їх лагові значення демонструють протилежні, негативні впливи, що може бути результатом динамічної взаємодії цих факторів у часі.

Моделі є адекватною, з високим рівнем пояснювальної здатності та загальною статистичною значущістю, що дозволяє використовувати її для

подальших прогнозів та аналізу впливу інфляційних та політичних факторів на рівень ФСБ, що вимірюється через Z – показник.

На наступному етапі ARDL-моделювання необхідно провести тестування меж (Bound Testing), що дозволяє визначити, чи існує довгостроковий зв'язок між змінними, перевіряючи наявність коінтеграції. Коінтеграція свідчить про існування стабільного довгострокового рівноважного зв'язку, де навіть при короткострокових коливаннях змінні повертаються до рівноваги в довгостроковій перспективі. Це дозволяє будувати моделі, які є стійкими до короткострокових відхилень, та використовувати ці моделі для прогнозування та аналізу довгострокових взаємозв'язків між змінними.

За результатами тестування, представленими в додатку К, F-статистика для Bound Testing становить 26.22593, що значно перевищує критичні значення для всіх рівнів значущості (10 %, 5 %, 2.5 %, 1%) як для асимптотичних, так і для кінцевих вибірок. Це дозволяє відхилити нульову гіпотезу про відсутність коінтеграції, що свідчить про наявність довгострокового рівноважного зв'язку між змінними. На основі цього можна зробити висновок, що існує довгостроковий зв'язок між рівнем фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» та незалежними змінними F_{INF} , P_{STAB} , включеними до складу моделі.

Відповідно до отриманих результатів модель довгострокової рівноваги ФСБ має наступний вигляд (формула 3.2):

$$\begin{aligned} \text{Модель довгострокової рівноваги фінансової стійкості банку} = & \quad (3.2) \\ Z - \text{показник} - (-0.4626 \cdot F_{INF} + 0.0977 \cdot P_{STAB} + 1.0325) \end{aligned}$$

Коефіцієнт інфляції в моделі довгострокової рівноваги ФСБ становить - 0.462584 та має t-статистику -2.315096 з p-value = 0.0816. Це вказує на те, що інфляція в довгостроковому періоді чинить негативний вплив на залежну змінну з рівнем значущості 10 %. Підвищення інфляції на довгостроковому часовому горизонті може негативно позначатися на ФСБ.

Коефіцієнт політичної стабільності дорівнює 0.097683, проте є статистично незначущим ($p\text{-value} = 0.5158$), що свідчить про відсутність її стабільного довгострокового впливу на Z – показник як залежну змінну.

Константа становить 1.032545, є значущою на рівні 1 % ($p\text{-value} = 0.0005$), що свідчить на наявність сталого компонента у довгостроковому зв'язку між змінними.

На наступному етапі побудуємо модель корекції помилок (ECM), яка дозволяє здійснити фіксацію короткострокової динаміки та коригувань у бік довгострокової рівноваги після відхилень від неї (формула 3.3).

$$\begin{aligned} &\text{Модель короткострокової динаміки } Z\text{-показника} \\ &= -1.2550 \cdot \text{CoinEq}(-1) + 0.2374 \cdot D(Z\text{-показник} \\ &\quad (-1)) + 0.6523 \cdot D(F_{INF}) + 0.6040 \cdot D(P_{STAB}) \end{aligned} \quad (3.3)$$

де $D(Z\text{-показник})$ – перша різниця $Z\text{-показника}$, що характеризує її короткострокову зміну;

$\text{CoinEq}(-1)$ – лагове значення змінної корекції помилки, що описує відхилення від довгострокової рівноваги, з коефіцієнтом -1.2550, який показує швидкість повернення до рівноваги;

$D(Z(-1))$ – перша різниця лагового значення $Z\text{-показника}$, з коефіцієнтом 0.2374, що показує короткостроковий ефект його попереднього значення на поточне значення;

$D(F_{INF})$ – перша різниця змінної інфляції, з коефіцієнтом 0.6523, що вказує на короткостроковий позитивний вплив інфляції на $Z\text{-показник}$;

P_{STAB} – перша різниця змінної політичної стабільності, з коефіцієнтом 0.6040, що характеризує короткостроковий позитивний вплив політичної стабільності на $Z\text{-показник}$.

Коефіцієнт корекції помилки $\text{CoinEq}(-1)$ має значення -1.255002, яке є статистично значущим на рівні 1 % (t-статистика -13.54923, $p\text{-value} = 0.0002$). Негативне значення коефіцієнта свідчить про швидкість повернення до

рівноваги після короткострокових відхилень. Високе значення коефіцієнта (- 1.255002) означає, що модель швидко коригує відхилення від довгострокової рівноваги, оскільки біля 125.5 % відхилення коригується протягом одного року.

Узагальнені ефекти впливу зовнішніх факторів на рівень ФСБ на різних часових горизонтах представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Характеристика впливу зовнішніх факторів на рівень ФСБ на різних часових горизонтах

Індикатор	Характеристика	Якісні характеристики впливу
<i>Короткостроковий часовий горизонт</i>		
Інфляція	Позитивний значущий вплив з коефіцієнтом 0.6523 (p-value = 0.0154)	Підвищення інфляції в короткостроковому періоді призводить до зростання ФСБ
Політична стабільність	Позитивний значущий вплив з коефіцієнтом 0.6040 (p-value = 0.0380)	Політична стабільність у поточному періоді позитивно впливає на ФСБ
Значення Z – показника в попередньому періоді	Позитивний значущий вплив з коефіцієнтом 0.2374 (p-value = 0.0408)	Попереднє значення Z – показника позитивно впливає на її поточний рівень
<i>Довгостроковий часовий горизонт</i>		
Інфляція	Негативний наближено значущий вплив з коефіцієнтом -0.4626 (p-value = 0.0816)	Інфляція в довгостроковій перспективі чинить негативний вплив на рівень ФСБ
Політична стабільність	Незначущий вплив з коефіцієнтом 0.0977 (p-value = 0.5158)	Політична стабільність не має статистично значущого впливу в довгостроковій перспективі

Джерело: складено автором з використанням інструментарію EViews 12

Наведені дані свідчать, що у короткостроковому періоді інфляція та політична стабільність мають позитивний і статистично значущий вплив на Z – показник, тоді як у довгостроковій перспективі інфляція чинить негативний вплив, а політична стабільність є статистично незначущою.

Результати тестів, що оцінюють якість моделі, представлені в додатку Л.

На основі результатів тесту Бреуша-Пагана встановлено відсутність гетероскедастичності в залишках моделі. Значення F-статистики дорівнює 2.639809 із відповідним рівнем значущості 0.1833, що є вищим за стандартний поріг 0.05. Це дозволяє зберегти нульову гіпотезу про постійність дисперсії

залишків. Крім того, значення тесту на основі критерію χ^2 -квадрат ($\text{Obs} \cdot R\text{-squared}$) становить 8.782130, а ймовірність – 0.1862, що також підтверджує відсутність статистично значущої гетероскедастичності. Показник Scaled explained SS зі значенням 0.842400 та рівнем ймовірності 0.9909 також підтверджує попередні висновки.

Отже, результати тесту Бреуша-Пагана дозволяють зробити висновок, що модель не порушує припущення гомоскедастичності, і дисперсія залишків є постійною. Це забезпечує надійність оцінок моделі, оскільки відсутність гетероскедастичності сприяє підвищенню точності стандартних помилок і підвищенню надійності статистичних тестів.

Значення тесту Жака-Бера становить 0.354645, а ймовірність дорівнює 0.837509. Це свідчить про те, що нульова гіпотеза про нормальність розподілу залишків не може бути відхилена на стандартних рівнях значущості (5 % або навіть 10 %). Високе значення $p\text{-value}$ вказує на те, що розподіл залишків є близьким до нормального. Асиметрія та ексцес знаходяться в межах, близьких до нормальних значень, а також відсутні значні відхилення від нуля в середньому та медіані залишків. Таким чином, модель відповідає припущенню нормальності залишків, що підвищує її надійність та дозволяє застосовувати стандартні інструменти статистичного аналізу.

Значення критерію Дарбіна-Уотсона становить 2.376224, що близьке до 2, та свідчить про відсутність значної автокореляції залишків.

Ці результати дозволяють зробити висновок, що модель є адекватною для аналізу та прогнозування змін у динаміці рівня фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк», що вимірюється Z – показником.

Отже, модель ARDL є адекватною для опису короткострокових та довгострокових взаємозв'язків між змінними, що підтверджено результатами Bound Testing, а також значущими коефіцієнтами для більшості факторів.

3.3 Антикризова модель регулювання фінансової стійкості банку на основі результатів моделі з авторегресивними розподіленими лагами

В умовах поточного операційного середовища, що генерує підвищений рівень невизначеності, банку необхідно розробити алгоритм прийняття управлінських рішень за результатами оцінювання впливу зовнішніх факторів, узгоджений з його стратегічними цілями та доступними ресурсами.

Цей алгоритм має забезпечувати ФСБ шляхом всебічної оцінки факторів, що на неї впливають, як в коротко-, так і довгостроковій перспективі. При цьому важливо відзначити, що зовнішні фактори не підлягають безпосередньому контролю та управлінському впливу окремого банку, тому вони мають бути об'єктами постійного моніторингу, діагностики та аналізу. Їх вплив необхідно враховувати при адаптації / трансформації стратегій та визначенні інструментів антикризового регулювання, але вони не можуть бути безпосередніми об'єктами регулятивного впливу, стосовно них менеджментом банку мають зніціюватись адаптаційні та / або трансформаційні заходи. Основна увага у забезпеченні цільового рівня ФСБ має приділятися внутрішнім факторам, оскільки саме вони піддаються управлінському контролю та коригуванню.

У рамках розробленого нами підходу за результатами ідентифікації зовнішніх факторів, що мають найбільший негативний вплив на рівень ФСБ на коротко- та довгостроковому часовому горизонті, мають бути виявлені внутрішні параметри банку, які найбільшою мірою чутливі до їх впливу, та сформований комплекс стратегічних, тактичних превентивних та реактивних заходів щодо нівелювання їх негативних наслідків.

На основі узагальнення наукових підходів до антикризового управління банківською діяльністю, зокрема ФСБ, було розроблено алгоритм антикризової моделі регулювання. Він базується на розробленому підході до комплексного оцінювання впливу зовнішніх факторів, та наочно представлений на рисунку 3.4.

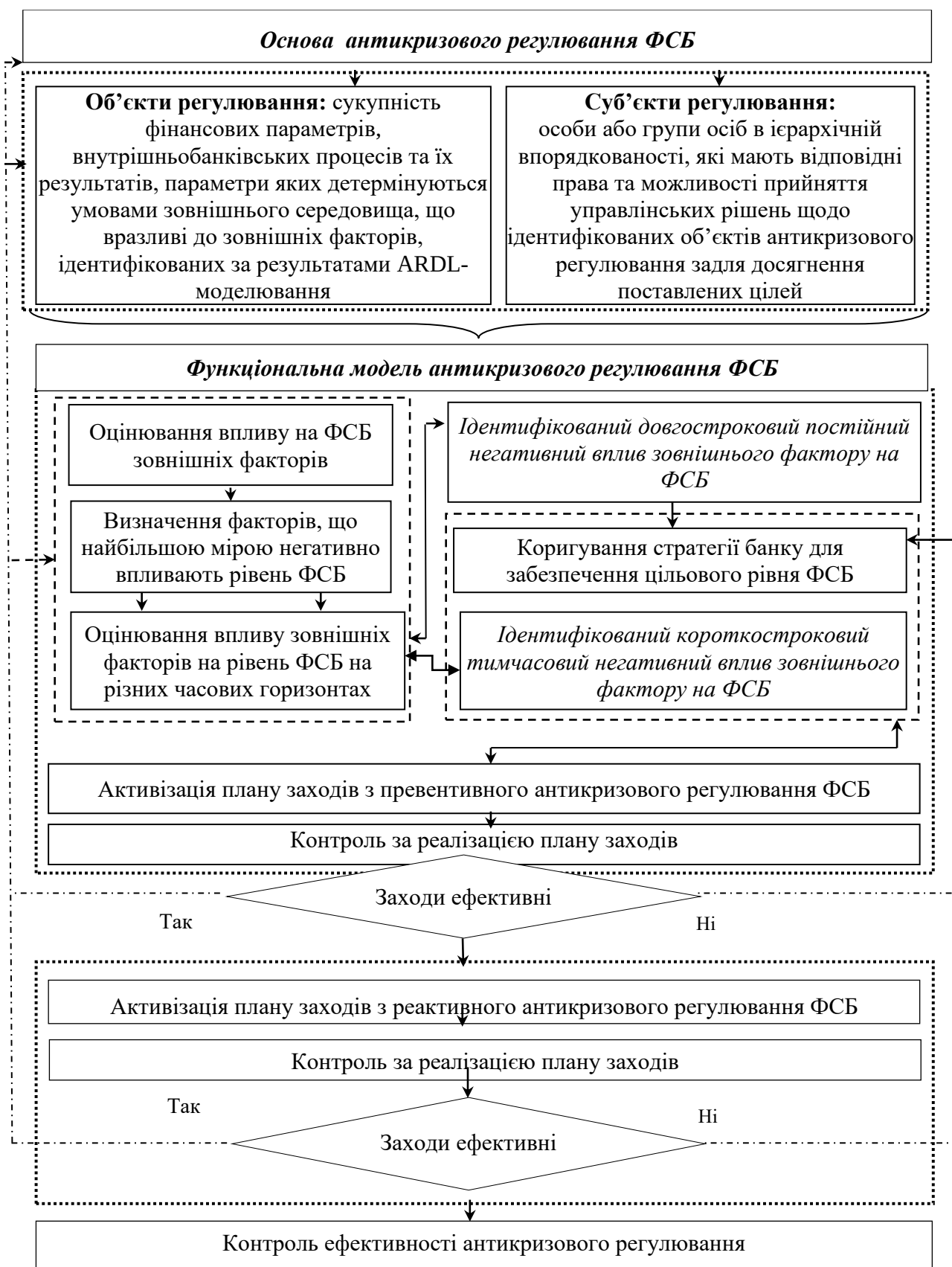

Рис. 3.3 Алгоритм антикризової моделі регулювання ФСБ

Джерело: авторська робота

Основні завдання, що реалізуються в межах антикризової моделі регулювання ФСБ, реалізуються шляхом послідовної реалізації наступних дій.

Насамперед здійснюється моніторинг та оцінка впливу зовнішніх факторів на ФСБ на основі інструментарію стратегічного аналізу, доповненого ARDL-моделюванням. Результатом реалізації цього етапу є раннє виявлення ключових зовнішніх факторів, що генерують ризики втрати ФСБ на коротко- та довгостроковому часових горизонтах, та інтеграція цих факторів у процес ухвалення управлінських рішень.

За результатами ARDL-моделювання ми ідентифікували довгостроковий негативний вплив інфляції та, як результат, інфляційного ризику, на фінансову стійкість АТ КБ «ПриватБанк». Слід наголосити на тому, що вплив інфляції, як правило, реалізується через процентний ризик, оскільки призводить до зміни ринкових процентних ставок та вартості процентних активів та зобов'язань, та через ризик ліквідності.

Антикризове регулювання ФСБ відповідно до результатів оцінювання впливу зовнішніх факторів на АТ КБ «ПриватБанк» має передбачати заходи, спрямовані на забезпечення адаптації до короткочасних змін у рівні інфляції та захисту його активів та пасивів від їх негативного впливу (рис. 3.5).

У разі виявлення неефективності превентивних заходів виникає необхідність застосування реактивного інструментарію, спрямованого на відновлення ФСБ. Основні елементи комплексного реактивного механізму повинні включати:

- чіткий перелік інструментів для подолання ідентифікованих проблем в розрізі внутрішніх параметрів;
- обсяг ресурсів, необхідних для впровадження кожного інструменту, з урахуванням співвідношення «ресурси-час-результат»;
- чіткі часові рамки для прийняття рішення щодо активації реактивних інструментів та їх використання, що забезпечить своєчасне реагування на зростання кризового потенціалу;

- визначення відповідальних осіб та підрозділів, залучених до реалізації заходів, передбачених відповідним реактивним інструментом (інструментом відновлення), з чітким визначенням їх функцій та відповідальності на всіх етапах;

- очікувані результати від застосування реактивного інструментарію та індикатори ефективності, які дозволять об'єктивно оцінити успішність антикризового регулювання.

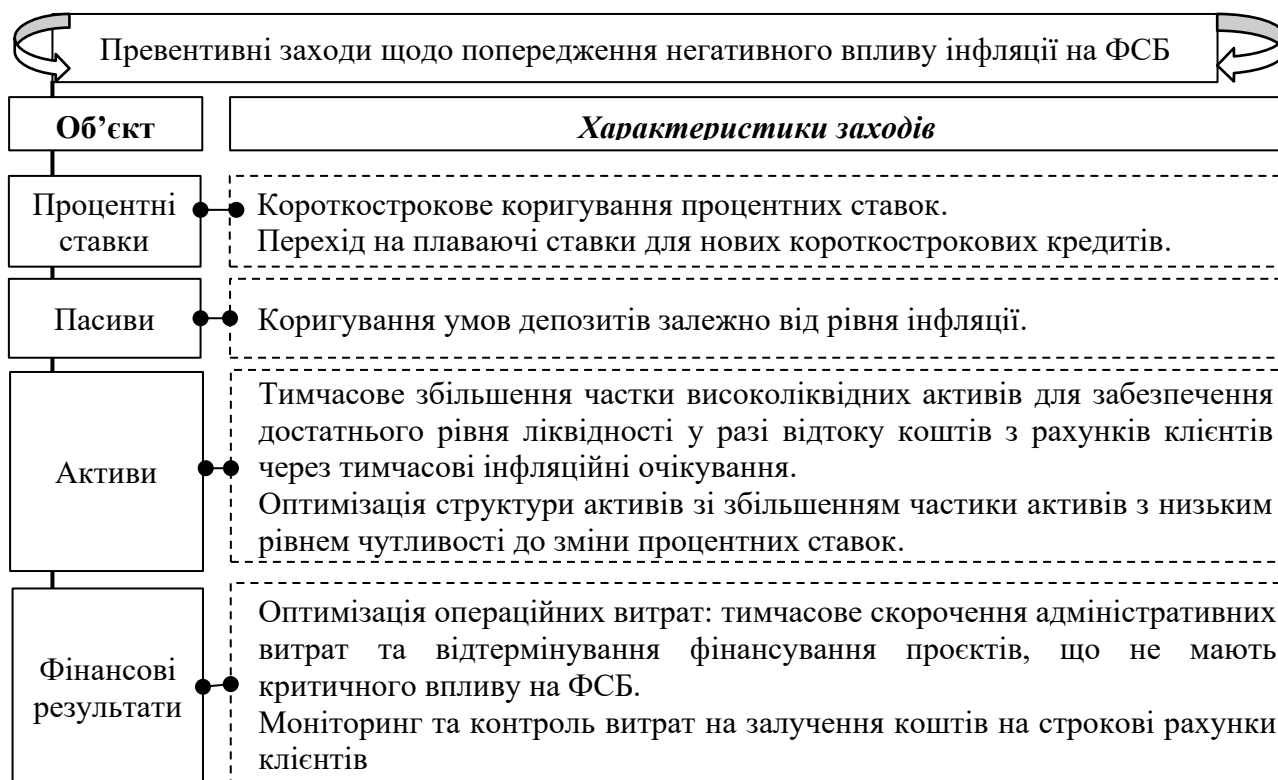

Рис. 3.4 Превентивні заходи антикризового регулювання ФСБ для попередження негативного впливу інфляції на ФСБ

Джерело: авторська розробка

У разі виявлення неефективності превентивних заходів виникає необхідність застосування реактивного інструментарію, спрямованого на відновлення ФСБ. Основні елементи комплексного реактивного механізму повинні включати:

- чіткий перелік інструментів для подолання ідентифікованих проблем в розрізі внутрішніх параметрів;

- обсяг ресурсів, необхідних для впровадження кожного інструменту, з урахуванням співвідношення «ресурси-час-результат»;
- чіткі часові рамки для прийняття рішення щодо активації реактивних інструментів та їх використання, що забезпечить своєчасне реагування на зростання кризового потенціалу;
- визначення відповідальних осіб та підрозділів, залучених до реалізації заходів, передбачених відповідним реактивним інструментом (інструментом відновлення), з чітким визначенням їх функцій та відповідальності на всіх етапах;
- очікувані результати від застосування реактивного інструментарію та індикатори ефективності, які дозволять об'єктивно оцінити успішність антикризового регулювання.

Такий підхід до реактивного антикризового регулювання дозволяє оперативно реагувати на кризові ситуації, використовуючи ресурси банку для стабілізації його ФСБ, і забезпечує чітку структурованість дій з урахуванням можливих фінансових, організаційних та часових ресурсів.

Завершальним етапом є оцінка та контроль ефективності антикризових заходів, що дозволяє своєчасно коригувати управлінські рішення та підвищувати ефективність антикризового регулювання ФСБ.

Отже, розроблений алгоритм моделі антикризового регулювання забезпечить гнучкість та адаптивність банку до змін у зовнішньому середовищі на основі ідентифікації короткострокових та довгострокових наслідків впливу зовнішніх факторів на ФСБ, мінімізуючи кризовий потенціал та підтримуючи цільовий її рівень шляхом перегляду стратегії або активацію превентивних та / або реактивних інструментів.

Висновки до розділу 3

У роботі розроблений науково-методичний підхід до визначення зовнішніх факторів впливу на ФСБ, що інтеграцію комплексу статистичних тестів (Z -нормалізація статистичних даних, перевірка даних на мультиколінеарність за критерієм VIF, перевірки нормальності розподілу залишків за тестом Жака-Бера, перевірка гетероскедастичності за тестом Бреуша-Пагана, перевірка автокореляції залишків за критерієм Дарбіна-Уотсона) з використанням ARDL-моделювання. Його застосування дозволяє комплексно оцінити вплив зовнішніх факторів впливу на ФСБ з розмежуванням короткострокових ефектів та довгострокових впливів, що формує аналітичне забезпечення системи антикризового управління ліквідністю банку.

Як результативну змінну використано Z – показник, оскільки він ураховує ключові внутрішні фактори ФСБ, має динамічний характер, дозволяє ефективно оцінити ефективність заходів з управління ризиками, що виникають унаслідок впливу зовнішніх факторів, та приймати обґрунтовані стратегічні рішення для підвищення ФСБ в поточних умовах операційного середовища.

Як факторні було обрано показники, що характеризують політичні (рівень політичної стабільності, ефективність уряду, якість державних регуляторних механізмів, ефективність контролю за корупцією), економічні (глобальний індекс конкурентоспроможності, індекс економічної свободи, динаміка курсу долара США до гривні, індекс інфляції), соціальні (індекс людського розвитку України, індекс нерівності доходів), технологічні (інноваційний індекс, індекс цифрової економіки) та екологічні (індекс екологічної ефективності).

За результатами статистичних тестів було визначено, що для підвищення якості моделі доцільне включити до ARDL-моделі індекс інфляції та рівень політичної стабільності.

Отримані результати ARDL-моделі та Bound Testing підтверджують наявність довгострокового рівноважного зв'язку між змінними інфляції,

політичної стабільності та Z — показником. Короткострокові ефекти показують, що поточні значення інфляції та політичної стабільності мають позитивний вплив на рівень ФСБ, тоді як вплив попереднього значення інфляції є негативним. Водночас у довгостроковому періоді інфляція також чинить негативний вплив на Z — показник, тоді як політична стабільність не демонструє значущого довгострокового впливу.

За результатами моделювання зовнішні фактори розподілені за матрицею впливу: квадрант 1 (значний позитивний вплив): фактор політичної стабільності в короткостроковому періоді; квадрант 2 (значний негативний вплив); фактор інфляції у довгостроковому періоді.

У роботі розроблено алгоритм прийняття управлінських рішень за результатами оцінювання впливу зовнішніх факторів на основі ARDL-моделювання. Його застосування забезпечить гнучкість та адаптивність банку до змін у зовнішньому середовищі на основі ідентифікації короткострокових та довгострокових наслідків впливу зовнішніх факторів на ФСБ, мінімізуючи кризовий потенціал та підтримуючи цільовий її рівень шляхом перегляду стратегії або активацію превентивних та / або реактивних інструментів.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження зроблені наступні висновки.

ФСБ має дуальний характер та відіграє роль ключового показника, що визначає сталий розвиток банку в довгостроковій перспективі. ФСБ інтегрується в систему стратегічного управління як один з цільових показників, водночас виступаючи об'єктом управління, що потребує постійної оцінки, аналізу, регулювання та контролю.

Обґрунтовано доцільність комплексного підходу до розуміння ФСБ, який інтегрує як якісні аспекти (розглядаючи її як здатність банку підтримувати ФСБ та як відповідний стан), так і кількісні аспекти (через систему індикаторів, що відображають стратегічні плани банку та відповідають інтересам стейкхолдерів), з поділом на мікро- та макроекономічні рівні.

ФСБ визначено як здатність банку підтримувати його стан на рівні, що дозволяє виконувати всі притаманні йому функції попри вплив негативних зовнішніх та внутрішніх факторів з урахуванням інтересів груп економічного впливу (зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів). У цьому контексті антикризове управління вимагає встановлення оптимальних рівнів ключових показників ФСБ, які дозволяють банку залишатися стійким в умовах невизначеного операційного середовища.

Види ФСБ систематизовано за такими типологічними ознаками, як: управлінські (джерело виникнення, можливість управління, умови формування), кількісні показники (рівень), а також часові характеристики (особливості прояву в часі, період управління).

Розроблено типологію факторів впливу на ФСБ з поділом на зовнішні (прямі та опосередковані) та внутрішні, та визначено, що їх необхідно розглядати у комплексі як єдину систему, що дозволить підвищити якість забезпечення ФСБ в сучасному економічному середовищі.

Зовнішні фактори опосередкованого впливу структуровано на такі підгрупи, як: політичні, економічні; соціальні; технологічні; екологічні та загальні, які отримують визначену специфіку залежно від рівня реалізації (регіонального, національного або глобального). До групи зовнішніх факторів прямого впливу включено ті з них, що детермінують економічні відносини банку з постачальниками всіх типів ресурсів, споживачами банківських послуг, конкурентами та державою в особі суб'єктів державного регулювання.

Внутрішні фактори впливу на ФСБ структуровано на фінансові (достатності капіталу, якості ресурсів та якості активів, рівня ліквідності, рівня економічної ефективності, профілю фінансових ризиків) та нефінансові (організаційні, технологічні, профіль нефінансових ризиків).

Антикризове управління ФСБ визначено як комплексну сукупність об'єктної, суб'єктної та функціональної підсистем, ефективна взаємодія яких через інформаційно та змістовно пов'язані етапи планування, аналізу, регулювання, моніторингу та контролю забезпечує адаптивне реагування на зміну інтенсивності впливу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на ФСБ, що дозволяє встановити та підтримувати необхідний цільовий рівень ФСБ.

При використанні інструментарію планування визначальну роль відіграє антикризова стратегія та комплекс антикризових планів поповнення капіталу та ліквідності, відновлення діяльності, забезпечення безперервної діяльності та план фінансування в кризових ситуаціях. У реалізації контрольної функції визначальну роль відіграє система моніторингу індикаторів раннього реагування, як має забезпечити своєчасне виявлення наростання кризового потенціалу та зниження рівня ФСБ та активацію на цій основі своєчасних превентивних та реактивних заходів. Аналітична складова, зокрема стрес-тестування, ідентифікує вразливі зони ФСБ, що слугує основою для розробки відповідних регуляторних дій та процедур.

Такий комплексний підхід до антикризового управління ФСБ забезпечує стійкість банку в умовах мінливого операційного середовища..

За результатами аналізу фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» визначено, що позитивний вплив на неї має динаміка залишків власного капіталу; значний обсяг буферів ліквідності; диверсифікованість активів з переважанням портфеля цінних паперів, сформованого з державних боргових цінних паперів; ефективність бізнес-моделі зі стійкою рентабельністю. Це підтверджує здатність банку адаптуватися до змінних умов ринку та ефективно управляти балансом та ризиками. Негативний вплив на ФСБ має сконцентрованість зобов'язань у короткострокових коштах фізичних осіб та їх мінливий характер, кредитний ризик за операціями з юридичними особами та операційний ризик. Валютний та процентний ризик також генерують внутрішні зони вразливості, що можуть призвести до зростання кризового потенціалу, але наразі є контрольованими.

Встановлено, що основною загрозою ФСБ є зовнішні ризики, що виникають внаслідок військової агресії росії проти України, що вимагає підвищення внутрішнього потенціалу банку для протистояння цим ризикам.

З'ясовано, що антикризове управління фінансовою стійкістю АТ КБ «ПриватБанк» поєднує основні інструменти управління ризиками, такі як оцінювання, моніторинг, регулювання та контроль, зі спеціалізованим аналітичним інструментарієм, включаючи внутрішнє та регуляторне стрес-тестування, а також моніторинг індикаторів раннього реагування. Ця система доповнюється превентивними заходами, які спрямовані на запобігання наростанню кризових загроз, та стабілізаційними діями, що підтримують здатність банку своєчасно виконувати свої зобов'язання та зберігати стабільність функціонування у коротко- та довгостроковій перспективі.

У дослідженні розроблено науково-методичний підхід до оцінювання впливу зовнішніх факторів на ФСБ, який передбачає інтеграцію комплексу статистичних тестів (нормалізація даних за Z-критерієм, перевірка на мультиколінеарність за показником VIF, тест Жака-Бера для нормальності розподілу залишків, тест Бреуша-Пагана для гетероскедастичності, критерій Дарбіна-Уотсона для автокореляції залишків) із застосуванням ARDL-моделі.

Запропонований підхід дозволяє здійснити комплексний аналіз впливу зовнішніх факторів на ФСБ, зокрема, розмежувати короткострокові ефекти та довгострокові впливи, що забезпечує аналітичну основу для розробки системи антикризового управління ліквідністю банку.

Як результативну змінну використано Z -показник, що враховує основні внутрішні параметри ФСБ, має динамічний характер та дозволяє оцінювати ефективність заходів з управління ризиками, викликаними зовнішніми факторами. Це сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень для зміцнення ФСБ у поточних умовах функціонування банків.

До факторних змінних були включені індикатори політичної стабільності, ефективності уряду, якості державних регуляторних механізмів, ефективності контролю за корупцією (політичні фактори); глобального індексу конкурентоспроможності, індексу економічної свободи, динаміки обмінного курсу та індексу інфляції (економічні фактори); індексу людського розвитку та індексу нерівності доходів (соціальні фактори); інноваційного індексу та індексу цифрової економіки (технологічні фактори); а також індексу екологічної ефективності (екологічні фактори).

Результати статистичних тестів вказують на доцільність включення до ARDL-моделі індексу інфляції та рівня політичної стабільності як змінних, що мають значущий вплив на Z — показник. За результатами ARDL-моделювання та Bound Testing виявлено наявність довгострокового рівноважного зв'язку між змінними інфляції, політичної стабільності та Z — показником. Короткостроковий аналіз показав, що поточні значення інфляції та політичної стабільності мають позитивний вплив на ФСБ, тоді як вплив попередніх значень інфляції є негативним. У довгостроковій перспективі інфляція продовжує чинити негативний вплив на Z — показник, тоді як політична стабільність у довгостроковому періоді не демонструє статистично значущого впливу.

За результатами моделювання зовнішні фактори розподілені за матрицею впливу: квадрант 1 (значний позитивний вплив): фактор політичної стабільності

в короткостроковому періоді; квадрант 2 (значний негативний вплив); фактор інфляції у довгостроковому періоді.

У роботі розроблено алгоритм прийняття управлінських рішень за результатами оцінювання впливу зовнішніх факторів на основі ARDL-моделювання, узгоджений з його стратегічними цілями та доступними ресурсами. Його застосування забезпечить гнучкість та адаптивність банку до змін у зовнішньому середовищі на основі ідентифікації короткострокових та довгострокових наслідків впливу зовнішніх факторів на ФСБ, мінімізуючи кризовий потенціал та підтримуючи цільовий її рівень шляхом перегляду стратегії або активацію превентивних та / або реактивних інструментів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Acharya V. V., Ryan S. G. Banks' financial reporting and financial system stability. *Journal of Accounting Research*. 2016. № 54(2). P. 277-340.
2. Adusei M. The impact of bank size and funding risk on bank stability. *Cogent Economics & Finance*. 2015. № 3(1). P. 1111489.
3. Avgouleas E. Bank leverage ratios and financial stability: A micro-and macroprudential perspective. *Levy Economics Institute of Bard College Working Paper*. 2015. № 849.
4. Başarır Ç., Toraman C. Financial stability analysis in banking sector: a stress test method. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. 2014. № 62. P. 129-144.
5. Beck T. Bank competition and financial stability: friends or foes? *World Bank policy research working paper*, 2008. № 4656. 32 p. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1152483.
6. Boyd J. H., De Nicolo G., Rodionova T. Banking crises and crisis dating: Disentangling shocks and policy responses. *Journal of Financial Stability*. 2019. № 41. P. 45-54.
7. Calomiris C. W. Banking crises yesterday and today. *Financial History Review*. 2010. № 17(1). P. 3-12.
8. Changes in Ukrainian banks 'businessmodels in times of military crisis. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice* // Zarutskaya E., Ponomarova O., Pavlov R., Pavlova T., Levkovich O. 2020. № 6(47), 8–18. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.47.2022.3923>
9. Demirgüç-Kunt A., Detragiache E., Tressel T. Banking on the Principles: Compliance with Basel Core Principles and Bank Soundness. *Journal of Financial Intermediation*. 2008. № 17(4). P. 511-542.
10. Drahan O., Herasymenko I. Verniuk N. Anti-crisis management of the bank in the conditions of financial market instability. *Collected Works of Uman National University of Horticulture*. 2021. № 2. P. 40-49.

11. Eichengreen B., Arteta C. Banking crises in emerging markets: presumptions and evidence. *Financial policies in emerging markets*. 2002. P. 47-94.
12. Goodhart C. A. A. framework for assessing financial stability?. *Journal of banking & finance*. 2006. № 30(12). P. 3415-3422.
13. Goodhart C. A., Tsomocos D. P. Analysis of financial stability. *Challenges in Central Banking: The Current Institutional Environment and Forces Affecting Monetary Policy*, 2010. 121 p.. https://www.bankofcanada.ca/wp-content/uploads/2010/09/analysis_financial_stability.pdf.
14. Ingves S. Banking Crisis from an International Perspective. IMF. URL: <http://www.imf.org/external/np/speeches/2003/040803.htm>.
15. James G., Witten D., Hastie T., Tibshirani R. An Introduction to Statistical Learning: with Applications in R. New York: Springer, 2013. 607 p.
16. Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues. World Bank Policy Research Working Paper. 2011. № 5430. <https://ssrn.com/abstract=1682130/>
17. Laeven L. Banking crises: A review. *Annu. Rev. Financ. Econ.* 2011. № 3(1), P. 17-40.
18. Laeven L. A., Valencia F. V. Systemic Banking Crises Database: A Timely Update in Covid-19 Times (April 2020). CEPR Discussion Paper No. DP14569, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3594190>
19. Llewellyn D. An Analysis of the Causes of Recent Banking Crises. *European Journal of Finance*. 2002. № 8 (2). P. 152–175. URL: DOI:10.1080/13518470110071182 (on the date: 14.11.2022).
20. Main characteristics of business models and risk profile of Ukrainian banks // Zarutskaya E., Pavlov R., Pavlova T., Pawliszczy D., Kuchmacz B. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. №2(33). P. 15–22. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206376>.
21. Nguyen T. C., Castro V., Wood J. A. A new comprehensive database of financial crisis: Identification, frequency, and duration. *Economic Modelling*. 2021. Volume 108. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2022.105770>

22. Pereira Pedro C., Ramalho J. J., da Silva J. V. The main determinants of banking crises in OECD countries. *Review of World Economics*. 2018. № 154(1). P. 203–227.
23. Ramskyi A., Budnichenko I. Financial stability of a bank – factor of stability of banking system. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2018. № 2. С. 5-11. <https://doi.org/10.32750/2018-0201>
24. Reinhart C. M., Rogoff K. S. Banking crises: an equal opportunity menace. *Journal of Banking & Finance*. 2013. № 37(11). P. 4557-4573.
25. Reinhart C. M., Rogoff K. S. Recovery from Financial Crises: Evidence from 100 Episodes. *American Economic Review*. 2014. № 104 (5). P. 50-55.
26. Schinasi G. J. Defining financial stability. *IMF Working Paper*. 2004. WP/04/187. 19 p. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04187.pdf> (дата звернення: 05.03.2024).
27. The 2016 Environmental Performance Index Report / Hsu A., Esty D., Levy M., de Sherbinin A., et al. 2016. New Haven, CT: Yale Center for Environmental Law and Policy. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.19868.90249>.
28. Wooldridge J. M. Introductory Econometrics: A Modern Approach (5th ed.). South-Western. 2012. 910
29. Агрес О. Г. Сутність поняття фінансова стійкість банку та фактори, що на неї впливають. *Сталий розвиток країни в рамках Європейської інтеграції*. Тези міжнародної вузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених ЖДТУ (м. Житомир, 27 жовтня 2016 року). URI: <http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/5494> (дата звернення: 01.08.2024).
30. Аналіз банківської діяльності. Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко. К.: КНЕУ, 2004. 599 с.
31. Афанасьєва О. Б. Антикризове управління банківською діяльністю в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Суми, 2012. 20 с.
32. Балансові дані банків. *Національний банк України*. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/> (дата звернення: 01.11.2024).

33. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України. *Фінанси України*. 2007. № 9. С. 75-87.

34. Батрак О., Вінник А. Порівняльний аналіз антикризової та фінансової стійкості банків: визначення специфіки управління. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2024. № 1(13). С. 148-156.

35. Безродна О. С. Планування відновлення діяльності банків як напрям мінімізації ризику зміни їх фінансової стійкості. *Фінансово-економічна інтеграція України: вплив на соціально-економічний розвиток держави та регіонів* : матеріали наукового круглого столу, 28 квіт. 2020 р.. Х., 2020. С. 5-7.

36. Белінська Я. В., Биховченко В. П. Механізм забезпечення фінансової стабільності: структура, інструменти, напрями розвитку. Стратегічні пріоритети. 2012. № 1(22). С. 72-84.

37. Біляєва В. Ю. Забезпечення фінансової стійкості банку засобами фінансового інжинірингу: дис.... канд. екон. наук: 08.00.08. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 360 с.

38. Богун М. М. Управління фінансовою стійкістю банків як невід'ємною складової національної економіки України. *Економіка та підприємництво*. 2021. Вип. 46. С. 73–85.

39. Бодрецький М. В. Антикризові заходи банківської установи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2018. Вип. 31. С. 171–174.

40. Бодрецький М. В. Етапи антикризового управління банківськими установами. *Вісник Одеського національного університету. Сер.: Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 3. С. 141–145.

41. Бодрецький М. В. Принципи планування відновлення діяльності банку та фінансування в кризових ситуаціях. *Економічні студії*. 2020. № 4 (30). С. 7-12.

42. Бодрецький М. В. Системні проблеми антикризового менеджменту банківських установ України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 18. С. 37–41. DOI: 10.32702/2306-6814.2019.18.37

43. Болдирев О. О. Антикризове управління банком : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. К., 2012. 20 с.
44. Борисова Л. Є., Колесник О. О. Специфіка антикризового управління банком в залежності від стадії життєвого циклу. *Приазовський економічний вісник*. 2019. № 2(13). С. 273–277.
45. Бриштін В. В., Ключко Л. А. Управління антикризовою фінансовою стійкістю банків. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2017. № 1. С. 37-53.
46. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: Навч. посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с
47. Васькович І.М. Забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах ринку: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01. Львів, 2006. 19 с.
48. Вінниченко О. В., Громакова В. В. Теоретичні аспекти фінансової стійкості банку. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5 (508). URL:http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-5 (дата звернення: 04.08.2023).
49. Вінниченко О. В., Ганцева А. О. Фінансова стійкість банку: сутність та оцінка факторів впливу. *Бізнес Інформ*. 2023. №5. С. 175–181.
50. Вовк В. Я. Науково-методичний інструментарій антикризового управління банком. У кн. Розвиток банківської системи в умовах трансформації економічного простору : монографія / за ред. Чепелюк Г.М., Пантелєєвої Н.М. - Черкаси, 2016. С. 205-225.
51. Вовченко О. С., Єгоричева С. Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2021. 233 с.
52. Волкова Н. І., Бойко В. М. Управління фінансовою стійкістю банківської системи в контексті волатильності фінансового ринку. *Modern Economics*». 2021. №27. С. 21-28. [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-03).
53. Волкова В. В., Верницький Б. В. Методичні підходи до оцінки фінансової стійкості банку. *Фінанси, облік, банки*. 2018. № 1 (23). С.45-54.

54. Вольська С.П. Визначення фінансової стійкості банку. *Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського*. 2015. № 4. С. 806-809.
55. Гайдукович Д. С. Підходи до оцінювання антикризової фінансової стійкості банків. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2018. № 2 (25). С. 4-10.
56. Гарбар Є. С. Фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах нестабільного економічного середовища. *Науковий вісник Ужгородського університету Серія «Економіка»*. 2015. Випуск 1 (45). Т. 1. С. 184- 187.
57. Гірна О. Оцінювання рівня фінансової стійкості банківського сектору України на основі Z-індексу. *Socio-economic relations in the digital society*. 2018. № 3 (33). С. 150-158.
58. Глосарій. *Національний банк України*. <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 27.03.2024).
59. Горалько О. В., Силкін О. С. Антикризове управління як спосіб протидії кризовим явищам у банківській сфері України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*. 2014. № 1. Р. 38-47.
60. Гуцал І. С. Банківське кредитування суб'єктів ринку в трансформаційній економіці України (питання теорії, методики, практики). Львів: ВАТ «БІБЛЬОС», 2001. 244 с.
61. Данік Н., Татко А. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. Vol. 1, No. 5, 2022, pp. 1-9. doi: 10.46299/j.isjmef.20220105.01.
62. Джулай В. О. Антикризове управління в банківському секторі економіки України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. К., 2011. 20 с.
63. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2009. 316 с.

64. Дмитрик Ю. В. Антикризове управління фінансовою стійкістю банківської системи. : дисертація ... канд. екон. наук, спец.: 08.00.08. Харків: ХНУВС, 2013. 287 с.

65. Довгань Ж. М. Фінансова стійкість банківської системи України: дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08. Суми, 2012. 583 с.

66. Жежерун Ю. В. Антикризове управління фінансовою стійкістю банківської системи : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. К., 2013. 23 с.

67. Жовтанецька Я. В. Механізм антикризового управління діяльністю банків. *Бізнес Інформ*. 2015. № 6. С. 187-192.

68. Жовтанецька Я. В. Моделі антикризового управління фінансовою діяльністю банків та особливості їх використання. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. Вип. 1. С. 64–69.

69. Жовтанецька Я. В. Сучасні методологічні підходи до формування системи антикризового управління фінансовою діяльністю банків. *Регіональна економіка*. 2016. № 4. С. 100-107.

70. Жовтанецька Я. В. Превентивні та реактивні заходи в системі антикризового управління банками // *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe*. 2017. № 4 (20). С. 89–95.

71. Жовтанецька, Я. В. Антикризове управління фінансовою діяльністю банків : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Львів, 2017. 297 с.

72. Забезпечення умов стабільного функціонування банківського сектору України : монографія / О. М. Колодізєв, О. В. Бойко, І. О. Губарева та ін. // за заг. ред. к.е.н., доц. Колодізєва О. М. Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. 312 с.

73. Заруцька О. П., Новікова Л. Ф. Управління банківськими ризиками та заходи відновлення діяльності в умовах потужних зовнішніх викликів. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 2 (78). С. 110-119.

74. Зверук Л. А., Боєва С. К. Концептуальні засади дослідження управління фінансовою стійкістю банківських установ. *Бізнес Інформ*. 2017. № 3 (470). URL: <https://kontseptualni-zasadi-doslidzhennya-upravlinnya-finansovoyu-stiykisty-bankivskih-ustanov> (дата звернення: 04.09.2023).

75. Зверяков М. І., Зверяков А. М. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія. Одеса: ОНЕУ, 2015. 418 с.
76. Зверяков М. І., Коваленко В. В., Сергеева О. С. Управління фінансовою стійкістю банків : підручник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.
77. Зверяков О. М. Антикризове управління банком в умовах фінансової нестабільності. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. № 3 (43). С. 80-85.
78. Зверяков О. М. Методологічні основи управління фінансовою стійкістю банківських установ. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 10. С. 175-182.
79. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2022 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4 (дата звернення: 27.08.2024).
80. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2023 року. Національний банк України. 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=4 (дата звернення: 27.08.2024).
81. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2024 року. Національний банк України. 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf?v=4 (дата звернення: 27.08.2024).
82. Значення економічних нормативів в розрізі банків. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442 (дата звернення: 27.08.2024).
83. Івасів І. Б., Максимова А. В. Макроекономічне стрес-тестування банків: сутність, підходи та основні етапи. *Фінанси, облік і аудит*. 2011. № 18, С. 75-85.
84. Івасів І., Гарбар Є. Фінансова стійкість банків в умовах високої волатильності ринків. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2018. № 2. С. 47–55.

85. Карпова О. І., Моргун І. М. Концептуальні підходи щодо вдосконалення управління фінансовою стійкістю банку. *Збірник наукових праць Харківського інституту банківської справи університету банківської справи НБУ*. № 1 (10). 2011. С. 13-18.

86. Квасницька Р. С., Гайдайчук Н. В. Методи управління фінансовою стійкістю банків. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2014. № 3(1). С. 116-118.

87. Ключко Л. А. Фінансова стійкість банків: теорія та методика оцінки: монографія. Ірпінь : Національний університет державної податкової служби України, 2013. 431 с.

88. Ключко Л. А. Фінансова стійкість комерційного банку, методи її оцінки та зміцнення: дис... канд. екон. наук: 08.04.01. К., 2002. 222 с.

89. Коваленко В. В. Методичні підходи до визначення рівня фінансової стійкості банківської системи. *Актуальні проблеми економіки*. № 7. 2011. С. 235-236.

90. Коваленко В. В., Ситник М. А. Антикризове управління у забезпеченні фінансової стійкості банків. *Інфраструктура ринку*. 2018. Вип. 25. С. 681–688.

91. Ковальова О. М. Ідентифікація кваліфікуючих факторів впливу в контексті управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Бізнес Інформ*. 2021. № 7. С. 212-221.

92. Колесник О. О. Формування системи антикризового менеджменту банківських установ України : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Чернігів, 2020. 229 с.

93. Комар А. О. Удосконалення механізму забезпечення фінансової стійкості комерційного банку : автореферат роботи на здобуття кваліфікаційного ступеня магістра ; 8.03050801. Запоріжжя, 2016. 22 с.

94. Копилук О. І., Буряк П. Ю., Жовтанецька Я. В., Музичка О. М. Механізм антикризового управління в банках України : монографія. Львів : СПОЛОМ, 2018. 268 с.

95. Корженко К. А. Підходи до класифікації факторів, що впливають на стійкість банківської установи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2015. № 12 (1). С. 191- 195.

96. Корпоративне управління. АТ КБ «ПриватБанк». 2022. URL: <https://privatbank.ua/about/management/corp> (дата звернення: 27.07.2024).

97. Краснова І. В., Майстер А. В. Антикризове управління в банківських установах. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки. 2013. № 2. С. 247-251.

98. Краснова І. В., Примостка Л. О., Лавренюк В. В. Кліматичні ризики у фінансовому бізнесі. *Проблеми економіки*. 2021. № 3. С. 140-146.

99. Крючко Л. С. Особливості антикризового управління вітчизняними банками. *Ефективна економіка*. 2015. № 4: URI:<http://dspace.dsau.dp.ua/jspui/handle/123456789/3091>

100. Кузнєцова А. Я., Погореленко Н. П. Механізм забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. Вип. 2 (33). С. 37-47, doi:10.18371/fcaptr.v2i33.206396.

101. Кузнєцова Л. В., Маслов Ю. К. Процеси організація планування фінансової діяльності банку : монографія. Одеса: Пальміра, 2006. 193с.

102. Кушнір К. О. Поняття стійкості комерційних банків та її динамічні характеристики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2008. № 20. С. 37-41.

103. Лачкова В. М., Лачков А. С. Антикризове управління комерційним банком у сучасних соціально-економічних умовах. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2021. Вип. 2(34). С. 43-53.

104. Лачкова Л. І., Борисова А. О., Лачкова В. М. Механізм управління фінансової стійкістю банків. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 1089-1092.

105. Майба В. В. Оцінювання факторів фінансової стійкості комерційних банків. *Моделювання та інформаційні системи в економіці*. 2011. Вип. 83. С. 49-

106. Максимова А. В. Оцінка фінансової стійкості банку: методичні підходи до аналізу та проблеми їх застосування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Випуск 8. Частина 3. С. 205-208.

107. Малахова О. Л., Михайлюк Р. В. Управління фінансовою стійкістю банків: Навчальний посібник. Тернопіль: Вектор, 2011. 300 с.

108. Мамедов С. Г. Реструктуризація в системі антикризової адаптації банків в Україні: автореф. дис. ... к. е. н. : 08.00.08. К., 2020. 24 с.

109. Манжос С. Б. Особливості формування ефективної антикризової стратегії банку. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія «Економічні науки»*. 2013. Вип. 3. С. 263–269.

110. Маринчак Л. Р., Савчин Л. М. Антикризове банківське управління в умовах надзвичайних ситуацій. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*. 2023. № 1 (27). Р. 101-110.

111. Марценюк Д. А. Механізм забезпечення фінансової стійкості комерційного банку : кваліф. робота магістр, спец.: 072. Тернопіль, 2021. 77 с.

112. Мельник В. М., Колесник О. О. Науково-концептуальні положення підвищення якості функціонування системи антикризового менеджменту банківських установ. *Фінансові дослідження*. 2019. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/find_2019_2_16.

113. Мельник В. М., Колесник О. О. Теоретичні аспекти дослідження сутності антикризового менеджменту банківських установ. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2021. № 4(20). С. 334–341.

114. Михайлюк Р. Концептуальні засади механізму управління фінансовою стійкістю комерційних банків. *Світ фінансів*. 2017. Випуск 3-4 (4-5). С. 21-32.

115. Михайлюк Р. В. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 20 с.

116. Надь Н. М. Застосування багатофакторного регресійного аналізу у моделюванні економічних процесів. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка*. 2010. Вип. 30. С. 63-66.

117. Нікольчук Ю. М., Лопатовська О. О. Організаційно-економічний механізм управління фінансовою стійкістю комерційного банку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 1. С. 217-221.

118. Об'єднані результатами. Річний звіт АТ КБ «ПриватБанк» за 2023 рік. https://d2z9uwnt8eubh7.cloudfront.net/media/static_files/2023_Integrated_Report_PrivatBank.pdf (дата звернення: 19.07.2024).

119. Оцінка стійкості банків України. 2023 рік. *Національний банк України*. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Resilience_Assessment_Results_2023.pdf?v=7 (дата звернення: 19.07.2024).

120. Павленко Л. Д., Шкромада Д. Ю., Соколенко К. О. Класифікаційна система факторів забезпечення фінансової стійкості банку в сучасних умовах. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7041> (дата звернення: 01.09.2024).

121. Парій В. М., Гонтар К. В. Фінансова стійкість комерційного банку: теоретичний аспект. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2014. № 47. С.127-131.

122. Про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп: Положення, затверджене постановою правління НБУ 18.07.2019 № 95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-19#Text>.

123. Про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Положення, затверджене постановою правління НБУ 11.06.2018 № 64 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення: 12.04.2024).

124. Пшик Б. І. Антикризове управління у фінансовій діяльності банку: теоретико-методологічні аспекти. *Вісник Університету банківської справи*. 2017. № 2. С. 50–54.

125. Рисін В. В., Біда А. П. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8731> (дата звернення: 28.05.2024).

126. Річний звіт за 2018 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/year_zvit_05_05.pdf (дата звернення: 28.08.2023).

127. Річний звіт за 2019 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: <https://static.privatbank.ua/files/R%D1%96chnij+zv%D1%96t+za+2019rg..pdf> (дата звернення: 28.08.2024).

128. Річний звіт за 2021 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf (дата звернення: 28.08.2024).

129. Річний звіт за 2022 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092022.pdf (дата звернення: 28.08.2024).

130. Річний звіт за 2023 рік. АТ КБ «ПриватБанк». URL: https://static.privatbank.ua/files/doc2_09092023.pdf (дата звернення: 28.08.2024).

131. Сас Х. І. Роль і значення антикризових стратегій для комерційного банку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. Вип. 10(2). С. 88-91.

132. Сафронова О. М. Антикризове управління // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Антикризове управління](https://vue.gov.ua/Антикризове_управління) (дата звернення: 26.10.2024).

133. Семенов А., Чухно Р., Нейман Є., Кайлюк О. Теоретичні аспекти впливу цифрової трансформації на фінансову стійкість банків. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. № 3 (12). С. 69-75. <https://doi.org/10.32782/dees.12-12>

134. Синюк А. О. Оцінювання фінансової стійкості банків з використанням бізнес-моделей. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2018. № 2. С. 176-187.

135. Сирота В. С. Функціональні та інституційні аспекти антикризового менеджменту в банківських установах України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Київ, 2015. 19 с.

136. Сіняговський Ю. В. Заходи відновлення діяльності банків України в умовах війни. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2023. № 5 (73), 1 т. С.80-86.

137. Скворчевський О. Є. Економетрія: текст лекції. НТУ «ХПІ», Харків, 2016. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua>.

138. Склеповий Є. В. Складові стійкості комерційного банку. *Фінанси України*. 2017. №5. С. 138–143.

139. Смиковська А. С, Грушко В. І. Фінансова стійкість банку, її оцінка та шляхи підвищення. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали міжнародної конференції* (м. Київ, 21-22 листопада 2019 р.). К.: Університет «КРОК», 2019. С. 351-355.

140. Стадник А. С. Механізм державного антикризового регулювання банківської системи : дисертація ... канд. екон. наук, спец.: 08.00.08. Суми: СумДУ, 2019. 287 с.

141. Статистика. Національний банк України. 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення: 28.08.2024).

142. Статут АТ КБ «ПриватБанк»: затверджено постановою КМУ від 05.06.2019 № 594 (в редакції постанови КМУ від 14.08.2019 № 712). URL: https://static.privatbank.ua/statut_privatbank.pdf (дата звернення: 28.08.2024).

143. Стрес-тестування банків України. 2021 рік. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stress_Test_Results_2021.pdf?v=4 (дата звернення: 28.08.2024).

144. Тарасенко І. В. Шляхи забезпечення фінансової стійкості банку. ББК: У. 29, 168.
145. Тохтамиш Т.О., Буканова О.С. Теоретичні аспекти антикризового управління в банку. Інфраструктура ринку. 2019. № 39. С. 665-671.
146. Федішин М.П., Чеботар О. С. Фінансова стійкість комерційного банку як необхідна умова його ефективного функціонування. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 70. С. 165-170.
147. Фещенко О. Л., Сініцин О. О. Механізм комплексного управління та забезпечення фінансової стійкості банку. *Наукові праці МАУП*. 2014. Вип. 2(41). С. 133-140.
148. Франтовський Є. М., Батрак О. В. Стрес-тестування фінансових установ та його удосконалення. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: «Економічні науки»*. 2023. №4. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-4>.
149. Цимбалюк М. С. Механізм забезпечення фінансової стійкості банку: кваліфікаційна робота ... магістр, спец.: 072. Київ, 2020. 180 с.
150. Швайко Ю., Костогриз В. Антикризове управління банком та стрес-тестування як інструмент його реалізації. *Розвиток фінансових відносин суб'єктів господарювання в умовах динамічного зовнішнього середовища: тези Інтернет-конференції (15 листопада 2018 р.)*. Житомир, 2018. С. 131-133. <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/301.pdf>
151. Шевцова О.Й., Горбунова Ю.Р. Управління фінансовою стійкістю банку. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 4 (80). С. 104-111.
152. Шпачук В. В. Державне антикризове управління банківською системою: теорія, методологія, практика : монографія. К. : Акад. муніцип. упр., 2012. 302 с.
153. Ямкова Ю. А., Павлюк К. В. Сутність фінансової стійкості комерційного банку. *Наука й економіка*. 2011. № 2(22). С. 52-59.
154. Яременко О. Р., Беренич А. В. Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 20. С. 918-924.

ДОДАТКИ

Класифікація факторів впливу на ФСБ

Таблиця А.1

Ознаки типологізації факторів впливу на ФСБ

№	Ознака	Група факторів	Характеристика
1	2	3	4
1	Інтенсивність взаємодії	Пов'язані	реалізація одного фактору зумовила дію іншого
		Не пов'язані	фактори не пов'язані між собою
2	Рівень	Першого рівня	базові є безпосередньою причиною зміни рівня ФСБ і є базовим об'єктом впливу
		Другого рівня	похідні являють собою опосередкований результат впливу первинних факторів ФСБ
		Третього рівня	дають додаткові характеристики похідним факторам
3	Місце виникнення	Внутрішні	залежать від діяльності банку
		Зовнішні	не залежать від діяльності банку
4	Важливість результату	Основні	значно впливають на ФСБ
		Другорядні	незначно впливають на ФСБ
5	Характер впливу	Екстенсивні	результатом впливу є кількісний приріст ФСБ
		Інтенсивні	результатом впливу є якісний приріст ФСБ
6	термін використання	Поточні	змінюють ФСБ у поточний момент
		Перспективні	можуть змінювати ФСБ у майбутньому
7	Спосіб виявлення	Явні	можуть бути виявлені в результаті експрес-аналізу діяльності банку
		Приховані	можуть бути виявлені за поглибленого аналізу діяльності банку
8	Час дії	Постійні	характер впливу на ФСБ з часом суттєво не змінюється
		Змінні	характер впливу на ФСБ постійно змінюється
		Форс-мажорні	характер впливу на ФСБ є непередбачуваним
9	Масштаб прояву	Загальні	впливають на фінансову стійкість усіх національних економічних агентів
		Специфічні	впливають на фінансову стійкість банківського сектора
		Індивідуальні	впливають на окремих банків
10	Можливість виміру впливу	Вимірювані	вплив може бути кількісно оцінено
		Не вимірювані	вплив не можливо кількісно оцінити
11	Період впливу	Реальні	наявні в цей момент
		Потенційні	можуть з'явитись та будуть впливати в майбутньому
12	Структура	Прості	не можливо розкласти на окремі елементи
		Складні	фактори може бути проаналізовано за складовими елементами
13	Колектив	Суб'єктивні	залежать від менеджменту банку
		Об'єктивні	не залежать від менеджменту

Продовження таблиці А.1

1	2	3	4
14	Властивості явищ	Кількісні	показують кількісну визначеність явищ
		Якісні	визначають внутрішні якості, ознаки та особливості явищ
15	Рівень ієрархії	Первинні	безпосереднього впливу на ФСБ
		Вторинні	опосередкованого впливу на ФСБ
16	Можливість управління й контролю	Керовані та контрольовані	пов'язані з реалізацією планів, є результатом управлінських впливів
		Некеровані й неконтрольовані	пов'язані зі змінами в зовнішньому середовищі
17	Ступінь корисності	Фактори - стимулятори	фактори, що зі збільшенням підвищують рівень ФСБ
		Фактори - дестимулятори	фактори, що зі збільшенням зменшують рівень ФСБ

Інструментарій аналізу фінансової стійкості банку

Таблиця Б.1

Методи та моделі аналізу ФСБ

Класифікація моделей та методів		Методи моделювання		
		Структурних зв'язків елементів		Причинно-наслідкових зв'язків
		У просторі (статичні)	У часі (динамічні)	У розвитку (генетичні)
Статистичні	Традиційні статистичні моделі і методи	відносні, середні величини, індексний метод	динамічні моделі та прогноз на основі часових рядів	лінійний та нелінійний регресійний аналіз, кореляційний аналіз, багатомірний статистичний аналіз (лінійний та нелінійний дискримінантний аналіз, кластер-аналіз, компонентний аналіз, факторний аналіз), методи, засновані на нечітких множинах
	Моделі і методи математичної статистики	дисперсійний аналіз, метод головних компонент, коваріаційний аналіз, метод об'єкто-періодів, кластерний аналіз, трансформаційний аналіз, метод Монте-Карло, марковські процеси		
	З використанням класифікованої вибірки	параметричні	дискримінантний аналіз, пробіт- та логіт-моделі бінарного та множинного вибору	
		непараметричні	методи, засновані на використанні непараметричних оцінок умовних густин розподілу, включаючи ядерні оцінки Розенблатта-Парзена (класифікатор Розенблатта-Парзена) та оцінки за методом k найближчих сусідів; алгоритми класу Data Mining	
	З використанням некласифікованої вибірки	алгоритми кластерного аналізу		
Економіко-математичні	Математичні моделі	метод аналогій		
	Методи та моделі математичного програмування	-	методи лінійного, нелінійного, динамічного, опуклого програмування	
	Системного аналізу	методи теорії графів, дерев, баєсівського аналізу		
	Економічної кібернетики	методи нейронних мереж, еволюційного та генетичного програмування, синергетичні методи		
Фінансові	Горизонтальний (трендовий)			
	Вертикальний (структурний)			
	Коефіцієнтний			
	Порівняльний			

Джерело: [136]

Таблиця Б.2

Перелік коефіцієнтів, що характеризують фінансові параметри ФСБ та можуть виступати як індикатори зростання кризового потенціалу

Порядок розрахунку	Характеристика
1	2
Капіталізація	
Нормативи капіталу.	можливість визначити, який рівень капіталу має банк та який рівень коштів знаходиться в розпорядженні банку умовно-постійно
Буфери капіталу	
Розмір статутного капіталу.	
Співвідношення нерозподіленого прибутку та фондів, що формуються за рахунок прибутку, до регулятивного капіталу	
(Власний капітал + відрахування до резервів на покриття втрат за активами) / (Загальні активи – нематеріальні активи)	
(Власний капітал + відрахування до резервів на покриття втрат за активами) / клієнтське та короткострокове фінансування	
(Власний капітал + відрахування до резервів на покриття втрат за кредитами) / кредити	
(Власний капітал + відрахування до резервів на покриття втрат за активами) / загальні активи	
(Власний капітал + відрахування до резервів на покриття втрат за активами) / загальні зобов'язання	
(Власний капітал + відрахування до резервів на покриття втрат за активами) / сукупні активи, зважені за ступенем ризику	
(Регулятивний капітал – капітал 1-го рівня) / (загальні активи – нематеріальні активи)	
(Регулятивний капітал – капітал 1-го рівня) / необоротні активи	
(Регулятивний капітал – капітал 1-го рівня) / кредити	
(Регулятивний капітал – капітал 1-го рівня) / загальні активи	
(Регулятивний капітал – капітал 1-го рівня) / загальні зобов'язання	
Основні фонди / клієнтське та короткострокове фінансування	
Основні фонди / загальні активи	
Основні фонди / загальні зобов'язання	
Інвестиції у власний капітал / сукупний капітал	
Регулятивний капітал / (загальні активи – нематеріальні активи)	
Регулятивний капітал / клієнтське та короткострокове фінансування	
Регулятивний капітал / необоротні активи	
Регулятивний капітал / кредити	
Регулятивний капітал / сукупні активи	
Регулятивний капітал / сукупні зобов'язання	
Регулятивний капітал / сукупні активи, зважені за ступенем ризику	
Субординований борг / сума основних фондів	
Капітал 1-го рівня / сукупні активи – нематеріальні активи	
Капітал 1-го рівня / необоротні активи	
Капітал 1-го рівня / кредити	
Капітал 1-го рівня / загальні активи	
Капітал 1-го рівня / загальні зобов'язання	
Капітал 1-го рівня / загальні активи, зважені за ступенем ризику	
Загальний капітал / загальні активи	

Продовження таблиці Б.2

1	2
Ліквідність	
Нормативи ліквідності	можливість визначити, наскільки є збалансованою ресурсна база та активи за строками та можливість банку своєчасно виконати свої зобов'язання
Непередбачені відпливи коштів клієнтів у значних сумах.	
Вартість фінансування	
Середня строковість фінансування	
Депозити / загальні зобов'язання	
Ліквідні активи / загальні активи	
Ліквідні активи / сума депозитів	
Ліквідні активи / клієнтське та короткострокове фінансування	
Кредити / депозити клієнтів	
Кредити/загальні активи	
Кредити / загальні активи	
Рентабельність	
(Прибуток до оподаткування + резерви на покриття втрат за активами) / сукупна виручка	можливість визначити наскільки стабільно діяльність банку є прибутковою до врахування витрат за можливими ризиками та після
(Сукупні витрати – процентні витрати) / (Сукупні активи – нематеріальні активи)	
(Сукупні витрати – процентні витрати) / клієнтське та короткострокове фінансування	
(Сукупні витрати – процентні витрати) / власний капітал	
(Сукупні витрати – процентні витрати) / необоротні активи	
(Сукупні витрати – процентні витрати) / кредити	
(Сукупні витрати – процентні витрати) / загальні активи	
(Сукупні витрати – процентні витрати) / загальні зобов'язання	
(Сукупні витрати – процентні витрати) / сукупна виручка	
Процентні витрати / депозити	
Процентні витрати / загальні зобов'язання	
Процентні витрати / сукупні витрати	
Процентний дохід / процентні витрати	
Чистий дохід / (загальні активи – нематеріальні активи)	
Чистий дохід / клієнтське та короткострокове фінансування	
Чистий дохід / власний капітал	
Чистий дохід / необоротні активи	
Чистий дохід / кредити	
Чистий дохід / загальні активи	
Чистий дохід / дохідні активи	
Чистий дохід / сукупні витрати	
Чистий дохід / загальні зобов'язання	
Чистий дохід / сукупна виручка	
Чистий дохід / загальні активи, зважені за ступенем ризику	
Чиста процентна маржа	
Чистий процентний дохід / власний капітал	
Чистий процентний дохід / кредити	
Чистий процентний дохід / загальні активи	
Чистий процентний дохід / дохідні активи	
Чистий процентний дохід / сукупні витрати	
Чистий процентний дохід / загальні зобов'язання	
Непроцентний дохід / середній розмір активів	

Продовження таблиці Б.2

1	2
Інші операційні доходи / кредити	
Інші операційні доходи / загальні активи	
Інші операційні доходи / дохідні активи	
Інші операційні доходи / сукупні витрати	
Інші операційні доходи / загальні зобов'язання	
Інші операційні доходи / сукупна виручка	
Інші операційні доходи / загальні активи, зважені за ступенем ризику	
Прибуток до оподаткування / чистий дохід	
Прибуток до оподаткування / (загальні активи – нематеріальні активи)	
Прибуток до оподаткування / клієнтське та короткострокове фінансування	
Прибуток до оподаткування / власний капітал	
Прибуток до оподаткування / кредити	
Прибуток до оподаткування / загальні активи	
Прибуток до оподаткування / дохідні активи	
Прибуток до оподаткування / сукупні витрати	
Прибуток до оподаткування / загальні зобов'язання	
Прибуток до оподаткування / сукупна виручка	
Рентабельність активів (ROA)	
Рентабельність власного капіталу (ROE)	
Сукупні витрати / (загальні активи – нематеріальні активи)	
Сукупні витрати / клієнтське та короткострокове фінансування	
Сукупні витрати / власний капітал	
Сукупні витрати / необоротні активи	
Сукупні витрати / кредити	
Сукупні витрати / загальні активи	
Сукупні витрати / дохідні активи	
Сукупні витрати / загальні зобов'язання	
Сукупні витрати / сукупна виручка	
Сукупні витрати / загальні активи, зважені за ступенем ризику	
Сукупні операційні витрати / загальні активи	
Сукупні операційні витрати / дохідні активи	
Сукупний операційний дохід / власний капітал	
Сукупний операційний дохід / загальні активи	
Сукупний операційний дохід / дохідні активи	
Сукупний операційний дохід / сукупні витрати	
Сукупний операційний дохід / загальні зобов'язання	
Сукупні витрати / сукупна виручка	
Сукупні витрати / загальні активи, зважені за ступенем ризику	
Сукупна виручка / (загальні активи – нематеріальні активи)	
Сукупна виручка / клієнтське та короткострокове фінансування	
Сукупна виручка / власний капітал	
Сукупна виручка / необоротні активи	
Сукупна виручка / кредити	
Сукупна виручка / загальні активи	
Сукупна виручка / дохідні активи	

Продовження таблиці Б.2

1	2
Якість активів	
Співвідношення суми непрацюючих активів до загальної суми активів, за якими оцінюється ризик	можливість зробити висновок про якість кредитного портфелю та розмір ризиків, пов'язаних з можливим неповерненням активів, внаслідок чого ризиків невиконання банком своїх зобов'язань вчасно
Темпи зростання непрацюючих активів	
Значні втрати внаслідок дефолту великих боржників/контрагентів	
Співвідношення загального обсягу резервів до загального обсягу непрацюючих активів	
Співвідношення суми непрацюючих активів/реструктуризованої заборгованості до регулятивного капіталу	
Суттєва концентрація непрацюючих кредитів в галузевих/регіональних сегментах	
Відрахування до резервів на покриття втрат за кредитами / кредити	
Відрахування до резервів на покриття втрат за кредитами / чистий процентний дохід	
Відрахування до резервів на покриття втрат за кредитами / загальні активи	
Відрахування до резервів на покриття втрат за кредитами/ чистий дохід	
Резерви на покриття втрат за кредитами / сума наданих кредитів	
Резерви на покриття втрат за кредитами / (кредити + відрахування до резервів на покриття втрат за кредитами)	
Резерви на покриття втрат за кредитами / кредити	
Резерви на покриття втрат за кредитами / проблемні кредити	
Резерви на покриття втрат за кредитами / загальні активи, зважені з урахуванням ризику	
Чисті списання / середній сукупний обсяг наданих кредитів	
Чисті списання / чистий дохід до відрахувань у резерви на покриття втрат за кредитами	
Чисті списання / кредити	
Чисті списання / сукупні активи	
Проблемні кредити / (сукупний капітал + резерви на покриття втрат за кредитами)	
Проблемні кредити / (кредити + відрахування до резервів на покриття втрат за кредитами)	
Проблемні кредити / (кредити + резерви на покриття втрат за кредитами)	
Проблемні кредити / кредити	
Проблемні кредити / власний капітал	
Загальні активи, зважені з урахуванням ризику / загальні активи	
Якість ресурсів	
Залишки коштів клієнтів на вимогу / загальні зобов'язання	можливість зробити висновок про якість ресурсів та розмір ризиків, пов'язаних з можливим їх відтоком
Строкові кошти клієнтів / загальні зобов'язання	

Джерело: складено автором за матеріалами [140]

Таблиця Б.3

Критерії визначення критичних/важливих функцій/контрагентів

Критерії	Опис
Критичні функції	Операції/послуги/види діяльності, зупинення яких може загрожувати фінансовій стабільності країни або мати негативний вплив на економіку чи окремі сегменти економіки країни.
Основні напрями діяльності	Основні напрямки діяльності та пов'язані з ними послуги, які є джерелами доходу або прибутку для банку.
Критично важливі контрагенти	1) Контрагенти, що мають значну частку в активах/зобов'язаннях/капіталі банку. 2) Контрагенти, доходи за операціями з якими становлять значну частку доходів банку. 3) Контрагенти, діяльність яких належить до пріоритетних галузей економіки України. 4) Контрагенти, операції з якими несуть значні ризики для банку.
Установи інфраструктури	Установи, учасником яких є банк і які мають вплив на забезпечення безперервної діяльності банку.

Джерело: складено автором за матеріалами [122, 123]

Таблиця Б.4

Види стрес-тестів в антикризовому управлінні ФСБ

Ознака	Види стрес-тестів
Кількість банків	одиничний
	системний (одночасний стрес-тест всіх банків, що входять до банківської системи, під керівництвом суб'єкта банківського регулювання та нагляду)
	паралельний (одночасний стрес-тест декількох банків, що здійснюються під керівництвом суб'єкта банківського регулювання та нагляду)
Методологія проведення	однофакторні (дозволяють розглядати вплив окремо взятих кризових факторів на об'єкт стрес-тестування в короткостроковій перспективі)
	багатофакторні (спрямовані на оцінку довгострокових перспектив функціонування об'єктів стрес-тестування як на мікро-, так і на макrorівнях; оцінюють потенційний вплив ряду факторів функціонування об'єктів стрес-тестування як на мікро-, так і на макrorівнях в разі настання кризової ситуації, за умови ймовірного настання такої події).
Тип сценарію	історичні (передбачають дослідження зміни стресових кризових факторів, що вже відбувалися в минулому; не враховуються характеристики ринку та інституціональних структур, що змінюються з часом)
	гіпотетичні (гіпотетичне формулювання можливих стресових факторів, що не мають аналогів в минулому, та щодо яких функціонування об'єктів стрес-тестування, як на мікро-, так і на макrorівнях найбільш уразливе)
Технологія проведення	зворотний/ реверсивний (дослідження подій, що могли б привести до істотних негативних наслідків у функціонуванні об'єкту стрес-тестування)
	прямий (дослідження потенційного впливу на функціонування об'єкту стрес-тестування низки заданих шоків (шоківих ситуацій), тобто змін у факторах ризику, що відповідають винятковим, але вірогідним подіям)
Види шоків	індивідуальні змінні (наприклад, зниження зовнішнього рейтингу боржника)
	волатильність (наприклад, коливання валютного курсу)
	кореляція (наприклад, валют, похідних фінансових інструментів)
Тип сценарію	1. Загальноринковий
	2. Властивий для банку (специфічний)
	3. Комбінований

Джерело: складено автором за матеріалами [122, 123]

Заходи антикризового регулювання фінансової стійкості банку

Таблиця В.1

Превентивні заходи антикризового регулювання ФСБ

Параметр	Опис
Активи	- перегляд системи лімітів для зниження ризику концентрацій; - збільшення буферів ліквідності; - зменшення обсягів найбільш ризикованих активних операцій; - обмеження на зростання кредитного портфеля, обмеження концентрації кредитного портфеля шляхом призупинення кредитування певних галузей чи клієнтів; - формування резервів на очікувані втрати для врахування довгострокових очікуваних втрат, визначених із використанням матриці міграції та стрес-тестування; - реструктуризація заборгованості; - робота з проблемними активами банку для покращення якості активів та зменшення їх обсягу
Витрати	- зменшення витрат (на оплату праці, скорочення чисельності працівників та інші); скорочення витрат на утримання збиткових відділень і філій, їх закриття; проведення реструктуризації;
Зобов'язання	- докапіталізація банку (додаткові внески акціонерів, емісія акцій, дроблення акцій, реінвестування прибутку); - обмеження розподілу прибутку; - обмеження надмірної залежності від певних джерел фінансування
Валютний ризик	- обмеження на кредитування в іноземних валютах; обмеження на вкладення в активи з номіналом в іноземній валюті - обмеження на запозичення в іноземній валюті; - обмеження валютної позиції
Операційні заходи	- покращення організаційної структури; - аутсорсинг; - підвищення рівня кваліфікації працівників; - моніторинг виконання нормативних законодавчих актів, у тому числі, з питань фінансового моніторингу
Маркетингові заходи	- застосування бенчмаркінгу; - проведення заходів з підвищення лояльності клієнтів; - розвиток комунікацій і зв'язків з громадськістю (акції, акційні тижні, свята, розіграші, лотереї та інші заходи, створення сторінок у соцмережах і т.д.);

Джерело: складено автором за матеріалами [122, 123]

Таблиця В.2

Реактивні заходи антикризового регулювання ФСБ

Параметр	Заходи	Переваги	Недоліки
підтримка/ відновлення рівня капіталу	випуск акцій; залучення інструментів з умовами списання/конверсії; конвертація зобов'язань перед акціонерами та іншими кредиторами у капітал; припинення виплат дивідендів акціонерам; зниження частки активів з високим ступенем ризику	збільшення капіталу для покриття можливих збитків; зменшення тиску на ліквідність	зменшення вартості акцій; ризик втрати довіри акціонерів
підтримка/ відновлення рівня ліквідності	фінансування від власників; монетизація ВЛА шляхом продажу або операцій РЕПО; підтримка ліквідності банку НБУ (до 90 днів)	забезпечення ліквідності для виконання зобов'язань	зростання короткострокових боргів; високі витрати на фінансування
скорочення витрат	скорочення витрат на маркетинг; припинення виплат бонусів; оптимізація чисельності персоналу	зменшення витрат і підвищення ефективності	зниження мотивації персоналу; ризик втрати кваліфікованих працівників
з реорганізації	злиття, приєднання виділення/поділ банку	збільшення ефективності	високі витрати на інтеграцію
з реструктуризації	реструктуризація активів і зобов'язань	зменшення боргового навантаження; зниження ризиковості активів	можливий негативний вплив на баланс банку; необхідність узгодження з кредиторами/ постачальниками ресурсів
з продажу активів	продаж нерухомого майна, кредитів, цінних паперів, інвестицій у дочірні компанії	швидке отримання коштів	втрати на реалізації; погіршення якості балансу через продаж якісних активів
з припинення здійснення операцій	часткове або повне припинення окремих видів діяльності	зменшення витрат на нерентабельні операції; зосередження на основних напрямках діяльності	ризик втрати клієнтів і доходів; потреба у зміні бізнес-моделі
маркетингові інструменти	підвищення рівня лояльності клієнтів шляхом розробки спеціальних нових кредитних і депозитних продуктів, проведення акцій, програм лояльності, розіграшів та ін.	підвищення рівня лояльності клієнтів, збільшення прибутковості за рахунок зростання клієнтської бази	зростання витрат; ризик невдалий продуктів чи акцій
операційні	оптимізації організаційно-функціональної структури банку, управління кадровим потенціалом, інформаційними технологіями	підвищення ефективності та продуктивності; оптимізація витрат; покращення якості обслуговування клієнтів	витрати часу та ресурсів на впровадження; тимчасове зниження ефективності

Джерело: складено автором за матеріалами [122, 123]

Аналіз зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця Г.1

Склад та динаміка зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

	Кошти отримані від НБУ	Кошти банків	Кошти клієнтів	у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	у тому числі кошти на вимогу	у тому числі кошти фізичних осіб	у тому числі кошти на вимогу	Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або	Боргові цінні папери, емітовані банком	Інші залучені кошти	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	Відстрочені податкові зобов'язання	Резерви за зобов'язаннями	Інші фінансові зобов'язання	Інші зобов'язання	Субординований борг	Усього зобов'язань
01.01.2018	2393520	233849	208565760	40467784	27744538	168058211	50203337	0	2029	337827	0	107615	2277576	7748144	1425029	362413	233453763
01.01.2019	9817139	194872	224951854	47391950	35956828	177382150	66877530	0	2129	333266	0	152624	2407723	10491908	1992882	230721	250575117
01.01.2020	7720807	201143	231386432	50195106	39550501	181013289	81667279	0	2228	285096	0	139318	2362996	13682046	3599573	197372	259577012
01.01.2021	0	2243	309536166	84236876	69333049	225042942	122470412	0	2327	340323	0	163888	10687483	8591292	4556324	235607	334115653
01.01.2022	0	2532	321705424	95089824	82583290	226373290	136601788	0	2427	328330	0	159146	3650326	10617547	3949108	227304	340642144
01.01.2023	0	329	464871501	130327371	116118269	333937113	243427296	0	2528	567788	2972075	0	5803423	13222380	4140466	304719	491885208
01.01.2024	0	486	549686644	157329253	144632730	391513964	314201681	0	2628	3087561	25790403	0	5437546	13063856	4383015	316500	601768639
01.07.2024	0	1059	549440121	142872468	128498086	405743443	324743770	4874	2667	4977750	3327315	796544	5891922	25983743	4061298	337479	594824772
Абсолютне відхилення	-	-232791	340874361	102404683	100753548	237685231	274540433	4874	638	4639923	3327315	688929	3614346	18235599	2636269	-24934	361371009
Темп приросту	-100,00	-99,55	163,44	253,05	363,15	141,43	546,86		31,46	1373,46		640,18	158,69	235,35	185,00	-6,88	154,79

Джерело: складено автором за матеріалами [32, 126-130]

Таблиця Г.2

Структура зобов'язань АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

	Кошти отримані від НБУ	Кошти банків	Кошти клієнтів	у тому числі кошти суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ	у тому числі кошти на вимогу	у тому числі кошти фізичних осіб	у тому числі кошти на вимогу	Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	Боргові цінні папери, емітовані банком	Інші залучені кошти	Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	Відстрочені податкові зобов'язання	Резерви за зобов'язаннями	Інші фінансові зобов'язання	Інші зобов'язання	Субординований борг	Усього зобов'язань
01.01.2018	5,31	0,10	89,34	17,33	11,88	71,99	21,50	0,00	0,00	0,14	0,00	0,05	0,98	3,32	0,61	0,16	100,00
01.01.2019	3,92	0,08	89,77	18,91	14,35	70,79	26,69	0,00	0,00	0,13	0,00	0,06	0,96	4,19	0,80	0,09	100,00
01.01.2020	2,97	0,08	89,14	19,34	15,24	69,73	31,46	0,00	0,00	0,11	0,00	0,05	0,91	5,27	1,39	0,08	100,00
01.01.2021	0,00	0,00	92,64	25,21	20,75	67,35	36,66	0,00	0,00	0,10	0,00	0,05	3,20	2,57	1,36	0,07	100,00
01.01.2022	0,00	0,00	94,44	27,91	24,24	66,45	40,10	0,00	0,00	0,10	0,00	0,05	1,07	3,12	1,16	0,07	100,00
01.01.2023	0,00	0,00	94,51	26,50	23,61	67,89	49,49	0,00	0,00	0,12	0,60	0,00	1,18	2,69	0,84	0,06	100,00
01.01.2024	0,00	0,00	91,35	26,14	24,03	65,06	52,21	0,00	0,00	0,51	4,29	0,00	0,90	2,17	0,73	0,05	100,00
01.07.2024	0,00	0,00	92,37	24,02	21,60	68,21	54,59	0,00	0,00	0,84	0,56	0,13	0,99	4,37	0,68	0,06	100,00

Джерело: складено автором за матеріалами [32, 126-130]

Додаток Д

Аналіз активів АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця Д.1

Склад та динаміка активів АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

Дата	Грошові кошти та їх еквіваленти		Цінні папери, що рефінансуються НБУ		Кошти в інших банках		Кредити та заборгованість клієнтів		Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		Цінні папери, які обліковуються за амортизованою собівартістю		Інвестиції		Основні засоби та нематеріальні активи		Інші активи		Загальні активи, усього	Чисті активи, усього
	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %	Сума, тис грн	Частка %		
01.01.2018	19696688	7,60	34434985	13,29	7936858	3,06	38117628	14,71	90223779	34,83	39174790	15,12	1008492	0,39	3276639	1,26	25191616	9,72	491715950	259061473
01.01.2019	22345331	7,92	86244441	30,58	5069731	1,80	52019975	18,44	79298866	28,12	14537748	5,15	3487221	1,24	3793400	1,34	15240637	5,40	525247759	282037351
01.01.2020	28601098	9,11	84680230	26,96	17803067	5,67	61033321	19,43	66601740	21,20	27918084	8,89	3533531	1,12	6480513	2,06	17454359	5,56	552058120	314105943
01.01.2021	27029630	6,99	100749834	26,04	23653430	6,11	56805053	14,68	119196146	30,80	27417601	7,09	2963446	0,77	7641977	1,97	21482457	5,55	566179320	386939574
01.01.2022	28117656	6,90	93096372	22,86	25839685	6,34	70193030	17,24	129074136	31,69	26319531	6,46	2019273	0,50	7362230	1,81	25234755	6,20	582851091	407256669
01.01.2023	40566774	7,38	95716216	17,41	60233746	10,96	71355251	12,98	143919800	26,18	100242089	18,24	2184990	0,40	6617191	1,20	28837972	5,25	737413904	549674027
01.01.2024	79648102	11,60	100376470	14,62	5061458	10,93	5637763	13,93	171470647	24,97	133798041	19,49	70012	0,35	66895046	0,97	282508004	4,11	879800102	686613291
01.07.2024	92265798	13,63	104351819	15,41	0948297	10,48	04515026	15,44	175182859	25,87	102350970	15,12	69763,8	0,35	6630450	0,98	184805572	2,73	872402422	677095539
Абсолютне відхилення	72569110	6,03	69916834	2,12	63011439	7,42	66397398	0,73	84959080	-8,96	63176180	0,00	1361271,8	-0,04	3353811	-0,28	6711059,4	-6,99	80686472	418034066
Темп приросту	368,43	79,30	203,04	15,96	793,91	242,43	174,19	4,93	94,16	-25,72	161,27	-0,03	134,98	-10,26	102,36	22,28	-26,64	71,92	77,42	161,36

Джерело: складено автором за матеріалами [32, 126-130]

Аналіз якості кредитного портфеля АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця Е.1

Динаміка показників кредитного ризику портфеля фізичних осіб АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

Дата	Показник	Абсолютне значення, в розрізі ймовірності дефолту позичальника, тис. грн					Питома вага, в розрізі ймовірності дефолту, %				
		Клас позичальника					Клас позичальника				
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
01.01. 2019	Сума кредитної заборгованості	39864200	147779	418704	257299	28942284	57,25	0,21	0,60	0,37	41,57
	Кредитний ризик	878 227	21 632	144 998	164 941	26261413	3,20	0,08	0,53	0,60	95,60
01.01. 2020	Сума кредитної заборгованості	47 795 923	78 681	359 049	240 805	26345741	63,88	0,11	0,48	0,32	35,21
	Кредитний ризик	916 731	15 445	118 153	148 100	25897873	3,38	0,06	0,44	0,55	95,58
01.01. 2021	Сума кредитної заборгованості	45 047 358	68 643	205 608	145 454	13103531	76,91	0,12	0,35	0,25	22,37
	Кредитний ризик	839 591	8 688	66 152	85 518	12717128	6,12	0,06	0,48	0,62	92,71
01.01. 2022	Сума кредитної заборгованості	57 752 630	92 187	241 038	154 555	9 904 405	84,75	0,14	0,35	0,23	14,53
	Кредитний ризик	1 046 765	7 256	77 291	88 281	9 622 732	9,65	0,07	0,71	0,81	88,75
01.01. 2023	Сума кредитної заборгованості	50 553 058	141 112	580 382	378 479	9373866	82,84	0,23	0,95	0,62	15,36
	Кредитний ризик	924 338	13 454	186 134	232 237	7786679	10,11	0,15	2,04	2,54	85,17
01.01. 2024	Сума кредитної заборгованості	69 037 919	622 218	393 426	276 555	8 328 519	87,77	0,79	0,50	0,35	10,59
	Кредитний ризик	1 382 589	21 426	115 341	151 221	7 838 649	14,54	0,23	1,21	1,59	82,43
01.07. 2024	Сума кредитної заборгованості	77 221 705	1 203 297	549 822	305 513	8 312 618	88,16	1,37	0,63	0,35	9,49
	Кредитний ризик	1 529 016	33 383	155 227	164 355	7 784 014	15,82	0,35	1,61	1,70	80,53

Джерело: розраховано автором за матеріалами [32]

Таблиця Е.2

Динаміка кредитного ризику корпоративного портфеля АТ КБ «ПриватБанк» з 01.01.18 по 01.07.24

Дата	Показник	Абсолютне значення, в розрізі ймовірності дефолту позичальника, тис. грн										Питома вага, в розрізі ймовірності дефолту, %		
		Клас позичальника										Клас позичальника		
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2-8	9-10
01.01.2019	Сума кредитної заборгованості	1877508	5652870	15589739	17475917	6267841	5407418	1008	402581	6216828	54149586	1,44	2,21	96,35
	Кредитний ризик	6181	78558	433285	529328	291539	5084	00	45636	1079331	38702157	0,12	0,08	99,8
01.01.2020	Сума кредитної заборгованості	3216409	791665	2399272	907800	562940	43119	193903	54875	43188	215882004	1,95	2,53	95,52
	Кредитний ризик	253413	9669	109130	15402	18366	169	28022	1546	23202	214613692	0,15	0,11	99,74
01.01.2021	Сума кредитної заборгованості	4350223	1614652	2224892	1184410	554708	28836	32205	6867	217920	212850775	2,36	3,3	94,35
	Кредитний ризик	321678	44082	106238	58770	12987	3090	1481	1908	66513	212813856	0,16	0,11	99,72
01.01.2022	Сума кредитної заборгованості	4203194	1111458	2646200	1092210	715520	287532	7326	25062	292011	168092369	3,82	3,12	93,06
	Кредитний ризик	274115	10211	136314	15919	16021	7078	557	6197	88231	168020539	0,2	0,12	99,68
01.01.2023	Сума кредитної заборгованості	6758084	1302850	3205491	813728	153961	15519	15574	18886	167094	164628979	8,29	3,99	87,72
	Кредитний ризик	337581	15249	157334	12037	6229	48	87	1096	13445	164592342	0,43	0,21	99,36
01.01.2024	Сума кредитної заборгованості	20 009 589	1 746 295	5 886 728	957 978	403 181	38 644	48 531	00	118 407	171 605 805	9,96	4,52	85,51
	Кредитний ризик	836 593	15 504	290 272	23 704	22 864	4 370	1 809	00	1 065	171 270 887	0,49	0,21	99,31
01.07.2024	Сума кредитної заборгованості	17 929 837	3 190 489	5 506 542	1 011 963	770 686	283 439	156	51 112	248 186	172 619 676	8,89	5,36	85,74
	Кредитний ризик	679 250	35 049	296 095	31 889	21 017	22 272	19	3 135	105 580	172 275 478	0,39	0,24	99,37

Джерело: розраховано автором за матеріалами [32]

**Інформаційна база визначення рівня фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» на основі оцінки впливу
зовнішніх та внутрішніх факторів**

Таблиця Ж.1

Вхідні дані для моделювання впливу внутрішніх факторів на ФСБ АТ КБ «ПриватБанк»

	capad	leverage	mult	dolarpas	dolaract	opt	rozdrub	liquid	npl	NPL	efvytr	nonpercent	percet	concent	legalcred	indcredit	zscore
2009	11,93	7,38	8,38	54,54	45,28	18,43	45,28	16,58	13,70	13,70	92,11	23,14	76,86	78,04	62,28	15,76	0,04
2010	10,47	8,55	9,55	54,52	53,93	16,10	53,93	16,58	11,40	11,40	92,11	23,14	76,86	78,04	62,28	15,76	0,04
2011	11,54	7,67	8,67	57,98	54,72	9,26	54,72	13,71	15,90	15,90	93,15	24,92	75,08	73,22	57,60	15,62	0,03
2012	10,61	8,42	9,42	57,77	55,71	12,18	55,71	17,25	20,80	20,80	92,16	20,73	79,27	65,96	54,88	11,08	0,03
2013	9,47	9,56	10,56	48,24	54,96	12,15	54,96	17,35	15,50	15,50	91,69	15,56	84,44	66,46	55,38	11,08	0,04
2014	11,09	8,01	9,01	49,40	59,22	19,92	59,22	12,40	12,20	12,20	96,67	9,90	90,10	2,00	66,15	14,77	0,02
2015	10,38	8,64	9,64	51,09	58,42	11,99	58,42	23,49	14,60	14,60	99,44	29,32	70,68	70,20	58,80	11,40	0,01
2016	5,76	16,37	17,37	50,41	72,84	1,46	72,84	8,48	76,70	76,70	-376,20	32,73	67,27	54,80	46,35	8,44	-3,77
2017	5,21	9,12	19,20	41,28	71,99	0,40	71,99	12,62	87,60	87,60	155,06	44,73	55,27	54,80	43,39	11,41	-0,31
2018	5,99	7,96	16,69	35,68	70,79	0,30	70,79	21,64	83,40	83,40	61,81	40,71	59,29	55,95	43,12	12,83	0,14
2019	9,88	4,76	10,12	29,55	69,73	0,26	69,73	23,74	78,40	78,40	52,18	50,38	49,62	53,90	40,90	13,00	0,21
2020	9,33	6,33	10,72	30,84	67,35	0,17	67,35	26,75	74,00	74,00	67,30	54,84	45,16	41,44	31,68	9,76	0,16
2021	11,43	5,11	8,75	26,69	66,45	0,16	66,45	25,23	69,90	69,90	65,85	48,27	51,73	41,96	31,35	10,61	0,19
2022	7,84	8,51	12,76	29,28	67,89	0,18	67,89	26,65	69,20	69,20	61,26	51,19	48,81	38,78	29,76	9,02	0,18
2023	12,36	7,09	8,09	29,67	65,06	0,05	68,21	29,02	63,00	63,00	62,34	54,05	45,95	31,67	23,60	8,07	0,19

Джерело: розраховано автором за матеріалами [32, 126-130]

Таблиця Ж.2

Нормалізовані дані для моделювання впливу внутрішніх факторів на ФСБ АТ КБ «ПриватБанк»

	capad	leverage	mult	dolarpas	dolaract	opt	rozdrib	liquid	NPL	efvytr	nonpercent	percet	concent	legalcred	indcredit	zscore
2009	1,06	-0,34	-0,83	1,01	-2,13	1,57	-2,13	-0,47	-1,09	0,33	-0,81	0,81	1,23	1,15	1,52	0,24
2010	0,41	0,12	-0,50	1,01	-1,05	1,25	-1,06	-0,47	-1,16	0,33	-0,81	0,81	1,23	1,15	1,52	0,24
2011	0,89	-0,22	-0,75	1,31	-0,95	0,32	-0,96	-0,95	-1,02	0,34	-0,69	0,69	0,98	0,79	1,46	0,22
2012	0,47	0,07	-0,53	1,30	-0,83	0,72	-0,84	-0,36	-0,86	0,33	-0,97	0,97	0,62	0,58	-0,33	0,23
2013	-0,04	0,52	-0,20	0,45	-0,92	0,72	-0,93	-0,35	-1,03	0,32	-1,33	1,33	0,64	0,62	-0,32	0,23
2014	0,69	-0,09	-0,65	0,56	-0,39	1,77	-0,41	-1,17	-1,14	0,36	-1,71	1,71	-2,63	1,44	1,13	0,22
2015	0,37	0,16	-0,47	0,70	-0,49	0,69	-0,51	0,67	-1,06	0,39	-0,38	0,38	0,83	0,88	-0,20	0,20
2016	-1,70	3,20	1,77	0,64	1,32	-0,73	1,28	-1,82	0,96	-3,66	-0,15	0,15	0,05	-0,06	-1,36	-3,71
2017	-1,94	0,35	2,29	-0,16	1,22	-0,88	1,17	-1,13	1,32	0,86	0,67	-0,67	0,05	-0,29	-0,20	-0,13
2018	-1,59	-0,11	1,57	-0,66	1,07	-0,89	1,03	0,37	1,18	0,07	0,40	-0,40	0,11	-0,31	0,36	0,34
2019	0,15	-1,36	-0,33	-1,20	0,93	-0,90	0,90	0,72	1,02	-0,01	1,06	-1,06	0,00	-0,48	0,43	0,41
2020	-0,10	-0,75	-0,16	-1,09	0,64	-0,91	0,60	1,21	0,88	0,11	1,37	-1,37	-0,63	-1,17	-0,85	0,36
2021	0,84	-1,23	-0,73	-1,46	0,52	-0,91	0,49	0,96	0,74	0,10	0,92	-0,92	-0,60	-1,20	-0,51	0,39
2022	-0,77	0,11	0,43	-1,23	0,70	-0,91	0,67	1,20	0,72	0,06	1,12	-1,12	-0,76	-1,32	-1,14	0,38
2023	1,25	-0,45	-0,92	-1,19	0,35	-0,92	0,71	1,59	0,52	0,07	1,31	-1,31	-1,12	-1,79	-1,51	0,39

Джерело: розраховано автором

Таблиця Ж.3

Вхідні дані для моделювання впливу зовнішніх факторів на ФСБ АТ КБ «ПриватБанк»

	P_{Stab}	P_{Ef}	$P_{Quality}$	P_{Cor}	E_{EFI}	E_{GCI}	F_{Inf}	F_{rate}	S_{HDI}	$S_{GiniIndex}$	D_I	D_{GII}	$Ecol_{EPI}$
2010	0,01	-0,82	-0,45	-1,03	46,40	56,46	109,10	7,94	0,77	24,80	0,11		58,20
2011	-0,07	-0,87	-0,56	-1,09	45,80	55,73	104,60	7,96	0,77	24,60	0,12	35,01	
2012	-0,09	-0,59	-0,55	-1,12	46,10	57,14	99,80	7,99	0,77	24,70	0,14	36,10	43,40
2013	-0,78	-0,66	-0,59	-1,18	46,30	59,13	100,50	7,99	0,77	24,60	0,16	35,78	
2014	-2,02	-0,40	-0,59	-1,02	49,30	57,88	124,90	11,88	0,77	24,00	0,17	36,26	47,23
2015	-1,96	-0,55	-0,62	-1,04	46,90	59,12	143,30	21,84	0,76	25,50	0,19	36,45	
2016	-1,85	-0,61	-0,41	-0,87	46,80	57,62	112,40	25,55	0,77	25,00	0,22	35,72	79,69
2017	-1,87	-0,51	-0,28	-0,83	48,10	58,71	113,70	26,59	0,77	26,00	0,23	37,62	
2018	-1,87	-0,46	-0,26	-0,92	51,90	57,03	109,80	27,20	0,77	26,10	0,26	38,52	52,87
2019	-1,43	-0,33	-0,22	-0,80	52,30	56,99	104,10	25,85	0,77	26,60	0,30	37,40	
2020	-1,16	-0,41	-0,27	-0,83	54,90		105,00	26,96	0,76	25,60	0,34	36,32	49,50
2021	-1,13	-0,44	-0,29	-0,81	56,20		110,00	27,29	0,76		0,35	35,60	
2022	-2,00	-0,50	-0,33	-0,63	54,10		126,60	32,34	0,73		0,38	31,00	49,60

Джерело: складено автором на основі матеріалів World Bank

Таблиця Ж.4

Нормалізовані дані для моделювання впливу зовнішніх факторів на ФСБ АТ КБ «ПриватБанк»

	P_{Stab}	P_{Ef}	$P_{Quality}$	P_{Cor}	E_{EFI}	E_{GCI}	F_{Inf}	F_{rate}	S_{HDI}	$S_{GiniIndex}$	D_I	D_{GII}	$Ecol_{EPI}$
2010	1,61	-1,69	-0,25	-0,61	-0,86	-0,98	-0,28	-1,26	0	-0,54	-1,3	-19,47	0,32
2011	1,5	-1,98	-0,98	-0,96	-1,02	-1,63	-0,65	-1,26	0,54	-0,79	-1,19	-0,53	-4,5
2012	1,47	-0,28	-0,92	-1,16	-0,94	-0,39	-1,04	-1,26	0,71	-0,67	-0,97	0,06	-0,91
2013	0,6	-0,71	-1,13	-1,53	-0,88	1,36	-0,98	-1,26	0,71	-0,79	-0,75	-0,11	-4,5
2014	-0,99	0,96	-1,13	-0,56	-0,09	0,26	1	-0,84	0,71	-1,55	-0,64	0,15	-0,59
2015	-0,91	-0,02	-1,35	-0,66	-0,72	1,35	2,49	0,22	-0,18	0,34	-0,42	0,25	-4,5
2016	-0,77	-0,36	0,04	0,44	-0,75	0,03	-0,02	0,61	0,09	-0,29	-0,09	-0,14	2,1
2017	-0,79	0,23	0,9	0,67	-0,4	0,99	0,09	0,72	0,45	0,98	0,02	0,89	-4,5
2018	-0,8	0,57	1,07	0,1	0,61	-0,48	-0,23	0,79	0,45	1,1	0,35	1,37	-0,12
2019	-0,23	1,35	1,33	0,87	0,71	-0,52	-0,69	0,64	0,71	1,73	0,79	0,77	-4,5
2020	0,11	0,88	1	0,67	1,4	-50,58	-0,62	0,76	-0,36	0,47	1,22	0,18	-0,4
2021	0,15	0,7	0,84	0,81	1,75	-50,58	-0,21	0,8	-0,98	-31,88	1,33	-0,21	-4,5
2022	-0,96	0,34	0,57	1,93	1,19	-50,58	1,14	1,33	-2,85	-31,88	1,66	-2,7	-0,39

Джерело: розраховано автором

Результати процедури VARSEL

Таблиця И.1

Результати процедури VARSEL для внутрішніх факторів впливу на ФСБ

Dependent Variable: ZSCORE

Method: Variable Selection

Date: 10/29/24 Time: 14:05

Sample: 2009 2023

Included observations: 15

Number of always included regressors: 1

Number of search regressors: 14

Selection method: Stepwise forwards

Stopping criterion: p-value forwards/backwards = 0.5/0.5

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.*
EFVYTR	0.754743	0.021201	35.59919	0.0000
LIQUID	0.441970	0.046044	9.598834	0.0002
INDCREDIT	0.308162	0.033135	9.300235	0.0002
PERCET	0.483231	0.060329	8.009911	0.0005
LEGALCRED	-0.406093	0.065395	-6.209815	0.0016
CAPAD	-0.384893	0.080331	-4.791357	0.0049
CONCENT	-0.032942	0.020457	-1.610313	0.1682
MULT	-0.505608	0.094629	-5.343039	0.0031
DOLARPAS	0.172769	0.060893	2.837247	0.0364
NPL	0.325654	0.079693	4.086373	0.0095

R-squared	0.999208	Mean dependent var	0.000667
Adjusted R-squared	0.997783	S.D. dependent var	1.035122
S.E. of regression	0.048741	Akaike info criterion	-2.969860
Sum squared resid	0.011879	Schwarz criterion	-2.497827
Log likelihood	32.27395	Hannan-Quinn criter.	-2.974888
Durbin-Watson stat	2.452510		

Selection Summary

Number of selected regressors:	9
Added LIQUID	
Added INDCREDIT	
Added PERCET	
Added LEGALCRED	
Added DOLARACT	
Added LEVERAGE	
Added CAPAD	
Removed DOLARACT	
Added MULT	
Added DOLARPAS	
Added NPL	
Added CONCENT	
Removed LEVERAGE	

*Note: p-values and subsequent tests do not account for variable selection.

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Результати процедури VARSEL для зовнішніх факторів впливу на ФСБ

Dependent Variable: ZSCORE

Method: Variable Selection

Date: 10/29/24 Time: 16:40

Sample: 2010 2022

Included observations: 13

Number of always included regressors: 1

Number of search regressors: 12

Selection method: Stepwise forwards

Stopping criterion: p-value forwards/backwards = 0.5/0.5

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.*
PSTAB	0.629519	0.506728	1.242320	0.2541
EGCI	0.028399	0.016436	1.727878	0.1276
FINF	0.586792	0.347182	1.690156	0.1348
ECOLEPI	-0.149582	0.079988	-1.870054	0.1037
EEFI	1.580184	0.487639	3.240482	0.0142
FRATE	-0.681736	0.517183	-1.318172	0.2289
R-squared	0.677200	Mean dependent var	-0.047846	
Adjusted R-squared	0.446628	S.D. dependent var	1.109260	
S.E. of regression	0.825167	Akaike info criterion	2.757576	
Sum squared resid	4.766304	Schwarz criterion	3.018322	
Log likelihood	-11.92424	Hannan-Quinn criter.	2.703981	
Durbin-Watson stat	2.675942			

Selection Summary

Number of selected regressors: 5
 Added PEF
 Added FINF
 Added ECOLEPI
 Added EEFI
 Added EGCI
 Removed PEF
 Added FRATE

*Note: p-values and subsequent tests do not account for variable selection.

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Результати перевірки даних на мультиколінеарність

Таблиця К.1

Аналіз мультиколінеарності на основі коефіцієнтів інфляції дисперсії (VIF) для проксі-змінних внутрішніх факторів

Variance Inflation Factors

Date: 10/29/24 Time: 14:37

Sample: 2009 2023

Included observations: 15

Variable	Coefficient Variance	Uncentered VIF
LEGALCRED	0.011093	15.41071
LIQUID	0.002172	3.018668
EFVYTR	0.001432	1.988131
INDCREDIT	0.002838	3.952833
PERCET	0.006993	9.719414

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Таблиця К.2

Аналіз мультиколінеарності на основі кореляційної матриці для проксі-змінних внутрішніх факторів

	LEGALCRED	LIQUID	EFVYTR	INDCREDIT	PERCET
LEGA...	1	-0.6911171...	0.11858812...	0.75506911...	0.92865136...
LIQUID	-0.6911171...	1	0.33966242...	-0.4114561...	-0.6908618...
EFVYTR	0.11858812...	0.33966242...	1	0.40773316...	0.04894611...
INDC...	0.75506911...	-0.4114561...	0.40773316...	1	0.58539603...
PERCET	0.92865136...	-0.6908618...	0.04894611...	0.58539603...	1

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Таблиця К.3

Аналіз мультиколінеарності на основі коефіцієнтів інфляції дисперсії (VIF) для
проксі-змінних внутрішніх факторів

Variance Inflation Factors

Date: 10/29/24 Time: 17:38

Sample: 2010 2022

Included observations: 13

Variable	Coefficient Variance	Uncentered VIF
PSTAB	0.256773	4.539369
EGCI	0.000270	3.048471
FINF	0.120535	2.125805
ECOLEPI	0.006398	1.198205
EEFI	0.237791	4.191396
FRATE	0.267478	4.719893

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Таблиця К.4

Аналіз мультиколінеарності на основі кореляційної матриці для проксі-змінних
внутрішніх факторів

	PSTAB	EGCI	FINF	ECOLEPI	EEFI	FRATE
PSTAB	1	0.11140871...	-0.6409082...	-0.0985158...	-0.3796986...	-0.7305979...
EGCI	0.11140871...	1	-0.0416340...	-0.0837633...	-0.8255582...	-0.5407514...
FINF	-0.6409082...	-0.0416340...	1	-0.0057751...	0.02756305...	0.31061837...
ECOLEPI	-0.0985158...	-0.0837633...	-0.0057751...	1	0.01642216...	0.07547077...
EEFI	-0.3796986...	-0.8255582...	0.02756305...	0.01642216...	1	0.73420834...
FRATE	-0.7305979...	-0.5407514...	0.31061837...	0.07547077...	0.73420834...	1

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

**Моделювання впливу факторів на фінансову стійкість
АТ КБ «ПриватБанк» з використанням методу Elastic Net**

Таблиця Л.1

**Результати використання методу регуляризації Elastic Net для моделі
оцінювання впливу внутрішніх факторів на ФСБ**

Dependent Variable: ZSCORE
 Method: Elastic Net Regularization
 Date: 10/29/24 Time: 15:01
 Sample: 2009 2023
 Included observations: 15
 Penalty type: Elastic Net (alpha = 0.5)
 Lambda at minimum error: 0.0001887
 Regressor transformation: None
 Cross-validation method: K-Fold (number of folds = 5), rng=kn,
 seed=949779280
 Selection measure: Mean Squared Error

	(minimum)	(+ 1 SE)	(+ 2 SE)
Lambda	0.0001887	0.0008362	0.001331
Variable	Coefficients		
LEGALCRED	-0.419533	-0.406414	-0.396524
LIQUID	0.430245	0.429512	0.428951
EFVYTR	0.700184	0.700804	0.701269
INDCREDIT	0.314384	0.309556	0.305914
PERCET	0.381072	0.370743	0.362951
d.f.	4	4	4
L1 Norm	2.245418	2.217029	2.195608
R-squared	0.992797	0.992777	0.992746

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Результати використання методу регуляризації Elastic Net для моделі
оцінювання впливу зовнішніх факторів на ФСБ

Dependent Variable: ZSCORE
Method: Elastic Net Regularization
Date: 10/29/24 Time: 18:15
Sample: 2010 2022
Included observations: 13
Penalty type: Elastic Net (alpha = 0.5)
Lambda at minimum error: 0.02781
Regressor transformation: None
Cross-validation method: K-Fold (number of folds = 5), rng=kn,
seed=367219598
Selection measure: Mean Squared Error

	(minimum)	(+ 1 SE)	(+ 2 SE)
Lambda	0.02781	8.105	8.105
Variable	Coefficients		
PSTAB	0.496551	0.000000	0.000000
EGCI	0.015020	-0.000664	-0.000664
EEFI	1.301658	0.000000	0.000000
FINF	0.502764	0.000000	0.000000
FRATE	-0.723849	0.000000	0.000000
d.f.	4	0	0
L1 Norm	3.039843	0.000664	0.000664
R-squared	0.514274	0.002955	0.002955

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Результати перевірки моделі впливу внутрішніх факторів на ФСБ на якість

Таблиця М.1

Результати тестування вхідних статистичних даних для моделювання впливу внутрішніх факторів на гетероскедастичність

Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey
Null hypothesis: Homoskedasticity

F-statistic	0.434173	Prob. F(5,9)	0.8143
Obs*R-squared	2.914992	Prob. Chi-Square(5)	0.7131
Scaled explained SS	0.799152	Prob. Chi-Square(5)	0.9771

Test Equation:
Dependent Variable: RESID^2
Method: Least Squares
Date: 10/29/24 Time: 15:37
Sample: 2009 2023
Included observations: 15

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.007204	0.002393	3.009963	0.0147
LEGALCRED	0.003022	0.009393	0.321679	0.7550
LIQUID	0.003933	0.004156	0.946191	0.3688
EFVYTR	-0.001137	0.003375	-0.336875	0.7439
INDCREDIT	0.001941	0.004751	0.408530	0.6924
PERCET	-0.003075	0.007458	-0.412379	0.6897
R-squared	0.194333	Mean dependent var	0.007202	
Adjusted R-squared	-0.253260	S.D. dependent var	0.008280	
S.E. of regression	0.009269	Akaike info criterion	-6.235039	
Sum squared resid	0.000773	Schwarz criterion	-5.951819	
Log likelihood	52.76279	Hannan-Quinn criter.	-6.238056	
F-statistic	0.434173	Durbin-Watson stat	3.008641	
Prob(F-statistic)	0.814318			

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

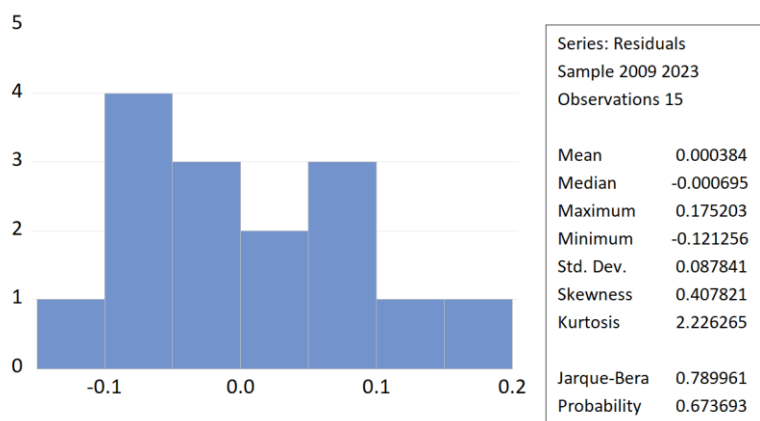

Рис. М.1. Результати тестування вхідних статистичних даних для моделювання впливу внутрішніх факторів на нормальність розподілу

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

Результати перевірки моделі впливу зовнішніх факторів на ФСБ на якість

Таблиця Н.1

Результати тестування вхідних статистичних даних для моделювання впливу зовнішніх факторів на гетероскедастичність

Heteroskedasticity Test: Breusch-Pagan-Godfrey
Null hypothesis: Homoskedasticity

F-statistic	5.127521	Prob. F(5,7)	0.0270
Obs*R-squared	10.21181	Prob. Chi-Square(5)	0.0695
Scaled explained SS	4.968890	Prob. Chi-Square(5)	0.4197

Test Equation:
Dependent Variable: RESID^2
Method: Least Squares
Date: 10/29/24 Time: 19:10
Sample: 2010 2022
Included observations: 13

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	0.261892	0.242386	1.080474	0.3157
PSTAB	-0.727790	0.379124	-1.919663	0.0964
EGCI	-0.024666	0.015995	-1.542088	0.1670
EEFI	-1.480052	0.398525	-3.713827	0.0075
FINF	-0.674953	0.250835	-2.690825	0.0310
FRATE	0.745086	0.354108	2.104122	0.0734
R-squared	0.785523	Mean dependent var	0.549806	
Adjusted R-squared	0.632326	S.D. dependent var	0.917355	
S.E. of regression	0.556249	Akaike info criterion	1.968835	
Sum squared resid	2.165888	Schwarz criterion	2.229581	
Log likelihood	-6.797428	Hannan-Quinn criter.	1.915240	
F-statistic	5.127521	Durbin-Watson stat	2.633324	
Prob(F-statistic)	0.026988			

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12

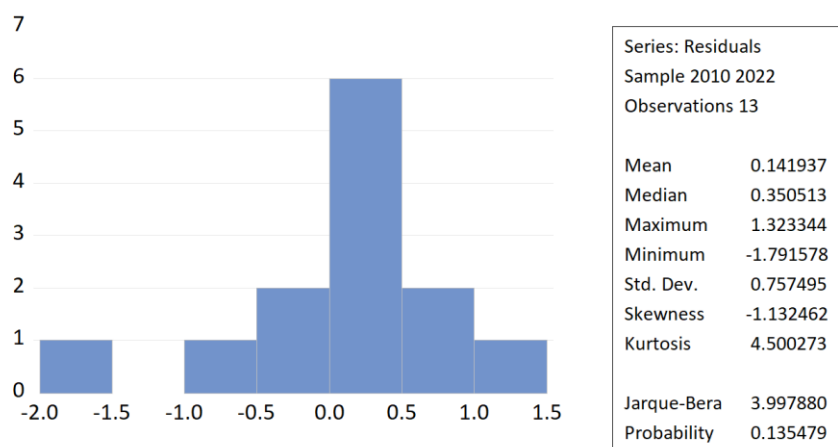

Рис. Н.1. Результати тестування вхідних статистичних даних для моделювання впливу внутрішніх факторів на нормальність розподілу

Джерело: розраховано автором з використанням інструментарію EViews 12